

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Andra Kammaren. N:o 11.

Lördagen den 4 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne februari.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *J. E. von Krusenstjerna* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående en väganläggning inom Norrbottens län mellan Jäckvik och riksgränsen;

angående pension för statistikern hos telegrafstyrelsen *E. S. Severin*;

angående understöd åt förre sergeanten *F. Bergman*; samt

angående understöd åt arbetsledaren *August Andersson*.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Herr *A. V. Ljungman*, som anmält sig för motions aflemnande, afgaf nu en motion angående inrättande af en regeringsrätt m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 282, begärdes på bordet och bordlades.

§ 4.

Till afgörande förelåg till en början lagutskottets utlåtande n:o 22, i anledning af väckta motioner angående ändring af § 32 värnpligtslagen.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

*Angående
upphörande
af värnpliktig
äliggande är-
lig mönstrings-
pligt.*

Uti en inom denna kammare af herrar *E. L. M. Hedin* i Torp och *A. P. Gustafsson* afgifven motion, n:o 70, hade hemställts, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att 32 § värnpligtslagen och andra dermed i sammanhang stående lagrum så ändrades, att den deri stadgade årliga mönstringspligten för värnpligtige, som icke under årets lopp inkallats till tjenstgöring, upphörde, och i stället vederbörande presterskap, församlingsföreståndare eller mantals-skrifningsförrättare ålades att efter årets mantalsskrifning, med ledning af församlingsbok eller mantalsskrifningslängder, till kompaniområdets befälhafvare insända uppgift på de värnpligtiges bostad.

Utskottet hemställde emellertid, att herrar Hedins och Gustafssons motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde herr Hedin i Torp: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag vill begagna tillfället och yttra några ord med anledning af den motion, som jag tillsammans med min länskamrat herr *A. P. Gustafsson* väckt.

Jag anser, att utskottet alltför knapphändigt behandlat vår motion. Utskottet säger, att en komité är tillsatt för att söka åstadkomma utredning angående möjliga ändringar i värnpligtslagen. Och vid sådant förhållande finner utskottet, att denna komité "lärer få anledning taga under ompröfning", huruvida någon inskränkning skulle kunna göras i fråga om den mönstringsskyldighet, som åligger de värnpligtige, på grund hvaraf utskottet anser sig icke böra ingå i närmare pröfning af motionen, utan hemställa om afslag å densamma. Utskottets uttalande, att denna komité "lärer få anledning taga under ompröfning, huruvida" etc. anser jag alltför sväfvande. Jag är af den åsigt, att utskottet i stället bort taga den ifrågavarande motionen under närmare ompröfning och derigenom lemna Riksdagen tillfälle att yttra sig angående frågan, huruvida icke en ganska väsentlig inskränkning i värnpligtslagens föreskrifter skulle kunna utan olägenhet göras genom borttagande af de årligen återkommande höstmönstringarna. En motion i sådant syfte har ju redan varit före i Riksdagen, nemligen år 1894, och vann då Riksdagens bifall, samt medförde såsom resultat en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Skrifvelsen föranledde emellertid icke till någon åtgärd från Kongl. Maj:ts sida, emedan det i skrifvelsen innehållna förslaget väckte motstånd hos de militära myndigheterna. Förra året väcktes också en motion i samma ämne, ehuru den ej gick så långt, som vi nu begärt i vår motion. Vid behandlingen af denna då väckta motion gjorde lagutskottet, så vidt jag icke missminner mig, ungefär det uttalande, att, då frågan så nyligen varit före hos Kongl. Maj:t, men derifrån afvisats med det besked, att ingenting då kunde åtgöras i saken, icke heller utskottet ansåge någon åtgärd böra vidtagas.

De skäl, som hafva anförts för dessa mönstringsförrätningars upphörande, hafva hittills hufvudsakligast utgjorts af de kostnader, som dessa förrättningar förorsaka statsverket, och de med desamma

förenade besvärligheter. Men jag vill härtill lägga en annan omständighet. För några dagar sedan fästes min uppmärksamhet vid en tidningsnotis från min hembygd. I denna notis omtalas det, hurusom vid en der förekommande inskrifningsförrättning några beväringmän — ett par stycken, tror jag — varit så öfverlastade af starka drycker, att de, för att kunna mönstras, måst ligga öfver till andra dagen. Sådant lär understundom vara förhållandet icke endast vid inskrifningar, utan också vid höstmönstringarna, och detta tycker jag borde för de militära myndigheterna utgöra ett så talande skäl, att de borde gifva vika samt medgifva inskränkning i bestämmelserna angående den personliga inställelsen vid höstmönstringar. I en tid, sådan som vår, då vi se, hurusom vår uppväxande ungdoms tendenser allt mer gå åt det hållet att begagna alla möjliga tillfällen att tillstålla bråk och ofog, så att det måst bli fråga om att genom skärpta straffbestämmelser förekomma detta, så borde man, enligt min åsigt, borttaga bestämmelsen om personlig inställelse vid höstmönstringarna för att minska frestelserna och tillfällena för våra ungdomar att få ledigt, komma ut och rumla, ställa till ofred både på sjelfva förrättningsstället samt på vägen dit och hem o. s. v. Genom ett borttagande af den personliga inställeskyldigheten vid dessa mönstringar skulle alla dessa tillfällen och de dem åtföljande olägenheterna rödjask ur vägen och sådana der störande uppträden icke i så hög grad vidare förekomma.

Detta om den personliga inställelsen. Kommer så den andra frågan, eller frågan rörande skyldigheten att, när personlig inställelse ej sker, insända skriftliga uppgifter. Nu är det ju så, att först hålles hufvudsakligaste motivet för den nu gällande bestämmelsens bibehållande har jag från militärt håll hört uppgifvas, att de mönstringsskyldiges militära pligtkänsla derigenom skulle underhållas och att således mönstringarna skulle påminna dem om denna pligt. Jag tror emellertid, att denna åsigt icke har så stora skäl för sig. Läger man detta anförda skäl i ena vågskålen, och i den andra hvad jag nyss påpekat rörande de mönstringsskyldiges störande uppträdande äfvensom de kostnader, som dessa mönstringar orsaka ej endast statsverket, utan äfven de mönstringsskyldige, samt slutligen det besvär och det arbete, som mönstringen förorsakar de personer, som handhafva densamma, så kommer jag till det resultat, att denna från militär synpunkt framhållna orsak icke har någon vidare betydelse. Jag anser således, att de skäl, som framförts från militära håll, väga lätt i förhållande till de skäl, som tala för ett fullständigt afskaffande af dessa mönstringsförrättningar, vare sig de försiggå genom personlig inställelse eller genom insändande af skriftliga rapporter. De skulle mycket väl kunna ersättas af de presterskapet åliggande månatliga inrapporterin-garna till vederbörande befälhafvare.

Jag har nu intet yrkande att göra; det skulle ju icke vara skäl att under nuvarande förhållanden yrka bifall till min motion, utan jag

*Angående
upphörande
af värnpliktig
åliggande år-
lig mönstrings-
pligt.
(Forts.)*

Angående
upphörande af
värnpliktig
åliggande är-
lig mönstrings-
pligt.
(Forts.)

får väl hysa bästa förhoppning vid detta utskottets uttryck, att den omnämnda komitén "lärer få anledning taga under ompröfning, i hvad mån och på hvad sätt lättnad må kunna beredas i den de värnpligtige enligt § 32 värnpligtslagen åliggande mönstringsskyldighet". Jag vill nu hoppas, att detta uttryck "lärer" har en djupare innebörd, än hvad det gifver vid handen, och att denna komité kommer att fästa behörigt afseende vid och behjerta den sak, hvarom vår motion handlar.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra, jag har bara velat få till protokollet anfördt hvad jag nu har sagt.

Häruti instämde herr *Hammarström*.

Herr Boëthius: Då jag är medlem af den komité, hvarom här är fråga, så skall jag be att få yttra några ord. Jag vill då meddela, att komitén vid sina försök att minska straffåföljderne för öfverträdelser af värnpligtslagen just utgått från synpunkten att så mycket som möjligt söka borttaga anledningarna till sådana öfverträdelser, och att komitén fäst en alldeles särskild uppmärksamhet på den punkt, hvarom här är fråga, nemligen lättandet af mönstringsbesväret. Som emellertid komiténs beslut ännu icke äro justerade, så kan jag icke ingå i några närmare detaljer, men ber dock att få säga, att jag hoppas, det resultatet af komiténs arbeten skall blifva sådant, att framställarne af båda de nu väckta motionerna skola kunna i väsentlig mån känna sig tillfredsställda. Då nu en ny riksdagsskrivelse till Kongl. Maj:t icke skulle kunna leda till något annat, än att komitén, såsom den redan nu i alla fall gör, egnade synnerlig uppmärksamhet åt denna fråga, så anser jag det icke vara något skäl att nu fatta beslut om en sådan skrifvelse. Jag får derfor hemställa om bifall till lagutskottets förslag.

Herr Anderson i Tenhult: Då den förste talaren icke gjort något yrkande, så skulle det kunna vara öfverflödigt att yttra någonting i denna fråga, men jag ber dock att få säga några ord.

Jag hade inom utskottet och jag har fortfarande den uppfattningen, att den föreliggande motionen af herrar Hedin och Gustafsson är befogad, men då nu en fråga föreligger till behandling hos en af Kongl. Maj:t tillsatt komité, som är nära beslägtad med denna, har så väl jag som öfriga ledamöter af lagutskottet ansett, att för närvarande icke någonting behöfde göras.

Då så är förhållandet, kan jag icke annat än i likhet med näst föregående talare yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Stallerhult: Under de senare åren hafva tillsatts ofantligt många komitéer för att behandla alla möjliga olika frågor, och man kan verkligen ej undgå att känna sig tveksam, huruvida alla de frågor, som dessa komitéer haft att bereda, äro af den beskaffenhet, att komitéer behöft tillsättas. Men då man hört, att äfven för denna fråga en komité blifvit tillsatt, så är det med största tillfredsställelse man mottagit underrättelsen härom, och denna tillfredsställelse har

naturligtvis blifvit ännu större, då vi här hört en ledamot af komitén försäkra, att komitén egnat denna fråga all uppmärksamhet och uttalat sig för att utmönstra den paragraf, som handlar om dessa böter.

Att här föreligger ett stort behof af ändring i gällande bestämmelser, är icke tvifvel underkastadt. Om vi se på kapitalkontot i rikshufvudboken för 1897, så visar det sig, att till beväringssmanskapets invaliditets- och pensionskassa under år 1897 influtit icke mindre än 60,985 kronor i böter. Detta belopp omfattar emellertid endast sådana böter, som verkligen influtit till fonden, deremot ingå icke de böter, som blifvit ådömda, men aftjenats med enkelt fängelse, i detta belopp. Det måste då medgifvas, att det föreligger ett trängande behof att ändra de bestämmelser, hvarom nu är fråga.

Jag har velat uttala detta, på samma gång jag uttalar min tacksamhet till den ärade komitéledamoten, som yttrat, att komitén gör allt, hvad den kan, för att minska dessa böter.

Herr Boëthius: Med anledning af den siste talarens anförande ber jag få anmärka, att jag tror, att den summa, som han anfört, äfven innefattar böter för andra förseelser mot värnpligtslagen än de i motionen afsedda, t. ex. böter för försummad inskrifning o. s. v.

Herr Gustafsson: Efter de upplysningar, som den ärade komitéledamoten lemnat, kunde man ju vara fullkomligt belåten och tacksam, och vi motionärer äro ock helt säkert komitén synnerligen tacksamma för att den tagit frågan under ompröfning.

Men jag kan icke underlåta att påpeka, att komitén i det utlåtande, som den kommer att afgifva i denna fråga, helt säkert behöfver ett stöd. Lagutskottet kunde verkligen hafva affattat sitt utlåtande mera välvilligt. Såsom det nu är formuleradt, har utskottet hvarken sagt svart eller hvitt. Första Kammaren har godkänt detta utskottets utlåtande, och nu står Andra Kammaren färdig att efter några enstaka yttranden i motionens syfte också bifalla utskottets förslag. Jag skulle för min del anse det som ett godt stöd för saken, om Andra Kammaren ville som en opinionsyttring antaga ett skrifvelseförslag. Ett sådant beslut leder naturligtvis icke till något resultat, då Första Kammaren redan bifallit utskottets hemställan, men jag tror, att detta understöd behöfves. Känner jag våra militärer rätt, så är nog förhållandet det, att om man på något sätt rör vid de militära reglerna, så anse de, att hela det militära systemet är hotadt. Man har sett exempel derpå mängen gång förut, och min medmotionär nämnde, att motståndet från det militära hållet skulle vara beroende derpå, att man der trodde, att mönstringarne skulle hafva något slags uppfostrande inverkan på den militära pligtkänslan. Ja, hvad denna uppfostran innebär, torde redan vara klart för herrarne, då min medmotionär visat, till hvilka resultat dessa mönstringar i många fall leda.

Jag upprepar än en gång, att jag tror, att det vore ett godt stöd både för komitén och det utlåtande, som den kommer att afgifva, gent emot de militära myndigheterna, om kammaren ville bifalla det af oss förordade skrifvelseförslaget. Jag vet naturligtvis icke, huru det för-

*Angående
upphörande
af värnpliktig
åliggande är-
lig mönstrings-
pligt.
(Forts.)*

*Angående
upphörande
af värnpliktig
åliggande är-
ligmönstrings-
pligt.
(Forts.)*

håller sig, men jag tror mig kunna förstå, att de militära ledamöterna i komitén icke äro så villiga att gå in på så stora förändringar härutinnan.

Jag skall på dessa skäl tillåta mig att yrka bifall till det af oss ifrågasatta skrivelseförslaget.

Häruti instämde herr *Eriksson* i Bäck.

Herr Andersson i Helgesta: Herr talman, mina herrar! Det är med anledning af ett yttrande af min granne till venster, som jag begärde ordet.

Han sade, att utskottet hade kunnat yttra sig mera välvilligt för motionen, men nu har det icke sagt hvarken hvitt eller svart i denna fråga. Gent emot detta påstående vill jag säga, att jag tror, att motionen hade starka sympatier inom utskottet. Vi delade i hufvudsak motionärernas uppfattning, att något borde göras i detta afseende. Men å andra sidan ansågo vi — och jag tror äfven, att motionärerna sjelfva skola medgifva rättigheten deraf — att då en komité är tillsatt för samma ändamål, så kunde utskottet icke gerna tillstyrka deras motion, huru gerna vi än hade önskat det. Vi hoppades emellertid, att verkan skulle bli så densamma, och jag tycker, att när nu den komitéledamot, som här yttrat sig, förklarar, att beslutet inom komitén skulle blifva i öfverensstämmelse med båda motionernas syfte, så borde motionärerna vara tillfredsställda.

På dessa skäl ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson i Skärbus: Inom lagutskottet har det af motionärerna väckta förslaget mottagits med mycken sympati. Men då, såsom vi nu hört af en ledamot i komitén, denna fråga kommer att röna ett välvilligt öfvervägande från komiténs sida, så kan man väl hoppas, att hvad motionärerna föreslagit så väl inom komitén som sedermera, då det kommer att framläggas för Riksdagen, skall vinna bifall, och af denna anledning skall jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositioner på de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

*Angående
lagstiftning
om testaments-
exekutorer.*

Härefter företogs till afgörande lagutskottets utlåtande n:o 23, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t angående lagstiftning om testamentsexekutorer.

I berörda inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 198, hade herr *C. Lindhagen* hemställt, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag om testamentsexekutorer.

Utskottet hemställde emellertid, att förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

*Angående
lagstiftning
om testaments-
exekutorer.
(Forts.)*

Sedan utlåtandet blifvit föredraget, begärdes ordet af motionären

Herr Lindhagen, som anförde: Herr talman! Jag har tillåtit mig att i en liten motion yrka, att i vår lagstiftning måtte stadgas något rörande testamentsexekutorer och deras befogenhet. Denna motion har nu enhälligt afstyrkts af lagutskottet. Men då förhållandet verkligen är det, att jag icke i denna sak rusat åstad i ogjordt väder, utan haft goda skäl för min uppfattning, skall jag be att få yttra något till förmån för min motion och särskildt bemöta utskottets skäl, hvilka måste betecknas som mycket svaga.

Som herrarne hafva sig bekant, är det mycket vanligt, att en person, som gör upp ett testamente, i detsamma utnämner en eller flera personer att utreda boet och bringa testamentet till verkställighet. Hvad befogenhet en sådan testamentsexekutor har, derom stadgas ofta utförligt uti utländska lagar. Men i vår lagstiftning finnes ingenting stadgad derom. Det är då en öppen fråga, hvilken befogenhet enligt svensk lag skall tillkomma en testamentsexekutor. Enligt min uppfattning kan man af testators rätt att göra testamente draga den slutsats, att han ock bör hafva rätt utse en testamentsexekutor, och att en sådan exekutor har rättighet att bringa testamentet till verkställighet. Denna uppfattning har delats af lagutskottet, och jag och lagutskottet äro sålunda i det afseendet af samma mening. Deremot finnes en hel mängd jurister, som visserligen luta åt den uppfattningen, men i alla fall anse, att saken är så pass oviss, att de icke för sin del kunna uttala någon bestämd mening. Så finnes slutligen en tredje grupp jurister, som påstå, att då lagen icke innehåller något om testamentsexekutorer och deras befogenhet, så måste man antaga, att de icke hafva någon befogenhet. På detta underlag utaf stridiga förslagsmeningar är det, som det rättsinstitut, som kallas testaments-exekutorer, skall draga sig fram här i landet. Det är ju klart, att ett sådant sakernas tillstånd skall föranleda mycken rättsosäkerhet, och detta är så mycket beklagligare, som särskildt under en boutredning det naturligtvis är af stor vikt, att den persons behörighet, som skall företräda boet, är klar. Ty en boutredning betyder upplösandet af en mängd gamla rättsförhållanden och afslutandet af nya. Att verkligen en sådan rättsosäkerhet gör sig gällande, och att det visar sig många olägenheter i praktiken deraf, det har jag hört från många håll. Särskildt är fallet det, att personer, som hafva testators egendom i förvar, t. ex. banker, ofta sväfva i den största tvekan, huruvida de skola våga att till en testamentsexekutor utlemna hvad de hafva i sitt förvar eller icke. Särskildt har jag hört från en person, som förr varit juridisk rådgifvare åt en bank här i Stockholm och som numera är ledamot af högsta domstolen, att det för honom var ständiga bekymmer, huru han skulle råda banken att göra i det ena och andra fallet; och han uttalade sin förundran öfver, att utskottet enhälligt kunnat afstyrka en motion, som var så nödig och af för-

Angående
lagstiftning
om testaments-
exekutorer.
(Forts.)

hållandena påkallad. För min egen del har jag ock en ytterst sorglig erfarenhet af de följder, som kunna uppkomma genom att svenska lagen icke stadgar någonting i detta afseende. Jag har mig nemligen åtskilligt bekant om, huru det stält sig för Nobelska sterbhusets exekutorer, då de skulle tillvarataga sterbhusets intressen i utlandet. Öfverallt der har man frågat: Äro Ni behöriga att taga hand om detta? Hvad säger er lag? Men det har icke varit dem möjligt på grund af lagens otydlighet — ingen vet hvad som är lag — att i alla fall tillfredsställande styrka sin behörighet. Detta har haft till följd, att Nobelska sterbhuset på grund af denna brist i svenska lagen lidit förluster i utlandet, som af exekutorerna uppskattas till många hundra tusen kronor. Det är icke något rättstillstånd detta, att svenska lagen skall så lemna ett sterbhus aldeles rättslöst gent emot utlandet.

Nu säger utskottet, att utskottet har sig icke bekant, att det behöfs någon lagstiftning i detta ämne. Ja, att utskottets icke lagfarne ledamöter ej kunna hafva sig detta bekant, det är klart; i en sådan specielt juridisk fråga måste det vara svårt för dem bilda sig någon egen uppfattning. Och äfven utskottets jurister kunna naturligtvis icke omfatta allting och hafva reda på, huru det ställer sig i praktiken i alla möjliga frågor. Men de kunde hafva frågat sig för, vänt sig t. ex. till motionären, så skulle de fått närmare upplysningar. Men särskildt förefaller det mig dock märkvärdigt, att utskottet säger, att det icke har sig *något* bekant om, att denna brist i lagen föranledt olägenheter. Det sitter dock i utskottet två ledamöter, en ordinarie och en suppleant, som hafva intim kännedom om de svårigheter och de vidrigheter, som denna brist i lagen har vållat de Nobelska testamentsexekutorerna, och om jag ej misstager mig, hafva de sjelfva mången gång fält uttalanden, som visa, att de luta åt den uppfattningen, att testamentsexekutorer enligt svensk lag icke alls hafva någon befogenhet. Men är detta sista förhållandet, då är en lagstiftning ju ännu mycket mer af förhållandena påkallad än eljest.

Detta om sjelfva saken, om behovet af en lagstiftning.

Nu har utskottet vidare afstyrkt motionen på åtskilliga formelt juridiska skäl, och jag skall tillåta mig något bemöta dessa skäl, eller, rättare sagdt, jag behöfver, så vidt jag förstår, endast påvisa, huru utskottet sjelft slår i hjel sina egna motiv, det ena efter det andra.

Utskottet säger då först, att hvad testator har föreskrifvit om en testamentsexekutors befogenhet skall lända till efterrättelse, och det är ju aldeles riktigt. Men sedan har utskottet med afseende på sjelfva hufvudsaken, det hvarom frågan här gäller, följande högst märkliga uttalande: "*Finnas uppdragets gränser icke angifna, blir afgörandet af hvad detsumma skall anses innebära en fråga, hvars lösning beror på omständigheterna i hvarje särskildt fall.*" Jag kan aldrig tänka mig annat, än att utskottets egna jurister skola, när de läsa detta med någon eftertanke, falla i den allra djupaste förvåning öfver hvad de der hafva skrifvit. Finnas uppdragets gränser icke angifna, d. v. s. har någon blott förordnat en person att vara testamentsexekutor eller utredningsman i boet, hvad är det då för omständigheter, som skola föranleda till olika bedömande i de särskilda fallen? Det är väl tvärt

om just då, man kan uppställa allmänna regler för testamentsexekutorers befogenhet. Det är dessa de vanligaste fallen, för hvilka de utländska lagarne lagstifta, det är för dessa fall, som vi söka genom praxis uppställa allmänna regler så godt sig göra låter. Men utskottet vill med detta hafva sagdt, att här kunna icke blifva några allmänna rättsregler, och sålunda icke heller någon lag; utan i hvarje särskildt fall skall allt bero på pröfning af omständigheterna i det speciella fallet. Med andra ord: den rättsosäkerhet, som existerar, är det naturliga för denna sak.

Men sedan går utskottet i nästa stycke delvis från denna sin uppfattning. Der talas nu först om, att svårigheterna lösas "lättast och bäst" genom domstolarnes praxis. Detta är verkligen att gifva stenar i stället för bröd. För det första är det, som herrarne torde inse, ingen människa, som kan inlåta sig på en process i sådana frågor. Ty ett ordspråk säger: "Medan gräset växer, dör kon". Jag undrar hvad det skulle blifva för resultat, om en testamentsexekutor skulle inlåta sig på att processa två eller tre år och gå till Kongl. Maj:t blott om den frågan, huruvida han är behörig att omhändertaga boets angelägenheter eller icke. Under tiden skulle sterbhusets angelägenheter alldeles ligga nere och ingen kunna tillvarataga dem. Det är någonting, som ingen inlåter sig på. Och det är alltså af nämnda anledning, som det aldrig blir process om denna sak. Vidare är det så, att äfven om man kunde processa om saken, är det i alla fall ingen, som vill det. Om man t. ex. tänker sig, att testamentsexekutorer och en bank måste uppgöra denna sak sins emellan, icke vilja de dervid komma i lufven på hvarandra. Banken vill tillmötesgå så långt som möjligt och exekutorerna sammaledes; och då kompromissa de. Banken ikläder sig en risk, som är ytterst obehaglig för banken och i synnerhet för dess juridiska rådgifvare. Testamentsexekutorerna å sin sida måste afstå vissa rättigheter, som de borde hafva och som det varit lämpligt, att de hade. Eller också gör banken skilnad på personer och säger: Er behörighet godkänna vi; Er deremot känna vi icke, Ni får finna Er i att vi icke godkänna Er behörighet". Således blir det icke någon process. Men om det skulle blifva process, och parterna ginge till högsta domstolen, så betydde det endast ett prejudikat genom ett beslut, fattadt kanske af 4 mot 3. Men ett prejudikat är icke lag i detta land och har således ingen afgörande betydelse; allra minst duger det att åberopa i utlandet.

För öfrigt skall jag anföra ett exempel, huru det skulle kunna gestalta sig att, såsom utskottet vill, söka lösa saken genom en process. Nobelska sterbhuset hade i en Berlinerbank några millioner kronor förvarade. Dessa ville naturligtvis exekutorerna hafva ut. Då sade banken: "Var god visa er behörighet. Hvarom icke, måste Ni ådaga-lägga den genom att processa med oss. Det kostar omkring 30,000 mark. Den tyska domstol, som afgör saken, kommer dervid att tillämpa svensk lag." Den rättspraxis, som skulle uppstå för priset af dessa 30,000 mark, skulle hafva bestått i att den tyska domstolen hade afgjort, hvad som vore rätt enligt svensk lag; eller, rättare sagdt, den hade naturligen ogillat exekutorernas framställning, ty den hade

*Angående
lagstiftning
om testaments-
exekutorer.
(Forts.)*

*Angående
lagstiftning
om testaments-
exekutorer.
(Forts.)*

icke kunnat få någon uppfattning af hvad svensk lag i det ifråga-
varande fallet stadgade. Då exekutorerna naturligtvis ej ville inlåta
sig på en dylik process, hotade banken, att dessa millioner, som lågo
der, skulle öfverlemnas till en embetsmyndighet, som har till uppdrag
att taga hand om saker, som betraktas som res nullius. Och hade
millionerna kommit dit, då hade de legat ovanligt säkert. Detta om
den saken.

Utskottet förmenar derefter, att på detta fertila underlag, som
genom sådana processer skulle vinnas, skall det inträffa, att man får
en "rättsutveckling". Utskottet har sålunda gått ifrån sin första upp-
fattning, att allt skulle nödvändigt bedömas efter omständigheterna i
hvarje särskildt fall. Ty en rättsutveckling förutsätter, att allmänna
rättsprinciper kunna göra sig gällande. Således der tager utskottet
tillbaka till hälften hvad det sade första gången. Men utskottet vid-
håller tillis vidare, att någon lag kan dock i hvarje händelse icke blifva
fråga om. Ty en lag skulle lägga hinder i vägen för denna rätts-
utveckling, som utskottet utlofvar kommer att blifva sund, och den
skulle bereda en mängd svårigheter.

Nu är dock att märka, att det likväl skall finnas något, som är
rätt i detta afseende. Det vore då ett märkvärdigt fattigdomsbevis,
om det ej kunde i lag gifvas uttryck för denna rätt. Jag med-
gifver villigt, att man i detta fall måste hafva tankarne med sig, men
jag kan icke förstå, att det vore omöjligt att få en lag om detta.
Det enklaste vore visserligen stadga, att man får utnämna testaments-
exekutorer, att dessa skola ega befogenhet att taga hand om boet och
få den och den rättigheten. Denna lag, som kunde vara på endast
några rader, vore i alla händelser bättre än det nuvarande tillståndet.
Det kunde ju hända, att man lämpligen borde tillägga något mera,
men redan en dylik lag skulle i hvarje fall väsentligen reducera de
rättskollisioner, för hvars lösning man blef hänvisad till domstolarnes
praxis.

Utskottet kommer emellertid i sista stycket af sitt betänkande och
tager tillbaka allt hvad utskottet förut påstått om omöjligheten att få
en lag i detta ämne. Utskottet säger: det vore kanske dock lämpligt
att få en lag härom, men denna lag bör icke nu komma till stånd
utan i sammanhang med en allmän omarbetning af testamentsrätten,
och menar utskottet, att denna omarbetning är att förutse inom en
icke aflägsen framtid. Då kan man fråga: kommer denna omarbet-
ning af testamentsrätten att företagas snart och får man i samband
dermed en lag i förevarande ämne, hvad blir det då för utrymme för
den rättsutveckling, hvarom utskottet talat uti föregående punkt och
som tager sin tid för hvilken en lag skulle vara till hindres?

Att utskottets hänvisning till en snart förestående lagstiftning
emellertid närmast är blott ett talesätt, framgår af de sväfvande orda-
lagen. Utskottet säger nemligen: "Man torde kunna antaga, att en
allmän omarbetning af testamentsrätten är förestående inom icke af-
lägsen framtid." Hade jag nu i min motion föreslagit en allmän om-
arbetning af testamentsrätten, så hade utskottet helt säkert svarat:
det kan icke komma i fråga nu, utan det bör ske i samband med en

framtida omarbetning af ärfdabalken. Alldeles samma skäl, som anförts mot min motion, kunna anföras om de flesta förslag rörande ändringar i ärfdabalken. Samma skäl kunna därför anföras mot ett af herr Nyström vid denna riksdag framställt förslag, hvilket utskottet dock nyligen tillstyrkt. Vi veta, att redan vid århundradets början förslag föreläge om en sådan omarbetning af ärfdabalken, och man trodde nog äfven då, att denna omarbetning snart skulle komma att verkställas, men lång tid har sedan dess förflutit, utan att man kommit till något resultat. Omarbetningen af våra lagbalkar går af naturliga skäl långsamt. Men under tiden gör man de förändringar, som äro af de aktuella förhållandena påkallade och icke kunna uppskjutas.

För att särskildt belysa utskottets påstående derom, att en lag uti förevarande ämne borde komma under pröfning endast i sammanhang med en allmän omarbetning af testamentsrätten, så ber jag att få nämna, huru det i detta afseende förhåller sig i Danmark. Der ha några bestämmelser om testamentsexekutorer influtit i en vidlyftig lag, kallad Skifteloven, hvilken handlar om huru dödsbo skall utredas och behandlas. Dessa bestämmelser hålla nu på att utbrytas till en särskild lag om testamentsexekutorer, hvarom en kongl. proposition föreligger. Landstinget har under tredje läsningen antagit densamma under uttalande deraf, att det är af behöfvat, att det finnes en särskild lagstiftning om testamentsexekutorer. Folketingets "Udvalg" har sagt detsamma, men fastnat på några detaljer, hvilka nu äro under öfvervägande.

Vill man nu sammanfatta den formelt juridiska situation, som utskottet tillskapat uti föreliggande betänkande, så är förhållandet följande. Det har till utskottet gjorts en begäran: var god yttra Eder deröfver, huruvida det är behöfvigt, att man får en lagstiftning om testamentsexekutorer. Derpå svarar utskottet först: nej, det kan icke blifva tal om några rättsregler i detta fall och icke heller om någon lag, ty omständigheterna böra afgöra i hvarje särskildt fall. Derefter säger utskottet: det kan nog blifva rättsregler, men icke någon lag; och sist säger utskottet: jo, det kan nog äfven blifva en lag, men denna lag skall icke hafva till uppgift att afhjelpa den förefintliga rättsosäkerheten och de aktuella bekymren, utan dess ändamål är att komma i sammanhang med något annat, som till äfventyrs kan komma att någon gång i tiden dyka upp vid en töckning horisont.

Herr talman! Utskottets skäl föranleda mig icke att afstå från min motion, hvarför jag vördsamt anhåller att få yrka bifall till densamma.

Herr Husberg: Det är alldeles obestriddigt, att, såsom motionären framhållit, det föreligger en lucka i vår nuvarande lagstiftning, för såvidt man uppställer den fordran, att lagstiftningen nödvändigt behöfver genom bestämda lagbud normera hvarje rättsförhållande. Det föreligger en lucka, som jag för min del af rent personliga skäl, som icke höra hit, gerna skulle se vore fylld. Jag har i grund och botten icke varit obenägen för motionen, ty så goda grunder, som kunna anföras för densamma, måste naturligtvis inverka på ens uppfattning.

*Angående
lagstiftning
om testaments-
exekutorer
(Forts.)*

*Angående
lagstiftning
om testaments-
exekutorer.
(Forts.)*

Det kan icke ett ögonblick falla mig in att underkänna de skäl, som motionären framställt såsom stöd för sitt förslag. Att lagutskottet emellertid icke ansett sig böra föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t i denna fråga, det har helt enkelt berott derpå, att lagutskottet hyst den uppfattning, att en i praktiken utbildad rättsuppfattning föreligger om rättsförhållandena i sådana fall som dessa så pass konstant, att någon formlig lagstiftning icke vore af något trängande behof påkallad, och därför att utskottet hållit före, att i praktiken icke några så påtagliga olägenheter visat sig framträda, att något allmänt behof af en sådan lagstiftning som den ifrågasatta uppstått.

Motionären säger, att utskottet skulle handlat välbetänkt, om utskottet i sin okunnighet hade vändt sig till honom för att erhålla upplysning beträffande sådana saker, hvarom utskottet af egen kännedom icke egde erfarenhet. För min del skulle jag kunna säga, att det varit önskvärdt, om motionären, som med rätta lägger stor vikt på denna fråga, i motiven till sin motion gjort en mera omfattande utredning af faktiska olägenheter, som visat sig uppkomma på detta bristande lagstiftningsområde. Nog tror jag, att olägenheter hafva förekommit, och det är, efter hvad motionären yttrade, mycket möjligt, att dessa olägenheter i praktiken hafva förekommit i flera fall och af en större innebörd, än som jag tänkt och vetat, men det förefaller mig ändå, som om man kunde tveka, huruvida behovet af en lagstiftningsåtgärd på detta område är synnerligen stort.

Man kunde ju invända mot detta resonnement: men då det erkänts, att det förefinnes ett behof — låt vara, att behovet icke är synnerligen påträngande — att få en lag i detta ämne, så låtom oss i alla fall lagstifta och skaffa oss en förnuftig lag i detta ämne. Utskottet har dock vid pröfning af motionen tagit hänsyn till en farhåga, som visat sig icke vara främmande för motionären sjelf, nemligen den, att, om man gifver sig in på detta lagstiftningskapitel, det mycket väl kan inträffa, att man får en lagstiftning så i detalj gående — utlandets lagstiftning lemna ju derpå exempel — att det framdeles kan ifrågasättas, om det icke varit bättre att lemna detta lagstiftningsområde helt och hållet oberördt och låta allmän praxis och rättsuppfattning tillämpas utan skriven lag. Häremot kan invändas: det må ju blifva Riksdagens sak att pröfva och sedan föreslå en lagstiftning på detta område, och går denna lag alltför långt i detalj, så kan den slopas. Detta är nog mycket riktigt, men utskottet har härvid tänkt, att, när utskottet icke ansett, att det förefinnes något trängande behof i detta fall, samt varit tveksamt om innehållet af en sådan lagstiftning, det borde anstå med denna fråga, helst som man kunde förvänta, att den kunde tagas i samband med en blifvande omarbetning af testamentsrätten i sin helhet. Det är detta åskådnings sätt, som varit bestämmande för utskottet.

Deremot erkänner jag villigt, att sista punkten i första stycket på sid. 7 af utskottets utlåtande, som gaf motionären uppslag till en skarp kritik i formelt afseende, hade kunnat och bort vara formulerad på ett annat sätt. För min del skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Odenkrants: Då Första Kammaren redan bifallit utskottets betänkande i denna fråga, kan ju motionen icke komma att föranleda till någon Riksdagens åtgärd; men då ärendet har syns mig vara af ganska stor betydelse, så har jag trott, att kammarens uppmärksamhet borde ett ögonblick riktas på detsamma.

Uti motionärens yrkande om bifall till motionen anhåller jag att få instämna. Jag hyser nemligen den uppfattning, att det för närvarande råder en allt annat än lämplig ovisshet beträffande testaments-exekutorers rättsliga ställning i vårt land. Om också, såsom utskottet säger, till äfventyrs uppkommande svårigheter i de flesta fall kunna lösas genom domstolarnes hjälp, så får jag erinra, att denna ovisshet, som synes mig vara ganska betänklig, sträcker sig äfven till domstolarne, den kan också anses vidlåda doktrinen. Jag tänker på en detalj, som nu föll mig i sinnet, nemligen frågan om testamentsexekutors rätt att såsom sådan bevaka ett testamente utan direkt uppdrag af testamentstagare. Derom säger professor Nordling i sina föreläsningar öfver ärfdabalken, att han anser, att testamentsexekutor icke eger en sådan rätt, men deremot tror jag, att domstolarne ej sällan äro benägna att tillerkänna honom en dylik rätt. Praxis är emellertid, som sagdt, i detta och flera andra fall sväfvande. Derfor har jag med min uppfattning, som jag skulle kunna stödja med åtskilliga andra exempel, ehuru det kanske icke nu är lämpligt att upptaga kammarens tid dermed, icke kunnat finna mig öfvertygad af utskottets skäl. Då utskottet säger, att det skulle uppstå svårigheter att i förevarande ämne åvägbringa en lagstiftning, så förefaller det mig, som om just dessa svårigheter borde vara eggande för statsmagterna att gripa sig an med en lagstiftning, som är behöflig för att undanrödja svårigheterna och bringa reda i dessa förhållanden.

När utskottet vidare framhåller, såsom motionären nyss påpekat, att det bör dröja med lagstiftningen angående testamentsexekutorernas rättsliga ställning, till dess man hunnit omarbete hela testamentsrätten, så vill jag deremot invända, att dermed lärer väl dröja så länge, att under tiden förluster af betydande ekonomisk art kunna förekomma, som visa, att det varit behöfligt att få en omarbetning af denna fråga tidigare till stånd. Jag har endast med dessa ord velat uttala min åsigt derom, att statsmagterna borde taga ett steg för att afhjelpa nu rådande svårigheter. För öfrigt anhåller jag att få instämna uti motionärens yrkande.

Herr Restadius: Herr talman! Såsom nyss blifvit antydt, förekommer det ofta i testamenten bestämmelser derom, att deri meddelade föreskrifter skola af en uppgifven testamentsexekutor utföras. Om så är, och om det vidare är ovedersägligt, att testator eger rätt att gifva en sådan bestämmelse, så framgår deraf såsom en gifven följd, att i lag borde gifvas uttryckliga föreskrifter om den befogenhet, som i ty fall bör testamentsexekutor tillkomma.

Det har af herr Husberg blifvit antydt, hurusom i praxis det skulle vara tydligent afgjort, hvilka rättigheter och skyldigheter, en

*Angående
lagstiftning
om testaments-
exekutorer.
(Forts.)*

*Angående
lagstiftning
om testaments-
exekutorer.
(Forts.)*

innehafvare af ett sådant uppdrag skulle hafva. Jag vågar dock draga detta i tvifvelsmål. En sådan stadgad praxis har jag icke kunnat skönja, och så vidt jag kunnat finna af den siste talarens yttrande, synes äfven inom rättsvetenskapen skilda meningar härutinnan vara gängse. Att gifva en tydlig föreskrift om hvad en testamentsexekutor har att göra synes mig icke vara svårt och torde påkallas deraf, att viktiga rättigheter kunna tillspillogifvas, derest icke tydligen i lag uttalas, hvad en testamentsexekutor har att verkställa. Att sådant har inträffat, torde tydligen framgå af hvad den förste talaren upplyste.

Den tanke, som ligger till grund för motionärens förevarande förslag, har lagutskottet omfattat med sympati, men dock ansett, att tiden icke vore inne att nu vidtaga någon åtgärd i frågan, utan velat anknyta densamma med framläggande af förslag om ordnande af testamentslagarne i sin helhet. Om jag också måste erkänna, att dessa lagar äro i mångt och mycket otydliga, ber jag att deremot få erinra, att de olägenheter, som deraf kunna uppstå, i rik mån ersättas af en mer än 150-årig stadgad praxis. Jag kan icke heller finna, att dessa båda saker, testamentslagarnes omarbetande och införandet i lagen af bestämmelser om testamentsexekutorer, hafva ett sådant sammanhang, att icke den ena frågan kan afgöras oberoende af den andra. Jag skulle också önska, att något gjordes i denna sak, desto hellre, som det är uppenbart, att många år kunna komma att förflyta, innan man får fram någon ändring i nu gällande testamentslagstiftning.

Men då jag sålunda ansluter mig till den tanke, som motionären framlagt i sin motion, ber jag till sist få nämna, att jag icke kan ansluta mig till den tolkning af ett testamentes betydelse, som han i motionen framhållit, då han säger, att ett testamente måste anses gälla i alla sina delar, intill dess det blifvit upphäfdt. Jag vill icke ingå på denna fråga i vidsträcktare mån, än det här gäller, eller i afseende på testamentsexekutorerna. Jag kan icke tro, att en testamentsexekutor på grund af en bestämmelse i ett testamente kan anses vara laglig exekutor, förrän testamentet vunnit laga kraft. Men, säger man, i sådan händelse har institutionen icke mycket att betyda. Jo, det har den, och det förefaller mig icke svårt att härvid afhjelpa olägenheterna. Om man nemligen i den af lagutskottet åberopade 1861 års förordning inför en bestämmelse derom, att executor testamenti skall vara skyldig att hos rätten eller domaren anmäla, att han dertill blifvit utsedd, så kan domaren eller domstolen, i fall personen i fråga befinnes lämplig och vederhäftig, för honom utfärda förordnande att vara fullmäktig, intill dess testamentet vunnit laga kraft.

Jag har med det nu antydda blott velat säga, att jag önskar, att den dag snart måtte stunda, då den tanke, som i denna motion framlagts, må vinna behörig uppmärksamhet.

Öfverläggningen var härmed slutad. Sedan herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll den i ämnet väckta motion.

§ 6.

Vidare föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 24, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och framläggande af förslag i fråga om ersättning åt vittnen, inkallade af häktade personer.

Angående ersättning af allmänna medel åt vittnen, inkallade af häktade personer.

Herr A. V. *Styrlander* hade uti en i denna kammare väckt motion, n:o 80, föreslagit, att Riksdagen ville besluta att till Kongl. Maj:t aflåta skrivelse, det tacktes Kongl. Maj:t, efter utredning, om och under hvilka vilkor ersättning af allmänna medel måtte kunna beredas åt vittnen, som instämts af häktade personer, för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser i detta afseende.

Emellertid hemställde utskottet, att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservation afgifvits af herrar *Husberg, Nilsson, F. Andersson, Redelius, Svensson* och *Jansson*.

I fråga härom yttrade nu:

Herr *Styrlander*: Då jag fortfarande icke finner mig öfvertygad af de skäl, som lagutskottet anfört för afslag å min motion, då icke mindre än 6 af denna kammares ledamöter i utskottet med dess vice ordförande i spetsen reserverat sig emot det slut, hvartill utskottet kommit, och då denna kammare vid 3 föregående riksdagar bifallit motioner i samma syfte, skall jag helt enkelt be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr *Petersson* i Fräntorp: Jag har ingen gång varit med om bifall till denna motion, emedan jag anser den vara alldeles obehöfvig. Såsom herrarne se af lagutskottets föreliggande betänkande, hafva vi ju redan i lagen det stadgande, att vittnen, som blifvit inkallade af häktad person, skola få ersättning af allmänna medel, men med det vilkoret, att den häktade skall hos domstolen begära att få afhöra vittnena. Begär han detta, så får han på samma gång uppgifva de skäl, hvarför vittnena skola afhöras. Om då domstolen finner dessa skäl gifva anledning dertill, sker inkallelsen genom domhafvandens försorg, och på så sätt gå vittnena icke miste om ersättning. Genom ett sådant förfarande blir icke den häktade på något sätt förnärad; icke heller blir ett vittne onödigt inkalladt, som icke har något i sak att upplysa, och för det tredje kan det vittne, som inkallas, vara fullt säkert om ersättning för sin inställelse. Då denna fråga var före här i kammaren förlidet år, yttrades af en talare, att, om en häktad icke skulle få påkalla vittnen förrän efter första ransakningen, detta skulle förlänga häktningstiden för honom med 3 veckor. Men det hör väl till sällsyntheterna, att det vid den första ransakningen blir slutfömdt i annat fall, än då den brottslige erkänner; och då behöfvas ju icke några vittnen. Då är ju en inkallelse öfverflödig. Dessutom är det ju icke den häktade, som skall i första hand bevisa sin oskuld, utan

*Angående
ersättning af
allmänna
medel af vitt-
nen, inkallade
af häktade
personer.
(Forts.)*

det tillkommer först målseparen och allmänna åklagaren att bevisa sina påståenden mot den häktade. Framkomma då vid första ransakningen sådana skäl, som den häktade med vittnen vill styrka vara ogrundade, har han rätt att påkalla vittnen, och dessa blifva då inkallade. Jag kan sålunda icke på något sätt finna, att det kan vara af nöden att bifalla denna motion. Jag vet icke något annat skäl, som motionären anført till stöd för sin motion, än förhållandet vid rättegången med den illa beryktade Westermarck-Rosén. Men det är mycket antagligt, att denne mer genom list än laga rätt blef i tillfälle att inkalla vittnen, som icke hade något att berätta, och som således gingo miste om ersättning. Ett bifall till denna motion skulle efter mitt förmenande föranleda mycket trassel och stora kostnader utan motsvarande nytta. Genom ett bifall skulle en häktad få inkalla huru många personer som helst till vittnen, och det skulle ske på statens bekostnad. Han skulle kunna tillkalla sina gamla stallbröder och säga, att de voro vittnen; de skulle komma på statens bekostnad, men naturligtvis icke hafva något att berätta. Det skulle vara ett missgrepp att på detta sätt använda statens medel. Att Första Kammaren insett, att det skulle kunna ske mycket äfventyr och statens medel på många sätt missbrukas genom ett bifall, det är tydligt, då den afslagit motionen. På de skäl, som nu anförts och som vidare finnas i betänkanudet framlagda, skall jag be att få yrka bifall till lagutskottets afstyrkande hemställan.

Herr Husberg: Det är ju, tror jag, tredje eller fjerde gången, som denna motion är före i Riksdagen, och vid de föregående tillfällena har resultatet alltid blifvit, att denna kammare antagit, men medkammaren afslagit motionen. Under sådana förhållanden kunde ju frågan hafva fått hvila, då ingen utsigt finnes att få den igenom. Men eftersom den nu föreligger, skall jag be att få säga några ord med anledning af den siste talarens yttrande.

Det kan icke bestridas, att den tidrymd, som en häktad person får sitta häktad, innan han kommer till ransakning, mången gång belöper sig till 3 veckor; och situationen kan vara sådan, att han verkligen skulle kunna genast behöfva inkalla vittnen till det första rättegångstillfället, och att det kan föranleda tidsutdrägt i afseende på häktningstiden, att han måste vänta till domstolens första ransakning för att få domstolens bifall till att inkalla vittnena och sålunda bereda dem ersättning. Jag säger ju icke, att detta ofta förekommer; men onekligen kan man förutsätta, att sådana fall kunna förekomma. Hvad beträffar den farhåga, som herr Petersson uttalade, att en sådan lagstiftning som den i motionen föreslagna skulle föranleda trassel och kostnader för staten, så vill jag säga, att jag icke tror, att det kan antagas vara i många fall, som någon häktad person skulle endast och allenast för att bereda sina gamla stallbröder ett nöje eller en resa inkalla dem till vittnesförhör. Sådant har ju händt och kan ju hända. Det är ju möjligt, att i det Westermarck-Rosénska målet ett sådant ofog låg till grund för en del inkallelser af vittnen, men icke behöfver man förutsätta något sådant som en regel. För öfrigt, i de flesta fall

är det väl icke i så särskildt stor omfattning, som häktade inkalla vittnen själfva utan att saken först anmäls för domstolen. Jag tror därför, att det är omöjligt, att denna sak skulle få så stor omfattning och ådraga statsverket så stora kostnader, som den föregående talaren trodde. Men deremot ådrager det ju vittnena stora olägenheter att nödgas inställa sig med risk att icke få någon ersättning. Ja, säger utskottet, skulle man taga hänsyn till vittnenas befogade anspråk på ersättning, då skulle man komma till det resultat, att staten alltid skulle ersätta de vittnen, som inkallades. Nej; det resonnementet är icke alldeles riktigt. Naturligtvis skall staten taga hänsyn till vittnenas rätt att erhålla ersättning för de olägenheter, som tillskyndas dem. Det är naturligtvis grunden till lagstiftningen om skyldigheten att utgifva ersättning till vittnen; men man skiljer emellan, huruvida denna ersättning skall utgifvas af parterna eller af statsverket. Det senare eger rum i brottmål, då domstolen förklarar, att vittnena må inkallas. Der anses ett offentligt intresse påkalla, att vittnena ersättas af allmänna medel. Nu frågar motionären: kan det då icke anses, att ett offentligt intresse påkallar detta, äfven då vittnena inkallas af häktade personer. Häremot invändes nu: nej, då är det de tilltalade själfva, som inkalla vittnena; der föreligger icke något offentligt intresse. Domstolen har icke godkänt inkallelsen ännu; alltså må det blifva en sak såsom i civilmål mellan de särskilda parterna och vittnena. Jag tror emellertid, att här föreligger ett fall, då man får erkänna ett offentligt intresse från statens sida, fastän vittnena icke blifvit inkallade genom domstolens försorg; och det är just därför, att den tilltalade sitter häktad. Häktningen är en åtgärd, som staten vidtager såsom en tvångsåtgärd mot en person, icke något straff. En person häktas för att ransakningen skall kunna skötas på ett behörigt sätt, och för att den häktade personen icke skall kunna afvika. Men då ligger också ett offentligt intresse uti att göra häktnings-tiden så kortvarig som möjligt och ställa till den häktades förfogande medel att å sin sida medverka till att förkorta häktnings-tiden. Det är därför man kan säga, att ett offentligt intresse föreligger äfven i detta fall. Jag skall därför be, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Med herr Husberg förenade sig herr *Persson* i Tällberg.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Efter af herr talmannen i enlighet med de under öfverläggningen gjorda yrkandena framställda propositioner afslög kammaren utskottets hemställan och biföll den i ämnet afgifna motionen.

§ 7.

Till afgörande förekom härefter *lagutskottets* utlåtande N:o 25, i anledning af väckt motion om ändring af 65 § utsökningslagen och 30 § konkurslagen.

Uti berörda i Andra Kammaren af herr *A. M. Bergmark* afgifna

Andra Kammarens Prot. 1899. N:o 11.

*Angående
ändring af 65
§ utsöknings-
lagen och 30
§ konkurs-
lagen.*

Angående
 ändring af 65
 § utsköknings-
 lagen och 30
 § konkurs-
 lagen.
 (Forts.)

motion, n:o 94, hade föreslagits, att Riksdagen måtte för sin del besluta, i hvad det rör landsbygden, att i stället för siffran 75 i 65 § utskökningslagen och 30 § konkurslagen skall införas siffran 300.

I afseende å denna motion hade utskottet hemställt, att densamma icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan herr talmannen låtit uppläsa utskottets hemställan, lemnades ordet till

Herr Bergmark, som anförde: Det är under intryck af den folksminskning, som på landet mångenstädes eger rum, och anledningen till densamma, nemligen fattigdomen, som jag aflemnat min motion i förevarande ämne. Ehuru, sedan lagutskottet afstyrkt motionen, jag icke har något hopp om att för densamma vinna framgång, ber jag dock att få yttra några ord.

En hvar, som varit i tillfälle att iakttaga verkan af den år 1877 i utskökningslagen och i konkurslagen införda bestämmelsen, att egen- dom intill ett värde af sjuttiofem kronor må undantagas från utmätning och konkurs, vet mycket väl, hvilket välgörande inflytande denna bestämmelse haft på de hem, som varit underkastade utmätning eller konkurs. Den bleka nöden försvann genom denna bestämmelse från desamma, och dessa det ytterliga armodets hem, som förr voro så vanliga, återfann man icke mer. Fattighedsnivån, om jag så får säga, blef med denna bestämmelse höjd. Men 75 kronor år 1877 äro icke desamma som 75 kronor år 1897. Samhället i dess helhet och menniskor i allmänhet röra sig med helt andra belopp nu mot förr, och mångenstädes spela 300 kr. nu icke större roll än 75 kr. 1877. Förmögenhetsnivån har blifvit höjd.

Är nu detta ett faktum, hvilket jag icke tror, att någon vill förneka, så förefaller det mig ligga mycket nära till hands, att likaväl som man år 1877 på grund af samhällets dåvarande ekonomiska utveckling bestämde det utmätningfria afdraget till 75 kronor, likaväl borde man nu höja detta afdrag till ett mot förmögenheten i vår tid svarande belopp. Att 300 kronor i förhållande till 75 kronor är det korrekta uttrycket för denna proportion, har jag icke velat säga; jag har blott angifvit denna siffra, 300 kronor, emedan egen- dom till detta värde är det minsta möjliga en menniska måste ega för att kunna blifva eller förblifva landtbrukare. Och så synnerligen stor är måhända icke skilnaden i förhållandet mellan å ena sidan 300 kronor nu och 75 kronor år 1877, å andra sidan förmögenheten nu och förmögenheten då.

Detta är de åsikter, som bestämt mig för att framlemna min motion. Då emellertid densamma blifvit afstyrkt, lärer det icke tjena mycket till att derom tala, och jag skall af samma skäl icke framställa något yrkande.

Vidare yttrade:

Herr Odenchrants: Jag ber att få förutskicka den anmärkningen, att det sista af de skäl, som utskottet anført för sitt afstyrkande af

motionen, synes mig vara så öfvertygande, att icke heller jag har något yrkande att göra. Jag tillåter mig dock uttala den uppfattningen, att den siffra, som i 65 § utsökningslagen och 30 § konkurslagen är stadgad, icke är den lämpliga. Såsom motionären nyss framhöll, bör äfven beaktas, att, äfven om denna siffra varit riktig på den tid, då lagen tillkom, man numera, på grund af penningens sjunkande värde, måste anse densamma icke vara väl afpassad. De äldre af kammarens ledamöter erinra sig äfven, att den allmänna meningen, då 1877 års utsökningslag tillkom, icke var fixerad för ett belopp af 75 kronor. Andra Kammaren omfattade tvärtom temligen enhälligt den åsigten, att 100 kronor vore den rätta siffran, och det var genom en sammanjemkning med Första Kammaren, som siffran 75 slutligen tillkom. Första Kammaren hade nemligen stannat vid ett belopp af 50 kronor. Detta gifver mig ytterligare ett stöd för min uppfattning, att 75 kronor numera är en alldeles för låg siffra. För min del skulle jag helst vilja sätta det lägsta beloppet till 150 kronor.

Då jag, på grund af hvad jag först anförde, icke nu kan göra något yrkande om en positiv åtgärd från Riksdagens sida, nemligen af den anledningen, att det icke lärer vara lämpligt att i detta fall stifta olika lagar för land och stad — så skall jag icke heller ingå i någon detaljerad redogörelse för de skäl för att höja detta utmätningens minimum, hvilka synas vara af rättskänsla och billighet förestafvade. Jag skall äfven inskränka mig till att erinra om, att i utlandets lagstiftningar i allmänhet högre siffror äro bestämda än den, som hos oss är i detta afseende gällande.

Jag har, som sagdt, herr greve och talman, icke något yrkande att göra. Jag har med dessa ord endast velat uttala mina sympatier för motionens innersta grundtanke äfvensom en förhoppning, att samma tanke måtte i en bättre form komma tillbaka vid en följande riksdag, på det att Riksdagen må komma i tillfälle att vidtaga en ändring med afseende å detta förhållande, uti hvilket en rättelse verkligens synes vara af behovet påkallad.

Herr *Branting* instämde med herr *Odenocrants*.

Herr *Petersson* i Fräntorp: Herr talman! Om det utmätningens fria afdraget skulle ökas på sätt motionären föreslagit, så skulle ditta mera skada än gagna den klass, som deraf berördes. Dessa personer skulle då icke blifva betrodda med att få låna något. Man ifrar nu så mycket för egna hem. Men om denna lagändring genomfördes, så skulle en person icke vara skyldig att betala sina förbindelser, derest han icke hade tillgångar till ett värde af 300 kronor. Men då skulle han aldrig få låna något till en dylik byggnad. På landet ha vi inga pantbanker, utan der måste man i allmänhet söka få sin kredit på god tro. Skulle nu så stort belopp, som här är i fråga, undantagas från utmätning, så blefve krediten i betydlig mån minskad. Alltså blefve den fattige mest lidande på en dylik förändring.

Jag skulle vidare vilja gent emot herr *Odenocrants* nämna, att det nog icke är så farligt med dessa 75 kronor. Ty vid utmätning sker

*Angående
ändring af 65
§ utsöknings-
lagen och 30
§ konkurs-
lagen.
(Forts.)*

värderingen på sådant sätt, att den undantagna egendomens värde ofta nog i sjelfva verket uppgår till 150 kronor. På detta sätt är saken hjälpt utan någon vidare lagstiftning.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Angående
fullständigare
lagstiftning
till skydd mot
misshandel af
djur.

I ordningen dernäst förelåg till kammarens afgörande *lagutskottets* utlåtande, n:o 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående fullständigare lagstiftning till skydd mot misshandel af djur.

Uti en inom Andra Kammaran väckt motion, n:o 82, hade herr *E. O. V. Wavrinsky* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 18 kap. 16 § strafflagen, att dels den nu gällande inskränkningen, enligt hvilken straff för djurplågeri inträder allenast i det fall, att det misshandlade djuret är i någons ego, upphör att gälla, dels såsom straffbart djurplågeri blir att anse ej blott sådan misshandel, som kan sägas hafva sin grund i uppenbar grymhet, utan ock all annan rå och för den allmänna rätts- och sedlighetskänslan sårande misshandel af djur, dels slutligen straffpåföljden blir bestämd så, att äfven frihetsstraff kan å förseelsen följa.

Emellertid hemställde utskottet, att herr Wavrinskys ifrågasvarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade reservationer fogats:

af herrar *Husberg, Leman* och *E. Svensson* mot utlåtandet i dess helhet;

af herr *Redelius* mot vissa delar af utlåtandet; samt

af herrar *F. Andersson, P. G. Petersson* och *Jansson* i Djursätra mot utskottets hemställan om afslag å motionen, i hvad densamma åsyftar skärpning af straffet för djurplågeri.

I fråga härom anförde:

Herr Wavrinsky: Herr talman! Ännu en gång har lagutskottet förklarar, att det saknar skäl att biträda den hemställan, som jag gjort i min motion, för vinnande af fullständigare och skärpta bestämmelser i strafflagens 18 kap. 16 § till skydd mot misshandel af djur. Utskottet betonar i början af sitt utlåtande, "att utskottet väl inser det afskyvärda i djurplågeriet och till fulllo uppskattar det behjertansvärda syfte och de ädla sträfvanen, som legat till grund för motionen". Men det oaktadt "har hvarken hvad som vid frågans behandling förra året inom Riksdagen anfördes till förmån för motionärens då väckta framställning eller hvad motionären nu andragit öfvertygat utskottet om behovet af den af motionären ifrågasatta ändringen af stadgandet rörande straff för djurplågeri". Då jag emellertid med glädje finner, att vid lagutskottets utlåtande är fogad en reservation till förmån för

min motion i dess helhet, afgifven af tre utaf utskottets ledamöter, deraf en från Första Kammaren, samt att i öfrigt flera ledamöter från denna kammare tillstyrkt motionen i vissa delar, har jag anledning att i alla fall vara jemförelsevis belåten med den behandling, som lagutskottet egnat motionen. I betraktande ytterligare af det förhållande, att Första Kammaren välvilligt — på yrkande af herr Afzelius — mottagit min motion i hvad densamma afser sådan ändring af gällande bestämmelser, att frihetsstraff må kunna å ifrågavarande förseelse följa, bjuder mig klokheten och tacksamheten för det tillmötesgående, som visats mig, att för denna gång inskränka mig till ett yrkande om bifall till denna del af motionen. Jag skall icke trötta kammaren med någon ny bevisföring till stöd för min motion i dess helhet, men jag kan dock icke underlåta att till utskottet rigta några ord med anledning af motiveringen för dess hemställan om afslag.

Utskottet menar, att straffrättsliga åtgärder i ingen eller endast i ringa mån kunna åstadkomma någon förbättring i detta hänseende. Äfven jag är af den åsigten, att på denna väg det huvudsakliga målet icke kan vinnas. Men då det här gäller de gröfsta brotten och iteration af dessa gröfsta brott, är det väl i alla fall en vinst, om man i någon mån kan vinna en förbättring. Jag hade därför väntat, att utskottet skulle mera allmänt ansluta sig till mitt yrkande i tredje punkten af motionen, i hvilken del motionen blifvit af medkammaren välvilligt mottagen.

Det är en annan synpunkt, som jag ber att särskildt få framhålla, nemligen att straffet ju i viss mån är en mätare för brottet — att, då det gäller att upplysa allmänheten om brottet, till varning och tillrättavisning, straffet måste vara afmätt så, att det karakteriserar brottet äfven i dess gröfsta former. Är straffet icke sådant, kommer allmänheten att få en oriktig uppfattning om brottet. Om, såsom här är fallet, lagen visserligen tillstädjer ända till 500 kronors böter, men till följd af sin formulering icke kan verka med tillbörlig kraft — om, säger jag, på grund derutaf grofva förseelser straffas med 25 å 30 kronors böter, så får den allmänhet, som här dömer om saken, och i synnerhet den, som sätter sig öfver lagen, den uppfattningen, att det är fråga om ett ringa brott. Och om, såsom ofta, för att icke säga oftast, är fallet, den brottslige går fri från hvarje ansvar, därför att polismyndigheten tröttnar på att ställa honom till ansvar, då ingenting dermed vinnes, så får han slutligen den uppfattningen, att det icke är något brott alls. Och det är ett brott af lagen att på detta sätt missleda den allmänna uppfattningen och derigenom verka i motsatt rigtning mot den upplysning, till hvilken utskottet hänvisat motionären såsom den väg, på hvilken rättelse bäst skulle kunna vinnas.

Utskottet sätter all sin tillit till en sådan upplysning och väntar så mycket af djurskyddsföreningarna. Det verkar dock nästan såsom ironi, då man vill kasta all pligt härvidlag på djurskyddsföreningarna och menar, att dermed allt vore väl bestädt. Men hvad kunna vi väl vinna med endast upplysning på detta område? En kontraktsprost i landets nordligaste del har nyligen dömts till femtio kronors böter för det han kört femtio mil — säger 50 mil — med en illa halt häst.

*Angående
fullständigare
lagstiftning
till skydd mot
misshandel af
djur.
(Forts.)*

Angående
fullständigare
lagstiftning
till skydd mot
misshandel af
djur.
(Forts.)

icke var den mannens upplysning något hinder för hans grofva förseelse? Eller när menar utskottet, att man skall vinna något genom upplysning och stigande bildning, på t. ex. en åkeriegare i Stockholm, som femtiosju gånger bötfälts för misshandel af sina djur. Nej, det synes, som om här *fordrades* — så motbjudande det än i grund och botten kännes för mig personligen att yrka derpå — att kraftiga åtgärder vidtagas för att höja uppfattningen i detta hänseende om hvad som är brott liksom om graden af brottet, och dervid har lagen en stor uppgift att fylla genom den vägledning, som lagen gifver för straffets uppmätning i de olika fallen.

Måhända skulle tillämpningen af lagen, sådan den nu är, vinna på att åklagaren finge andel af böterna, men jag har för närvarande, i afvaktan på att denna fråga skall i vidare omfattning vinna Riksdagens och regeringens välvilliga uppmärksamhet, icke velat göra ett sådant yrkande.

Utskottet säger vidare, att förhållandena sedan år 1890 icke hafva ändrats i sådan rigtning, att någon skärpning behöfver vidtagas i straffskalan. Jag är för min del icke af den uppfattning, som utskottet här söker häfda. Först och främst har det viktiga inträffat, att rättsmedvetandet icke blott hos de samvetsömme, hos djurvännerna och för öfrigt hos alla dem, som arbeta i deras intresse, utan i allmänhet så väsentligt höjts under nämnda tid, att denna intresserade allmänhet påkallar särskild uppmärksamhet för de öfverklagade omständigheterna. Derigenom att rättskänslan höjts, har blicken sträckt vidare, och det fält, på hvilket dessa straffvärda förseelser begås, har vuxit, icke absolut, men relativt. Man har fått blicken öppen för vidden af dessa brott, för deras råa beskaffenhet, och derigenom har en betydlig ändring inträffat.

Jag kan för denna min uppfattning finna ett stöd hos den ärade talare, som lyckades genomdrifva bifall i Första Kammaren för min motion i den sista punkten. Men jag vill gå ännu längre, jag vill påstå, att äfven absolut taget en förändring har inträffat snarare ofördelaktig än fördelaktig för djurskyddet. Det beror på de utvecklade kommunikationerna, det beror på industriens och handelns utveckling, hvarigenom lastdragarne tagas i anspråk i mycket större utsträckning än förut. Så är förhållandet vid de stora byggnadsföretag, som nu i stor skala pågå, vid de stora timmerafverkningarne och transporterne i Norrland, o. s. v. På alla dessa fält har behovet af att anlita dragare och dermed frestelsen att plåga af djuren deras yttersta krafter vuxit under den sista tiden och vuxit — enligt min öfvertygelse — i icke oväsentlig grad.

Jag vill nu förklara, att jag ej gör mig till målsman för någon *ppjunkig* ömhet om djuren. Menniskorna få slita ondt, och då är det icke för mycket, att äfven djuren få göra det. Men det skall vara med någon urskilning; och det är äfven någon skilnad mellan människornas och djurens lidanden. Menniskan har förmågan att söka skydd och hjälp. Menniskorna kunna söka rättelse genom att slå sig tillsammans, genom att sätta hårdt emot hårdt. De kunna värja sig. Djuren deremot äro öfverlemnade på nåd och onåd i sina egares hän-

der. De kunna icke bilda några fackföreningar, de kunna icke opponera sig, de kunna icke motionera, de kunna icke göra något annat än bära sitt öde med tålmod. Men detta ålägger oss ett ansvar, mina herrar, och det blir för oss, som kunna göra något, en heders- och samvetssak att värna om dem, som intet annat skydd ha.

Jag har redan tillkännagifvit, att jag ärnar inskränka mig till att yrka bifall till *sista* delen af min motion. Men jag hade hoppats, att statsrådet och chefen för justitiedepartementet vid behandlingen af så många lagfrågor i dag skulle vara närvarande, så att jag skulle kunna för honom personligen framhålla några allmänna synpunkter, på det att han vid behandlingen af detta ärende ville taga frågan i dess helhet i öfvervägande, för att utröna, om de många intygen om lagens ofullständighet och otydlighet icke kräfva mer uppmärksamhet, än som Riksdagen nu kan egna dem. Jag tror, att opinionen i denna fråga växer så fort och så starkt, att om jag nu nöjer mig med hvad jag kan få och någon kunde återkomma en annan gång med motionen, meningarna ganska snart skulle vara till favör för en ännu mer utsträckt förändring af denna paragraf. Jag ber att till stöd därför få återropa hvad som nyligen skett i Norge. Der har en regeringskommission af — såsom jag hört sägas — landets allra mest framstående jurister utarbetat ett förslag till ny strafflag. I denna upptages djurplågeri under afdelningen "Förseelser mot sedlighet". Regeringskommissionens flertal föreslår en så lydande affattning:

"En hvar, som genom vanvård, öfveransträngning eller på annat sätt gör sig skyldig till grof eller grym misshandel af djur eller medverkar dertill, straffas med böter eller med fängelse intill tre månader.

Denna bestämmelse hindrar icke, att Konungen eller den, han dertill bemyndigad, kan tillåta vissa personer att på dertill bestämda ställen i vetenskapligt syfte anställa plågsamma försök med djur."

En af kommissionens medlemmar, herr Överland, föreslår, att paragrafen affattas sålunda: "Enhvar, som genom vanvård, öfveransträngning eller på annat sätt gör sig skyldig till misshandel af djur eller medverkar dertill, straffas med böter. Vid återupprepande eller i fall af rå och grym misshandel kan fängelse intill sex månader ådömas."

En annan medlem af kommissionen, assessor Thoresen, röstar mot flertalets affattning af paragrafens sista punkt, hvilken handlar om vivisektion, i det han anser, att det åtminstone endast rent undantagsvis och under stark kontroll bör tillåtas att utsätta djur för långvariga och smärtsamma lidanden.

Vid jämförelse mellan vår motsvarande paragraf i strafflagen och detta förslag synes det stå tydligt och klart, att vår lagstiftning är långt efterblifven i förhållande till andra länders lagstiftning i detta afseende. För öfrigt hänvisar jag beträffande lagstiftningen i andra länder till min motion i denna fråga vid förra årets riksdag.

Men det må ingen tro, att med en förändring af denna strafflagsparagraf allt skulle vara väl bestäldt. Det är sant, att här behöfs en vägledande upplysning, men då får staten icke försumma att gifva oss denna upplysning, och den får ej kasta allt på djurskydds-

Angående
fullständigare
lagstiftning
till skydd mot
misshandel af
djur.
(Forts.)

Angående
fullständigare
lagstiftning
till skydd mot
misshandel af
djur.
(Forts.)

föreningarna. Denna upplysning lemnas först och främst derigenom, att lagar och förordningar klargöra för allmänheten, hvad som är brott och hvad som är straffvärdt. I utlandet redogöres i särskilda förordningar så fullständigt för grunden till denna lagstiftning, att folket får ögonen öppna för det afskyvärda och råa i misshandel af djur och brotten delvis förebyggas. Der stiftas speciella lagar i vissa fall. Jag skall be att i förbigående få påpeka några sådana fall, der särskild lagstiftning är behöflig i den — om ock svaga — förhoppningen, att justitieministern, när ärendet förekommer, behagade fästa något afseende dervid. För det första vill jag erinra om, hur staten försummar att göra sin skyldighet i detta afseende vid försäljningen af utrangerade nummerhästar för kavalleriet och artilleriet. Det föreskrifves icke några försigtighetsåtgärder, så att de arma djuren, om de äro till arbete otjenliga och behöfva nedslagtas, verkligen få sig detta öde beskärdt. Genom försorg af centralstyrelsen för djurskyddsföreningarna har en skrivelse härom rigtats till cheferna för kavalleri- och artilleriregementena; svar hafva ingått från ett betydande antal af dem. Ett af dessa är synnerligen beaktansvärdt, nemligen det, som kommer från sekundchefen för lifgardet till häst, Chr. H. Mörner, i hvilket han fullständigt instämmer med djurskyddsföreningarna i deras klagomål öfver bristande förordningar i detta hänseende. Han anser, att djurplågeri genom fortsatt bruk af äldre eller obotligt lidande, kasserad nummerhäst skulle "i väsentlig grad förebyggas, derest, i följd af någon Kongl. Maj:ts förordning, tillstånd medgäfvos (visserligen någon gång redan af vederbörande chef sjelftaget) vederbörande regementsförvaltningar att vid försäljning å offentlig auktion af kronan tillhöriga utrangerade hästar, som efter besigtning af vederbörande regements- (eller likställd) chef, biträdd af truppförbandets veterinär, anses vara till arbete odugliga i följd af ålder eller obotlig sjukdom, må till den högstbjudande afyttras under skriftlig förbindelse af köparen att viss tid, t. ex. 48 timmar efter djurets öfvertagande, hafva nedslagtat detsamma, och böra i och för nödig kontroll djurets hofvar före öfverlemnandet hafva märkts medelst brännjern, hvarjemte köparen förpligtigas att omedelbart efter nedslagtandet uppvisa de märkta hofvarne vid respektive regemente, der de eller märkena förstöras".

Jag har sjelf någon erfarenhet på detta område, och jag har med grämlse fäst mig vid den behandling djuren ofta rönt af de känslösa åkarne och andra, som köpt dem, dessa hästar, hvilka i tjugu till tjugutvå års tid tjenat Kongl. Maj:t och kronan med sina bästa krafter. Jag anser, att här tillkommer det staten att tillse, att hästarna icke under hvilka omständigheter som helst få sätta till sitt lif.

Det andra jag vill rigta uppmärksamheten på är våra kapplöpningar. Det har rådt den uppfattningen, att kapplöpningarna, såsom de här i vårt land bedrifvas, skulle tjena till att förbättra afveln af lämpliga hästar för vårt kavalleri och vårt artilleri; och jag menar, att man i någon mån dervid äfven tänkt på att uppmuntra till förbättring af dragare, af arbetshästar i allmänhet. Jag tror, att den uppfattningen hos den stora allmänheten i breda lager för länge sedan är borta; och jag spørjer, att man äfven i fackkretsar kommit till mycket sundare

uppfattning i denna sak. Jag har här i min hand ett intyg af flere hundrade veterinärer, hvilka förklara, att de "anse, att kapplöpningsarna, på sätt de nu bedrivs, ofta äro förenade med djurplågeri och att för öfrigt desamma, utan att det egentliga ändamålet med dem förfelas, böra och kunna anordnas inför utsedda prisdomare, utan att den stora allmänheten till dem eger tillträde". Denna uppfattning biträdades äfven af veterinärer vid armén, men grannlagenheten förbjuder den energiska redaktionen af "Djurskyddet" att indraga deras namn i förteckningen, då det kunde vara otjenligt för dem, såsom varande i tjenst. Men vi behöfva icke taga vår tillflykt till dessa intyg af veterinärerna, ty det ligger i öppen dag för en och hvar, som har blick för dessa förhållanden, att icke dessa ensidigt utvecklade djur, som, drifna med sporrar och spö, hinna till målet med risk att sätta lifvet till och inom kort tid blifva odugliga, äro tjenliga afvelsdjur för vårt kavalleri. Särskildt påpeka veterinärerna, att det är oförsvärligt att till kapplöpningar använda vallacker, och det behöfs väl intet bevis för att dessa icke ha den ringaste uppgift i detta fall. För öfrigt är klart, att sådana — jag vill säga det äfven med risk att stöta någon — råa förlustelser på fåfångans marknad icke heller lemna någon nyttig uppfostran eller vägledning för allmänhetens smak. Det hände mig för icke så länge sedan, att jag upprördes af ett groft djurplågeri, som stod i sammanhang med dessa kapplöpningar. En ung bondson, som jag för öfrigt sätter stort värde på, hade på återvägen från en marknad kommit i sällskap med drängen hos en rik bonde, och mellan deras skjutsar blef det kappkörning. När de på landsvägen kommit i den vildaste fart, fingo de framför sig se en landtman, som körde framåt i skymningen och hvars åkdon var förspändt med ett par oxar. Vägen var icke så bred, att det var möjligt för båda skjutsarna att passera mellan detta åkdon och vägkanten utan att komma i kollision. Bondsonen, som var ifrig att visa, att han skulle vara n:o 1, passade på i samma ögonblick, som han var intill mannen med oxarne att pressa fram sin häst mellan båda vagnarna, hvaraf följden blef, att hästen krossades och föll död ned. Jag har haft tillfälle att tala vid mannen, som körde oxarne, och jag frågade honom då, om han icke talade vid bondsonen, som körde ihjel hästen. Jo, sade han, det hade han gjort, och han hade då sagt till honom, att det vore skam att så handtera sin häst. Men bondsonen hade svarat honom, att det väl icke vore så farligt, om han *körde* ihjel sin, då det vid kapplöpningar mycket ofta hände, att ryttarne *redo* ihjel sina hästar. Om han stode på vagnen och piskade på hästen, eller om han sutte på hästen och drefve fram honom med sporrar och spö, kunde väl gå på ett ut, fastän hans häst ej vore något rasdjur. Sådan är uppfattningen i allmänhet bland denna klass af menniskor, och skall någon förbättring häri kunna åstadkommas, bör exemplen komma uppifrån och icke nedifrån. Derför bör man af Kongl. Maj:t kunna fordra en lag eller förordning, som söker förekomma djurplågeriet vid våra kapplöpningar. Deri bör stadgas, att ingen häst får vid kapplöpning användas med mindre än att han af veterinär blifvit undersökt och befunnen vara i den kondition, att han,

*Angående
fullständigare
lagstiftning
till skydd mot
misshandel af
djur.
(Forts.)*

Angående
fullständigare
lagstiftning
till skydd mot
misshandel af
djur.
(Forts.)

menskligt att döma, kan hafva utsigter att utan onaturlig öfveranstängning komma fram till målet. För min del vill jag gå ännu längre. Jag anser, att sådant vilkor skulle stadgas, att redan under *träningen* särskildt kvalificerade veterinärer ständigt skulle hafva uppsigt öfver hästarne, och att på deras intyg skulle bero, om hästarna sedan finge släppas fram på kapplöpningsbanan. Måhända behöfva dessa yrkanden modereras. Jag vill icke riskera att drifva saken för långt, men jag vill å andra sidan icke heller stryka öfver med harsassen. Jag vill nu endast rigta uppmärksamheten på missförhållandena, och därför behöfva de tecknas med skarpa färger, med tydliga ord, utan allt för många omskrifningar.

Det finnes i nu förevarande ämne ännu några punkter, i afseende på hvilka stora brister råda, nemligen i fråga om bestämmelserna om transport af djur och förfarandet vid slag. Jag ber att få påpeka, att i Danmark förelades Riksdagen den 19 sistlidne september af justitieministern ett nytt lagförslag angående transport och slag af djur. Vi ha ju i afseende å djurtransporter åtskilliga cirkulär utfärdade af styrelsen för statens jernvägar, och måhända finnas äfven sådana utfärdade af styrelser för enskilda jernvägar, men dessa cirkulär ha naturligtvis icke den stora betydelse, som en utfärdad kongl. förordning skulle ega.

Hvad särskildt slagfrågan beträffar, måste jag uttala ett beklagande öfver, att denna fråga vridits på sned, sedan Riksdagen skrivit till regeringen derom. Den 24 april 1896 skref Riksdagen till Konungen och anhöll, att Kongl. Maj:t täcktes dels låta utröna, om och till hvilken utsträckning stadgande må kunna meddelas i syfte att vid slag af husdjur minsta möjliga lidande medels föregående bedöfning eller på annat ändamålsenligt sätt tillfogas djuren, dels ock, derest utredningen dertill föranleder, låta utarbete och för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet. Kongl. Maj:t remitterade skrivelsen till justitiekanslersembetet för afgifvande af utlåtande, för så vidt skrivelsen afsåg ändring i eller tillägg till gällande lag. Embetet framhöll i sin svarsskrivelse bland annat, att endast i undantag det slagtsätt, som vanligen användes, med tillämpning af 18 kap. 46 § i strafflagen kunde straffas som *uppenbar grymhet* vid behandling af kreatur. Men embetet erkände, att mycket grof misshandling egde rum vid dessa tillfällen och önskar en förbättring i det hänseendet. "Och detta mål", säger embetet, "borde kunna kraftigt främjas genom meddelandet af positiva föreskrifter rörande förfaringssättet vid slag af hemdjur". Ja, hvad gjorde nu Kongl. Maj:t med denna skrivelse? Ärendet behandlades i statsrådet den 23 följande juli. Föredragande var statsrådet Annerstedt. Statsrådet ansåg, att mycket kunde vinnas för minskande af djurplågeriet genom föreningar och myndigheternas bemödanden, men derjemte syntes det kunna ifrågasättas, huruvida föreskrifter skulle kunna utfärdas rörande förfaringssättet vid slag, *der den yrkesmässigt bedrifves*. Frågan öfverlemnades sedan för vidare utredning till cividepartementet. Genom kongl. skrivelse af den 13 augusti 1897 infordrades från civildepartementet länsstyrelsernas utlåtande angående bestämmelser vid slag, der denna yrkesmässigt

bedrifves. Nu lär det väl vara tydligt, att det icke är vid yrkesslagten, som det mesta ofoget bedrifves. Yrkesslagtaren förstår, hvad han kan komma att förlora genom att misshandla djuren. Han är skicklig i sitt yrke, och af honom kan man vänta mer urskilning än af andra. Men deremot borde till vägledning och upplysning för dem, som icke ha dessa särskilda egenskaper, något göras för att förekomma den grofva misshandel af djur, som faktiskt eger rum vid hemslagt. Men så har icke skett och kommer antagligen icke heller att ske. Frågan kommer sannolikt att få hvila, till dess den upptages i sammanhang med slagthusfrågan.

*Angående
fullständigare
lagstiftning
till skydd mot
misshandel af
djur.
(Forts.)*

Till sist vill jag uttala den önskan, att äfven vivisektionen måtte i vårt land liksom i våra grannland mera beaktas och i det hänseendet en strängare lagstiftning komma till stånd.

Herr talman! Jag har nu ganska länge vågat taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för ett ämne, som påkallar uppmärksamhet i vida kretsar utom Riksdagen. Jag har dervid endast gjort min pligt, och jag beklagar, om kammaren för mycket skulle tröttnat derpå.

Nu vill jag endast anhålla om proposition på mitt yrkande, som med den inskränkning jag angifvit kommer att lyda:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 18 kap. 16 § strafflagen, att straffpåföljden för djurplågeri blir bestämd så, att äfven frihetsstraff kan å förseelsen följa.

Häruti instämde herrar *Nydahl, Styrlander* och *John Olsson* i Stockholm.

Herr Husberg: Herr talman, mine herrar! Första kammaren har, såsom motionären framhöll, biträdt hans förslag, i hvad det afser att straffpåföljden för djurplågeri skulle skärpas så, att äfven frihetsstraff kunde å förseelsen följa. För min del skulle jag, såsom det framgår af utskottets betänkande, gerna sett, att Riksdagen gått ännu längre i motionens syfte. Men då Första Kammaren nu endast bifallit en del af densamma, och detta således är det enda, som kan vinnas, och det hvarom de flesta äro ense, skall jag i likhet med motionären nu inskränka mig till samma yrkande, som han framstälde.

Under det han hade ordet, har jag emellertid fått tillgång till det protokollsutdrag från Första Kammaren, som utvisar verba formalia af det beslut Första Kammaren i frågan fattat, och det afviker något från den formulering motionären afgaf. Men då det är önskvärdt att båda kamrarna besluta lika formulering, skall jag be att få yrka bifall till ett beslut af innehåll, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan förändring af 18 kap. 16 § strafflagen, att i straffsatsen för djurplågeri upptages jemväl frihetsstraff till lämplig utsträckning.

Med herr Husberg förenade sig herrar *Sandwall, Svensson* i

*Angående
fullständigare
lagstiftning
till skydd mot
misshandel af
djur.
(Forts.)*

Karlskrona, *Eklundh* i Lund, *Söderberg*, *Jansson* i Djursätra och *Liljeholm*.

Herr Wavrinsky: Jag skall be att få fråntråda mitt förra yrkande och ansluta mig till det af herr Husberg framställda.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad och efter af herr talmannen gifna propositioner afslog kammaren utskottets hemställan och biföll det af herr Husberg under öfverläggningen framställda yrkande.

§ 9.

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 6, i anledning af väckta motioner angående ordnande af bostadsförhållandena för en af rikets fiskeribefolkning, hvilket härefter föredrogs, blef af kammaren bifallet; och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, delgifvas Första Kammaren.

§ 10.

*Angående
uppförande å
Helgeands-
holmen af
riksdags- och
riksbankshus.*

Vid föredragning härefter af sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus, begärdes ordet af:

Herr Centerwall som anförde: Herr talman, mine herrar! Såsom vi alla veta och såsom det för öfrigt framgår af sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, har Riksdagen åt sina fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret uppdragit att fungera såsom byggnadskomité för de stora riksbyggnaderna på Helgeandsholmen. Och det är också bekant, att dessa faktiskt uppdragit sin befogenhet åt en särskild komité, bestående af två medlemmar af riksbankens styrelse och två af riksgäldskontorets. Dessa komiterade ha sedermera uppdragit åt sakkunniga personer att kontrollera arbetena och åtgörandena på holmen i afseende på grundläggningen.

Emellertid har det, man och man emellan, i sakkunniga och intresserade kretsar i Stockholm börjat att talas om att vid läggandet af grunden till riksbankshuset icke allt gått till såsom det bort. Riksdagshuskomitén har uppdragit åt en känd entreprenör, hvilken på sina entreprenader förtjenat en ganska stor förmögenhet, att verkställa grundläggningen, och det finnes, så vidt jag vet, icke något tvifvel om, att han icke gjort det efter bästa förmåga och samvete. Men det är en sak, som bestämt mig för att fästa kammarens uppmärksamhet på förhållandet, och det är, att riksdagshusets arkitekt i två skrivelser framhållit, att denna sak icke vore fullt så enkel och med densamma så väl bestämdt, som man skulle kunna tro. Den skicklige och begåfvade

mannen fäste först i en skrifvelse af den 23 september 1897 riksdagshuskomiténs uppmärksamhet på, att man, på sätt som skett på andra håll och som vore med ärendets rätta behandling förenligt, borde utarbета en generel arbetsplan, som skulle granskas och kritiseras af vederbörande. Något sådant skedde icke, utan man fortsatte med grundläggningen. Nu är, för så vidt jag vet, grundläggningen i det närmaste färdig, men den 24 november sistlidet är ingick samme arkitekt med en ny skrifvelse till riksbyggnadskomitén, om jag så får kalla den. I denna skrifvelse, af hvilken jag har en kopia framför mig, nämner han, att ingen arbetsplan hade kommit till stånd, och följaktligen hade icke heller någon sådan af komitén kunnat godkännas, ehuru grundläggningen till byggnaden nu till största delen vore färdig. Det som återstode, säger han, af undergrunden, vore hufvudsakligen endast fyllningen mellan de i vattnet fritt stående pålarne. Detta arbete torde dock vara det allra svåraste och tarfva bästa urval af arbetssätt och material af pietet för den byggnad, som skall uppföras på grunden. Derefter säger han, att såsom arkitekt för byggnaderna vore det hans pligt att upplysa om förhållandena och hans rättighet att fritaga sig sjelf från ansvar för de följer en otillfredsställande grundläggning kunde hafva i högbyggnadens bestånd. "Derjemte", säger han, "vore det hans högsta önskan, att framtiden ej måtte få skäl att klandra byggnadens konstruktion" o. s. v. Ja, såsom herrarna finna, är det der ord, som komma en att tänka på saken, och då det, som sagdt, verkligen finnes tvifvel och misstankar utbredda om saken i fråga, har jag efter långt betänkande velat göra mig till tolk för dessa misstankar och tvifvelsmål.

Jag har om innebörden af detta yttrande i så god tid jag kunnat underrättat den medlem af riksdagshusbyggnadskomitén, som finnes här närvarande, och jag förmodar, att han icke blott kommer att svara, utan äfven svara på ett sådant sätt, att alla tvifvel häfvas, hvilket är min högsta önskan.

Jag har därför för närvarande intet yrkande att göra, och jag kommer att framställa ett sådant endast i den händelse, att den ärade representantens svar skulle föranleda mig dertill.

Vidare yttrade:

Herr von Friesen: Det lär väl vara mig, som den ärade representanten åsyftat, då han sade, att någon här skulle vara kompetent att gifva honom svar och häfva hans tvifvelsmål, och att han vid plenums början meddelat, att han skulle komma att framställa dessa anmärkningar. Då jag icke är fackman i denna sak, så har den tid, som sedan dess förflutit, i synnerhet då jag derunder varit upptagen af riksdagsgöromål här i kammaren, varit för kort för att jag skulle kunna sätta mig så in i saken, att jag nu skulle kunna gifva något svar i den tekniska frågan.

Men med afseende på ärendets behandling inom riksdagshusbyggnadskomitén och hos fullmäktige kan jag i alla händelser gifva

*Angående
uppförandet
å Helgeands-
holmen af
riksdags- och
riksbankshus.
(Forts.)*

Angående
uppförandet
å Helgeands-
holmen af
riksdags- och
riksbankshus.
(Forts.)

ett svar, som jag förmodar att äfven den ärade talaren skall finna tillfredsställande.

Det är ju gifvet, att riksdagshusbyggnadskomitén samt fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret — hvilka sistnämnda icke, såsom den föregående ärade talaren påstod, öfverlemnad sin befogenhet att handlägga dessa ärenden åt riksdagshusbyggnadskomitén — hafva tagit denna fråga i mycket noggrant öfvervägande, innan beslut om grundläggningsarbetet blef fattadt. För detta ändamål anställdes såsom verkställande ingenjör en person, som inom fackkretsar ansågs vara en den mest kompetenta i dylika frågor. För byggnadens utförande i öfrigt har anställts en arkitekt, hvilken jag i likhet med den föregående ärade talaren har all anledning att på det bästa vitsorda. Men det är två olika fack: arkitektskapet och grundläggningsarbetet, *i synnerhet* ett grundläggningsarbete under så svåra förhållanden som detta. Om det då uppstår stridigheter mellan de två sakkunnige, som riksdagshuskomitén sålunda valt, är det klart, att komitén skall fästa hufvudsakligt afseende vid de skäl, som af fackmannen på det ifrågasvarande området blifvit anförda. Det skulle ju anses mycket besynnerligt, om man emot den specielle fackmannens bestridande lyssnade till de anmärkningar, som gjordes af fackmannen på arkitekturområdet i fråga om grundläggningsarbetet, likaväl som det skulle vara besynnerligt, om man i fråga om arkitekturen skulle emot den andre fackmannens bestridande lyssna till den ingenjör, som blifvit anställd för grundläggningsarbetet. Så mycket underligare skulle detta i förevarande fall hafva varit, som den ene, nämligen arkitekten, hade en jemförelsevis ringa egen erfarenhet, under det att den verkställande ingenjören hade en under mångårigt arbete just med dylika saker grundligt inhemtad erfarenhet.

Emellertid var det naturligt att då den omnämnda tvistigheten uppstod mellan dessa båda hos komitén anställda personer, komitén lät sig angeläget vara att genom sina sakkunniga adjungerade ledamöter, hvilka begge äfvenledes voro specialister i fråga om dylika grundläggningsarbeten, undersöka frågan. Då dessa två framstående specialister också stälde sig på ingenjörens ståndpunkt, ansåg sig komitén ha full anledning att sluta sig till den uppfattning i denna fråga, som af ingenjören blifvit omfattad. Detta är dock, såsom herrarne lära förstå, mera ett ingenjörsarbete än ett arkitektarbete.

Redan vid företagandet af grundläggningsarbetet för riksdagshuset, hvilket påbörjades år 1894, voro således arkitekten och ingenjören af olika meningar; och redan då hade riksdagshuskomitén sålunda tillfälle och anledning att slita tvister dem emellan. Sedermera, då riksbankshusets grundläggning skulle företagas, förklarade ingenjören, med hvilken de sakkunnige adjungerade ledamöterna instämde, att det icke fans något skäl att frågå den plan för grundläggningen i fråga om riksbankshuset, som hade blifvit följd beträffande riksdagshuset. Och af denna anledning ansåg sig riksdagshusbyggnadskomitén kunna, oaktadt de anmärkningar, som af arkitekten framstälts, uppdraga åt ingenjören att bedrifva grundläggningsarbetet, såsom han hade tänkt sig.

Sedermera har arkitekten, såsom den föregående ärade talaren

nämnde, inkommit till riksdagshusbyggnadskomitén med en skrivelse, ur hvilken den ärade talaren citerade några ord. Den skrivelsen remitterades till verkställande ingenjören, och denne har derpå i sin tur aflåtit en skrivelse, i hvilken han på det bestämdaste bestrider befogenheten af de utaf arkitekten framställda anmärkningarne. Saken har således utagerats mellan arkitekten å ena sidan och den sakkunnige ingenjören, understödd af riksdagshuskomiténs tvenne sakkunnige adjungerade ledamöter, å den andra.

Detta är den framställning, som jag nu ansett mig böra lemna kammaren.

Herr Fjällbäck: Jag tror dock arkitekten har haft åtskilliga fog för sina bekymmer i fråga om grundläggningsarbetets beskaffenhet. De, som endast tillfälligtvis gå förbi byggnadsplatsen, kunna till och med från Vasabron nu om dagarne se, huru det går till att fylla det tomrum, som uppstår mellan pålarne. Förhållandet är nemligen, att den verkställande ingenjören, såsom han kallas, emot en såsom jag tror mig veta särskild ersättning tillåtit personer, som rifva gamla hus — särskildt de s. k. Bondeska palatsen — att till byggnadsplatsen för den blifvande riksbanken framköra åtskilliga tusentals lass gammalt murbruk; och, såsom herrarne ha sig bekant, består murbruk af fin sand och kalk. I detta murbruk finnas ock sönderslagna tegelstenar; och detta material användes sedan såsom fyllnad mellan pålarne. Man behöfver ej ha särskild sakkunskap för att förstå att, om detta lösa material utsättes för vattnets inverkan, detsamma upplöses till sina forna beståndsdelar — d. v. s. dels kalk och dels fin sand — och lätt kan komma att flyta bort. För sådant ändamål användes eljes alltid vid nybyggnader groft grus eller småsten eller skärf, såsom det kallas. Nu tans det på byggnadsplatsen och äfven på platsen framför riksdagshuset — mellan detta och Norrbro — en ofantlig massa sådant groft grus eller sådant grus, som vi här i Stockholm kalla för Brunkebergsgrus. Detta grus utfördes på prämar till verkställande ingenjörens landtegendom strax utanför Stockholm och användes der vid kajanläggningar och fyllningar i sjön. Nu, sedan detta utmärkta fyllnadsämne blifvit bortfördt, har man ditfört dylikt afskråde, som vi här kunna se bevis på, och som icke någon enskild person vid sina byggnadsföretag skulle tillåta sig att använda såsom fyllnad, i synnerhet mellan pålar, till hvilket det är absolut odugligt.

Af detta synes, som om arkitekten nog har åtskilliga skäl för sina farhågor.

Herr Centerwall: Jag skulle verkligen bestrida en passus i min ärade väns, herr Sixten von Friesens, anförande här nyss. Han sade att lika litet som en ingenjör förstår sig på sjelfva byggnaden, lika litet förstår en arkitekt sig på grunden. Det är väl dock ej så. Jag har haft nöjet att i södra Europa långa tider vistas tillsammans med åtskilliga arkitekter, och jag har sett, huru de studerade. Om de t. ex. i Venedig studerade palatsen, underlåto de ej att vid lågvatten undersöka dessa pålverk, som stått i 800, ja, t. o. m. 1000

*Angående
uppförandet
å Helgeands-
holmen af
riksdags- och
riksbankshus.
(Forts.)*

Angående
uppförandet
å Helgeands-
holmen af
riksdags- och
riksbankshus.
(Forts.)

år. Detta visar, att arkitekter kunna vara sakkunniga äfven i det hänseende.

Jag hade ej väntat mig att få något understöd eller att enskilda medlemmar af kammaren skulle komma och säga, att äfven de haft sina anmärkningar att göra i detta fall. Ej heller har jag för min egen del kunnat göra några sådana anmärkningar, ty jag är ej tillräckligt sakkunnig. Men jag ber att få säga, att det förefaller mig besynnerligt, att arkitekten ej fått något svar af riksdagshusbyggnads-komitén. Hade han fått ett svar och ett uttömmande svar — hvilket han ej ännu i går afton erhållit — så hade dessa anmärkningar uteblifvit.

Emellertid vare det fjerran från mig att för egen del framställa någon anmärkning, då jag ej är särskildt sakkunnig. Jag har därför ej något yrkande att göra.

Herr von Friesen: Jag ber att få fästa den siste talarens uppmärksamhet på, att de af talaren på Stockholmsbanken framförda anmärkningarne voro af en helt annan natur och dertill af en synnerligen grav natur. De rörde ej principerna för grundläggningen, utan de rörde något helt annat, som egentligen borde, så vidt jag kan finna, framföras inför ett annat forum, ett rätttegångsforum:

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utfär-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
teksbank.

På föredragningslistan fans vidare upptaget *bevillningsutskottets* betänkande, n:o 13, i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande bestämmelser angående stämpelafgiften.

Punkten 1.

Uti särskilda motioner, n:o 6, afgifven i Första Kammaren af herrar grefve *R. G. Hamilton* m. fl., samt n:o 105, afgifven i Andra Kammaren af herr *H. Andersson* i Vestra Nöbbelöf, hade blifvit hemställt, att Sveriges allmänna hypoteksbank måtte befrias från skyldighet att stämpelbelägga de obligationer, som af banken utfärdas.

På anförda skäl hemstälde emellertid utskottet, att nu gällande stadgande angående skyldighet att med stämpel förse obligationer måtte bibehållas oförändradt.

Emot utskottets hemställan hade reservationer afgifvits af herrar friherre *Klingspor*, *G. Jansson* och *Bergendahl*.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Bergendahl: Herr talman, mina herrar! Såsom det synes af det förevarande betänkandet, har jag reserverat mig mot den hemställen, som utskottet gjort. Jag har inom utskottet påyrkat, att utskottet i stället skulle föreslå Riksdagen att bifalla de föreliggande motionerna. Jag har gjort det af den orsaken, att jag anser att, när Riksdagen antog den nuvarande stämpelförordningen, ett förbiseende

egde rum i det fallet, att icke hypoteksbankens obligationer i likhet med statens blefvo befriade från stämpel. Genom att bifalla motionerna hade man erhållit rättelse härutinnan.

Den uppmärksamhet, som under senare tider fästs vid detta förhållande, har berott derpå, att under de närmaste åren förestå konverteringar af hypoteksbankens obligationer. Hypoteksbankens mål är för närvarande i främsta rummet att söka åstadkomma fortast möjligt afskrifning af de kapitalrabatter, som tynga banken, att denna skall kunna ske alltid efter beräkning år 1908, men om möjligt förr, hvaraf de nuvarande 5 procent hypotekslånen i så hög grad beröras; ty förrän dessa kapitalrabatter äro afskrifna, kunna dessa lån ej komma i åtnjutande af någon räntenedsättning till den i penningmarknaden gällande räntefoten.

Banken blef, som bekant, inrättad på 1860-talet, och Riksdagen anslog då såsom grundfond för densammas operationer en summa af 8 millioner i statens obligationer, hvilket belopp Riksdagen år 1890, i sammanhang med det nya hypoteksbanksreglementets tillkomst höjde ända till 30 millioner kronor. Dermed lemnade ju Riksdagen visserligen ett godt stöd åt hypoteksbanken, och motivet dertill var ju, att hypoteksbanken derigenom skulle kunna sättas i stånd att vid behof skaffa idkarne af vår modernäring lån till dräglig ränta. Men å andra sidan förbehöll sig också staten kontroll öfver denna banks åtgöranden, hvilken kontroll bestämmer vissa gränser, inom hvilka banken måste operera och öfver hvilka den ej får gå. Bland annat får hypoteksbanken ej låna pengar utom genom uppläggande af obligationslån; det bestämdes, att dessa obligationslån ej finge ställas på längre tid, än att de skulle vara uppsägbara efter 10 år; och i sammanhang dermed bestämdes, att låntagarne hos hypoteksbanken ej finge uppsäga sina lån förrän efter sagda tid. Dessutom förbehöll sig staten rättighet att tillsätta ordförande, vice ordförande, ordförande i direktionen samt ett särskildt ombud vid bankens bolagsstämma. Men i och med att staten öfverlemnade dessa obligationer, iklädde sig äfven staten en risk; ty dessa 30 millioner kronor i obligationer måste, så vidt hypoteksbanken icke skulle kunna fullgöra sina skyldigheter, i första rummet användas för fullgörandet af bankens förbindelser. Staten har ju derigenom enligt mitt förmenande gjort sig solidarisk med hypoteksbanken, och staten bör under sådana förhållanden icke pålägga hypoteksbanken större utgifter, än hvad nödigt är. Jag anser därför, att dessa obligationer borde vara stämpelfria i likhet med hvad förhållandet är med statens obligationer.

Ser man sedan till bankens låntagare, så anser jag, att mot största delen af dessa en orättvisa blifvit begången, ty när alla de, som före år 1894, eller året före den nya stämpelförordningens tillkomst, blefvo delegare i hypoteksforeningarna, fans ej denna stämpelskatt, denna tunga på hypoteksbankens operationer. Nu ha dessa alldeles oförberedt på detta vis blifvit påbördade en kostnad. Ty hvad som gäller hypoteksbanken, gäller i yttersta rummet ändock dess låntagare.

Nu säger utskottet i motiveringen för sitt afslag bland annat, "att genom befrielse för Sveriges allmänna hypoteksbank från skyldigheten

Angående stämpelfrihet för obligationer, utfärdade af Sveriges allmänna hypoteksbank.
(Korts.)

*Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utfär-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
teksbank.
(Forts.)*

att med stämpel förse sina obligationer ställa vissa egare af jordbruksfastighet i en framför andra medborgare gynnad undantagsställning är i och för sig stridande mot rättvisans grundsatser“. Deremot vågar jag protestera. Det framhålles här i detta uttalande, att det vore endast vissa egare af jordbruksfastighet det gälde. Jag vill påstå, att det gäller *alla* egare af jordbruksfastighet. Visserligen äro ju ej alla jordegare låntagare i hypoteksbanken, långt derifrån. Men de ha rätt att ingå i hypoteksbanken och der få lån, när de så behaga, under t. ex. knappa penningtider, när andra banker uppsäga jordbrukslån eller höja räntan.

Men jag vågar påstå, att denna fråga också gäller landet i dess helhet, i det att den berör äfven andra näringar. Ty jag undrar, huru det skulle se ut, om man för jordbruksinteckningar ej hade hypoteksbanken att tillgå, utan dessa inteckningar skulle strömma in till andra bankinrättningar, som nu hufvudsakligast förse industrien och andra näringar med penningmedel. Jag föreställer mig, att följden skulle bli lägre ränta. Man vet, huruledes den allmänna uppmärksamheten städse varit fästad på hypoteksbankens låneoperationer och den ränta, hvilken hypoteksbanken kunnat vid upptagandet af sina lån betinga sig.

Nu säger äfven utskottet, "att ingen anledning förefinnes dertill, att hypoteksbanken skulle uti ifrågavarande hänseende ställas gynsamare än kommuner, som upptaga obligationslån för något för dem allmännyttigt ändamål, såsom sjukvårds- och fattigvårdsanstalter eller dylikt, eller andra, som på enahanda sätt upptaga lån". Ja, jag medgifver, att sådana lån, som kommuner upptaga för så allmännyttiga ändamål som fattig- och sjukvårdsanstalter m. fl., möjligen också borde få slippa ifrån denna stämpelskatt, men i detta hänseende föreligger ju här ej någon motion. När man nu vet, att obligationsstämpeln är afsedd att träffa kapitalet, kapitalets öfvergång från en hand till en annan, och den derigenom naturligen uppkommande räntevinsten, så bör ju icke en sådan stämpel drabba hypoteksbanken, hvilken ju icke afser någon sådan kapitalbildning, utan endast att skaffa hypoteksbankens låntagare en dräglig ränta.

Jag ber, herr grefve och talman, att med anledning af hvad jag nu anfört få yrka bifall till motionerna och således afslag å utskottets hemställan.

Herr Jansson i Krakerud: Jag kan för min del ej hysa samma åsigt i denna fråga som utskottet. Om hypoteksbanken såsom en annan bank hade till ändamål att förtjena pengar på sin rörelse, skulle jag för min del ej varit med om att tillstyrka motionerna; men såsom herrarne mycket väl veta, fungerar allmänna hypoteksbanken i syfte att skaffa pengar åt det svenska jordbruket, d. v. s. det jordbruk, som är och kommer att bli intecknad med hypotekslån. Följaktligen ställer sig frågan för mig helt enkelt så, att denna stämpel på ifrågavarande obligationer få hypoteksbankens principaler betala, nemligen dessa jordbruksegare.

Om nu denna stämpel vore den enda, som dessa låntagare finge

betala för att erhålla lån på sina fastigheter, vore ej mycket att anmärka deremot. Men detta är endast den första stämpeln, utgörande 30 öre för ett belopp af 100 kronor. Sedan kommer en annan stämpel, stämpeln på inteckningsreversen, när nemligen denne fastighetsegare skall gå in till hypoteksbanken för att låna de pengar, som han förut genom den stämpelbelagda obligationen förskaffat hypoteksbanken.

Men, mina herrar, det är ej tillräckligt ens med detta. Det förekommer en utgift till, nemligen den utgift, som föranledes deraf, att dessa hypotekslån skola förnyas hvar tionde år, hvilken förnyelse i vanliga fall sker hvart nionde år. Således är det tre utgifter och tre stämplat, som dessa gäldbundna fastighetsegare få betala för att få låna pengar. Jag för min del tycker, att detta är nästan hårdt; och jag kan ej fatta, hvarför man skall ålägga just dem, som äro skyldiga för sina fastigheter, att betala sådana skatter till staten. Det vore i min tanke bättre, om man kunde tänka ut något sätt att beskatta dem, som ej äro skyldiga något alls.

Dertill kommer, att, såsom vi alla veta, dessa jordbrukare, som äro skuldsatta icke endast inom halfva taxeringsvärdet, som ju är gränsen för erhållande af hypotekslån, utan äfven långt deröfver, i alla fall få betala lika stora skatter som de, hvilka sitta gäldfria på sina egendomar. Det är dylika orättvisor, som jag för min del ej kunnat vara med om, och följaktligen har jag anmält min reservation mot utskottets hemställan.

Utskottet hyser den uppfattningen, att det vore oegentligt att bevilja denna stämpelfrihet derför att det förekommer, att kommuner upptaga obligationslån, hvarå de få betala stämpel, hvarigenom fastighets-egarne skulle komma i en gynsamare ställning än dessa kommuner. Jag vill då först påpeka, att den frågan här ej föreligger, och följaktligen vill jag ej yttra mig om, huruvida jag skulle komma att rösta för stämpelfrihet för dessa kommuner, när den frågan föreligger, utan jag vill blott fästa uppmärksamheten på, att hvad utskottet säger ej är alldeles riktigt.

Ty då kommunerna upptaga obligationslån, behöfva de ej för att få sina pengar gå in till häradsrätten och der betala stämpel på inteckningsreversen, utan de få pengarne direkt genom detta obligationslån. Följaktligen stå de i ett bättre förhållande, än jordbruks-fastighetsegarne göra, mot dessa hypoteksbanksobligationer. Deremot kan det hända, att utskottets ord "eller andra, som på enahanda sätt upptaga lån" kunna vara i någon mån berättigade. Jag vill icke förneka, att det kan inträffa förhållanden, såsom vid industriella verk och dylika, att de kunna komma ungefär i samma ställning som jordbruksfastigheter; men detta synes mig icke vara något hinder för att nu i alla fall bifalla motionen. Ty, som jag nämnde, om till nästa riksdag den frågan skulle förekomma, att man äfven ville befria dessa industriidkare från stämpel, då de upptaga hypotekslån, finge man taga det förslaget under öfvervägande. Om jag är närvarande då, hvilket jag icke vet, synes det, som om, med fästadt afseende vid de upplysningar, jag hittills erhållit, jag för min del icke skall sätta mig emot en sådan stämpelfrihet. Ty jag hyser den öfvertygelsen i all-

*Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utfär-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
teksbank.
(Forts.)*

*Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utfär-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
teksbank.
(Forts.)*

mänhet, att jag anser det vara oegentligt att lägga skatter just på den lånesökande allmänheten, för att den skall blifva i tillfälle att låna pengar. De som hafva att dragas med räntor och, såsom jag nämnde, hafva lika stora skatter som de som äro gäldfria, borde sättas i tillfälle att få låna pengar så billigt som möjligt utan att staten trädde emellan och skaffade sig en betydlig inkomst.

Jag yrkar därför, herr talman, afslag på utskottets betänkande och bifall till motionen.

Herr Meyer: Den förste ärade talaren började sitt anförande med att påstå, att Riksdagen 1894 skulle gjort sig skyldig till ett förbiseende, då Riksdagen icke likställt hypoteksbanksobligationer med statens obligationer. Men jag för min del tror, att Riksdagen 1894 gjorde sig skyldig till något mycket värre än ett litet förbiseende, nemligen till ett mycket stort misstag, då Riksdagen öfver hufvud taget införde stämpelafgift för obligationer. Riksdagen resonerade 1894 som så, att den i vederlag för de stora lättnader, som blifvit införda för vissa klasser genom tullar och slikt, skulle beskatta kapitalet. För att beskatta detta kapital var det, som obligationsstämpeln bland annat infördes. Men Riksdagen förbisåg, då den införde denna obligationsstämpel, att den dermed icke alls drabbade kapitalet, därför att det ännu aldrig händt och säkert aldrig kommer att hända, att kapitalisten-långgifvaren betalar ett öre af stämpeln, utan den, som betalar den, är låntagaren, d. v. s. den, som icke eger kapital. Nu hafva herrarne på landsbygden kommit under fund med, att detta är orimligt, att det icke är långifvarne, kapitalisterna, som få betala, utan låntagarne, som icke hafva kapital eller i hvarje fall icke tillräckligt kapital och därför måste skuldsätta sig. Nu säga de ärade motionärerna, att detta är eu anledning att taga bort stämpelafgiften för hypoteksbanksobligationer. Om motionärerna i stället yrkat borttagandet af *all* stämpel på obligationer, skulle jag för min del visserligen instämt och röstat därför på anförda skäl. Men då det blott är fråga om stämpel på hypoteksbanksobligationer, kan jag icke godkänna de skäl, som anförts för, att speciellt denna stämpel skulle vara mindre berättigad än öfriga obligationsstämlar.

Den ärade talare, som först hade ordet i denna sak, yttrade, att då staten tagit hand om hypoteksbanken på sätt som skett, fastställt vissa vilkor för dess verksamhet, förbehållit sig vissa rättigheter i fråga om denna hypoteksbank, ville han deraf draga den slutsatsen, att man borde likställa hypoteksbankens obligationer med statens. Men det är ingalunda ett riktigt resonnement. Ty den omständigheten, att staten redan förlänat hypoteksbanken stora förmåner, stora företräden, utgör väl icke något skäl, att Riksdagen nu skulle bevilja hypoteksbanken ytterligare fördelar framför andra med den likställda. Staten har utom de särskilda privilegierna för obligationslån mot inteckning i jordbruksfastighet, såsom redan påpekats, lemnat hypoteksbanken en garantifond af 30 millioner kronor, hvilken hypoteksbanken är berättigad att tillgripa, derest icke inflytande medel sätta den i stånd att fullgöra sina förbindelser. Derigenom att staten sålunda på

visst sätt garanterat räntorna på hypoteksbankens obligationer har naturligtvis hypoteksbanken satts i stånd att skaffa sig billigare lån, än den kunnat göra, om den icke haft denna statsgaranti. Redan detta är en stor fördel, som hypoteksbanken har framför andra. Huru man då kan påstå, att, därför att staten redan lemnat så stora fördelar, den bör ytterligare lemna sådana, kan jag icke riktigt fatta.

Man har sagt: det är en skilnad mellan hypoteksbankens lån och exempelvis kommuners lån eller industriella anläggningars lån, därför att hypoteksbankens verksamhet går icke ut på att bereda hypoteksbanken någon vinst. Det är alldeles riktigt. Hypoteksbanken har ingen vinst på sin lånerörelse. Men hypoteksbanken är ingenting annat än en kommissionär åt jordbruket, och de penningar, som genom hypoteksbanken anskaffas åt jordbrukarne, äro egentligen afsedda — fast de visserligen långt ifrån alltid användts för det rätta ändamålet — för att jordbrukarne skola blifva i tillfälle att förbättra sin jord och följaktligen af den få större inkomster, än de haft förut. Det är alltså äfven här fråga om att anskaffa penningar, som bereda låntagaren större inkomster, alldeles såsom i fråga om industrien.

Här yttrades ock af den andre ärade talaren, att för jordbrukaren stannar det icke med denna obligationsstämpel, då han får obligationslån. Han får dessutom betala stämpel på inteckningen och stämpel, då inteckningen förnyas. Men så är ock förhållandet med alla industriella verk och inrättningar, som upptaga obligationslån. De måste lemna inteckning som säkerhet. De måste betala stämpel på inteckningen och stämpel på förnyelsen.

Nu ber jag att få upprepa, att då 1894 års Riksdag beslöt sig för att införa dessa nya skatter, som kallas obligationsstämpel, var det i det syfte att på den vägen skaffa staten inkomster, och man ville derjemte på visst sätt bereda en skattelindring åt alla dem, som blifvit lidande genom tullarnes införande. Skall man nu börja att partielt taga bort denna stämpel, så vore det rättast och billigast, att man började med *andra* obligationsstämpel och lemnade denna till sist, därför att de, som betala ifrågavarande stämpel, äro just de, som hafva fördel af tullarnes införande. Jag tror således, att i det skede, saken nu föreligger, vore det icke riktigt, om kammaren bifölle motionen.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Den siste ärade talaren påpekade riktigt, hvad jag redan framhållit i min motion, att obligationsstämpels införande vore att komma åt att beskatta kapitalet och att således kunna bereda skattelindring för en del personer. Men, mina herrar, denna åtgärd hade råkat att träffa alldeles oriktigt. För det första erkände den ärade talaren, att kapitalet icke beskattats genom att införa stämpel på obligationer, allra minst genom stämpel på dessa obligationer. Det är ju icke meningen, att hypoteksbanken skall vara en affärsbank, som skall bereda sig inkomster; utan meningen är, att den skall vara en sammanslutning af landtbrukarne för att skaffa så säkert och billigt kapital som möjligt. Hvad den andra frågan be-

*Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utfär-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
teksbank.
(Forts.)*

Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utfär-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
teksbank.
(Forts.)

träffar, nemligen att man åsyftade att bereda en skattelindring, så har också den träffat origtigt, nemligen så, att det blifvit skattelindring för vissa, men träffat med dubbel beskattning de personer, som hafva skuld. Man har således lagt skatten på skulden. Ju större skuld en person har, desto större skatt. Är ett sådant skattesystem riktigt? Det kan jag icke fatta. Derför har motionen kommit fram. Vi hafva velat bereda en lindring, så att beskattningen blir enkel, icke såsom nu dubbel. Om en person sitter t. ex. med en egendom taxerad till 100,000 kronor och får ett hypotekslån på 40,000 kronor, skall han först betala 0,3 procent, 120 kronor, sedan stämpel på in-teckningen å 25 öre pr 100 kronor, eller 100 kronor, således tillsammans en skatt på 220 kronor, derför att han har skuld. Bredvid honom sitter hans granne, som icke har skuld; han slipper denna beskattning till staten. Således tager staten faktiskt beskattning af personer, som äro skuldsatta, sålunda, att ju högre skuld, ju större skatt.

Det är sagdt, att staten bereder delegarne i hypoteksbanken stora förmåner. Ja, hvilka äro de? Staten har faktiskt beröfvat laudt-brukarne de fördelar, de hade förut, nemligen rätten att bilda egna föreningar och direkt kunna få utgifva obligationer. Visserligen har staten lemnat först 8 millioner kronor, sedan 30 millioner kronor till en garantifond för hypoteksbanken. Men staten har icke gjort ringaste uppoffring mer än tryckningen af obligationerna. Det kan icke heller komma i fråga, att staten behöfver göra någon uppoffring. Först skall då hela Sveriges jordbruksegendom hafva sjunkit ned till mer än hälften af taxeringsvärdet. Det kan ingen tänka, att det skulle gå så hastigt. Går det icke på en gång, så sjunka lånen undan för undan, derför att ingen får belåna fastighet mer än till halfva taxeringsvärdet. Det är detta, som gör, att jag anser det vara ett så orättvist förhållande, att de, som söka lån i hypoteksföreningar, skola tvingas att först betala stämpel på obligationen, sedan stämpel på in-teckningen, hvilken de belåna i hypoteksbanken; således dubbel be-skattning. Derför har motionen kommit fram, och den synes mig vara fullkomligt berättigad. Det är sant, att nu icke är fråga om borttagandet af all stämpelbeskattning. Men det behöfver icke hindra, att de ärade herrar, som hafva den tanken, få komma nästa år med ett förslag i den rigtningen, som då kan komma under Riksdagens pröfning. Vi få taga ett litet steg i sänder, om vi icke kunna få allt på en gång.

Jag skall derför, herr talman, yrka afslag på utskottets hem-ställan och bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Lundell* och *Erickson* i Bjersby.

Herr Bergendahl: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning deraf, att herr Meyer i sitt anförande icke vidrörde ett par synpunkter, från hvilka jag betraktade denna fråga, då jag nyss ytt-rade mig.

Jag påpekade nemligen då, att staten åtagit sig en risk för hypoteksbankens fullgörande af sina förbindelser genom att lemna

banken förut omnämnda grundfundsobligationer; och jag ansåg jemväl, att staten, i och med åtagande af denna risk, gjort sig solidarisk med hypoteksbanken, så att staten borde vara intresserad af att icke pålägga hypoteksbanken större utgifter, än nödigt vore.

Dessutom framhöll jag, att man 1894 vid införande af den nya stämpelförordningen begick en orättvisa mot de låntagare i hypoteks-föreningarna, hvilka tillkommit före nämnda tid, emedan de vid inträdet i hypoteksföreningarna icke visste, att en sådan stämpelskatt skulle komma att påläggas hypoteksbankens obligationer, och detta sedermera i sin mån inverkat på dessa låntagares ställning.

Det var för att framhålla dessa synpunkter jag nyss begärde ordet, icke för att upptaga någon tullstrid. Herr Meyer sade, att man borde först i sista rummet borttaga stämpeln å hypoteksbankens obligationer, sedan jordbrukarne hade fått så många förmåner genom spanmålstullarne. Jag frågar herr Meyer: har icke industrien lika mycket nytta af de tullar, som äro införda, som jordbruket?

Herr friherre von Schwerin: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet egentligen för att upplysa om att ett misstag, ett fel insmugit sig i betänkandet. Det förhåller sig nemligen så, att jag af sjukdom var hindrad att närvara, då detta betänkande var före i utskottet. Detta hade jag också anmält. Men genom något förbi-seende har meddelande derom icke åtföljt förevarande betänkande. Jag har ansett det vara min pligt och skyldighet att tala om detta för kammaren. Ty då jag icke står antecknad bland reservanterna, kunde det ju naturligen se ut, som om jag tillhört majoriteten i utskottet.

Jag får nu helt enkelt säga, att om jag varit närvarande i utskottet, och utskottets utlåtande kommit att lyda såsom det nu lyder, hade jag stått på reservanternas sida. Jag skall tillåta mig att med några ord angifva skälen till denna min ståndpunkt. Jag lofvar att vara kort, därför att saken redan af flere talare blifvit utredd, och jag tror, att herrarne äro temligen öfvertygade om att det icke är något orättvist, som begäres.

För min del vill jag visst icke vara med om någon undantagslagstiftning. Utskottet vill påstå, att det här vore fråga om ett undantag från de allmänna reglerna om stämpelskatt. Men då man som jag först och främst hyser den åsigten, att hela stämpelskatten, som — såsom det så vackert heter — skulle vara en direkt skatt och utgå till ersättning för vissa saker — hvilka jag ej nu skall tala om —, är fullkomligt onödig, vill jag förklara, att jag icke har något emot, om den för närvarande helt och hållet bortfölle. Ty, mina herrar, kan det vara ändamålsenligt eller kan det vara rim och reson — som man säger i dagligt tal — då nu staten har så god finansiell ställning och så stora öfverskott, att af de skattdragande af den ena eller andra kategorien taga ut så många millioner mer, än som går åt till statens behof?

Men huru skall man kunna åstadkomma en minskning? Alla äro ju ense, att man bör söka minska statens inkomster. Många utvägar

*Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utfär-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
teksbank.
(Forts.)*

Angående
stämpelfrihet
för obligat
tioner, utfär
dade af
Sveriges all
männa hypo
teksbank.
(Forts.)

äro ju tänkbara. Jag vill icke nu rifva upp gamla strider, men jag tror icke, att det går att taga bort några tullar af betydelse. I en motion föreslås att betydligt minska statens inkomster genom att lätta på de största konsumtionsskatterna. Jag tror icke heller, att det går. Att borttaga den lilla allmänna bevillningen kan jag ej heller anse lämpligt. Den är rättvis och behöfver stå kvar, ja, snarare kanske i visst förhållande ökas, om så skulle vara behöfligt. Så ha vi stämpelskatten, denna skatt, som inbringar åtskilliga millioner årligen. Här föreligger nu icke någon motion i syfte att afskaffa den i dess helhet, men väl ett förslag att i någon mån minska den till förmån för — man må säga hvad man vill — den klass, som dock sitter hårdast emellan trots allt, d. v. s. jordbrukarne, både stora och små. Det är icke rättvist, att de skola betala en dubbel beskattning. Och det är icke någon undantagslagstiftning, man begär. Ty i fjol togo vi bort en del af stämpelskatten, en mera betydande skatt, nemligen stämpel å vexlar. Det skedde visserligen då mot min röst. Det var en affär, på hvilken staten förlorade omkring 600,000 kronor om året. Det talades då mycket vackert om att det var en lindring för de små yrkesidkarne, som kammaren då gick in på. Jag vill icke säga, att jag hade så mycket deremot eller kände mig så synnerligen olycklig, därför att förslaget gick igenom. För min del tror jag emellertid icke, att de små så mycket drabbades af vaxelstämpelskatten, utan snarare de större. Jag öfverröstades i fjol, det gör ingenting. Men icke kan man säga, att detta är ett första experiment att rifva sönder en skatte-lagstiftning, som icke är äldre än från 1894, då vi togo till den för att få inkomster, som vi då behöfde. Nu behöfva vi dem icke.

Man har så mycket talat om de stora förmåner, som hypoteksbanken fått sig oktrojerade. Ja, det kan så vara. Hypoteksbanken har fått en garanti af vissa millioner kronor i statsobligationer; och den har till och med blifvit ökad. Ja, vi kunna lugnt öka den än ytterligare. Ty såsom det visat sig, har aldrig ett öre deraf behöft tagas i anspråk, och såsom en föregående talare på skånebanken framhållit, kommer antagligen aldrig ett enda öre att behöfva tagas i anspråk. Den garantien tar sig vackert ut, men har aldrig kostat staten något.

Vidare har hypoteksbanken blifvit hugnad med den stora förmånen att få en ordförande utnämnd af Kongl. Maj:t. Och den ordföranden har naturligtvis stor magt: ofta kanske afgörandet beror på hans röst. Om detta i sjelfva verket är en så ofantligt stor förmån, det vill jag icke inlåta mig på. Jag tror, att det finnes personer, som kanske anse, att det varit lyckligare, om hypoteksbanken ej haft den organisation, som nu förefinnes.

Emellertid skola herrarne komma i håg, att hypoteksbanken — såsom ock redan är sagdt — icke tillkommit för att drifva affärer eller göra vinst, utan för att hjälpa jordbrukarne. Huru har den då tillkommit? Jag vill inte trötta med någon längre historik, utan endast erinra derom, att på de gamla riksståndens tid förslaget om dess inrättande gick igenom med mycket klen majoritet — jag tror 5 röster — i riddarskapet och adeln, der dock jordbrukets intressen voro väl företrädda; i bondeståndet, som ju representerade de jordegande klas-

serna par préférence, föll det. Men banken inrättades icke desto mindre. Och de enskilda hypoteksföreningarna blefvo icke ens tillfrågade, om de ville vara med eller icke; de lades utan vidare under hypoteksbanken: hädanefter fingo de icke upptaga lån på annat sätt än genom hypoteksbankens förmedling. Då stälde banken sina beräkningar vis-à-vis lånerörelsen på de och de villkoren. Den må hafva gjort dessa beräkningar mer eller mindre väl — derpå vill jag ej inlåta mig. Men nu äro vi komna i det läget, att — såsom herrarne väl veta — genom dåliga konjunkturen eller hvad det kan vara vi under de sista 20 à 30 åren måst låna pengar mot dryg ränta och, hvad värre är, delvis mot obligationer, som äro ouppsägbara.

Nu är fråga å bane att söka komma ur detta förhållande. Herrarne veta — hvar och en, som har skulder till hypoteksföreningarna — hurusom det — vi skola icke tala om det tillfälliga trycket nu — för ett par, tre år sedan — och de goda tiderna komma nog igen — var möjligt att få låna penningar litet hvar stans för $4\frac{1}{2}$ à 4 procent och derunder, men att hypotekslånens ränta fortfarande måste utgöras med $4\frac{3}{4}$ à 5 procent, och det utan utsigt att få den nedsatt på många år.

Man försöker nu att genom upprepade konverteringar i någon mån nedbringa räntan. Om man lyckas att för hvart femte år t. ex. konvertera lånen med en fjerdedels procent, vore det ju en god sak. Man måste emellertid göra det så småningom; tager man alltför stora steg, märks det, och långgifvaren knorrar. Men om jag nu vid hvarje sådan konvertering skall betala full obligationsstämpelskatt, frågar jag: är detta verkligen rättvist? Afsigten, åtminstone efter ordalydelsen, är väl, att amorteringen skall omfatta en längre tidrymd. Men om det nu förekommer konverteringar hvart femte eller tionde år, skulle derigenom stämpelafgiften blifva mångdubblad; och det kan väl icke vara meningen.

Vi stå nu midt uppe i konverteringsperioden. Då kommer staten år 1894 — sedan hypoteksbanken redan uppgjort sina låneberäkningar — och säger: "Här skall ni betala en extra skatt, stämpel å edra obligationer". Den är införd år 1894; och alltså har hypoteksbanken icke kunnat taga hänsyn till densamma, då den uppgjorde sina beräkningar. Med ett ord: min öfvertygelse är, att den föreliggande motionen har mycket goda skäl för sig.

Om jag kunde inse, att den skulle tillskapa någon särskild fördel eller undantagsställning för någon viss klass, skulle jag icke vilja vara med derom. Men vi började i fjol med afskaffande af vaxelstämpeln; hvarför skulle vi då icke kunna i år fortsätta med att göra förevarande obligationer stämpelfria? Och för min del har jag ingenting emot att t. ex. nästa år upphäfva andra af dessa stämpelskatter, ty bland dessa s. k. direkta skatter finnas många, som drabba mycket ojemnt.

En annan sak! Hypoteksbankens officiella titel är, såsom bekant, "Sveriges allmänna hypoteksbank". Men utomlands kallas den "Sveriges riks-hypoteksbank" — det är liksom för att stärka krediten. Och det är ett faktum, att den t. ex. i Tyskland betraktas såsom ett slags filial till riksbanken och der benämnes Sveriges "Reichshypotekenbank". Under sådana förhållanden har utländingen svårt att förstå,

*Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utför-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
tekbank.
(Forts.)*

*Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utfär-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
teksbank.
(Forts.)*

hvarför i en hast år 1894 stämpel skulle läggas på dessa "Reichshypotekenbanksobligationen", under det att statens egna gå utan stämpel.

Det sista, jag vill be herrarne komma i håg, är, att saken är så ny, att, om man begått ett misstag, det är bättre att i tid rätta något än att för konsekvensens skull bibehålla i dess helhet en för några år sedan tillkommen orättvis beskattning.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den föreliggande motionen.

Herr Persson i Rinkaby: Om motionärerna i denna fråga icke rönt något erkännande af bevillningsutskottet, tror jag deremot, att de skola vinna så mycket mera erkännande af den allmänhet, som behöfver anlita hypoteksbanken.

I fall nu hypoteksbanken vore en institution, som hade till ändamål att förtjena penningar, skulle jag för min del icke det ringaste motsätta mig, att dess obligationer äfven fortfarande blefve belagda med stämpel. Men det är redan påpekadt, att hypoteksbanken endast har till uppgift att förmedla lån åt landets jordbrukare, följaktligen åt sådana lånesökande, hvilka redan förut hafva sina hemman hårdt beskattade. I fråga om taxering råder nemligen en väsentlig skilnad mellan jordbrukare å ena sidan och öfriga näringsidkare och inkomstagare å den andra. Medan de senare upptaxeras efter sina verkliga inkomster, vare sig de haft skyldighet att sjelfva uppgifva dessa eller icke, så få återigen egare af jordbruksfastighet erlægga skatt till staten för egendomens hela värde, oafsedt om den är behäftad med skuld t. ex. ända till $\frac{2}{3}$ deraf.

Här är nu endast meningen att bereda en ringa lättnad åt den institution, som har att förmedla de ifrågavarande lånen. Man har visserligen ansett konsekvensen fordra, att alla stämpelskatter borttoges, om det nu föreliggande förslaget ginge igenom. Men jag för min del anser det vara en himmelsvid skilnad mellan den stämpelbeskattning, hvarom här är fråga, och de öfriga arterna. Jag hoppas också och är förvissad om att, derest kammaren icke nu skulle antaga detta förslag, motionärerna icke skola tystna, förrän en så vigtig fråga som denna blifvit genomdrifven.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen.

Herr *Sandquist* instämde häruti.

Herr Larsson i Mörtlösa: Herr talman! Ja, det kan väl icke vara riktigt, att staten, så att säga, ockrar på den allmänna hypoteksbanken, en inrättning, som dock icke är anlagd på att förtjena pengar, utan att vara en låneanstalt, afsedd för jordbruksnäringens understöd.

Det är redan påpekadt, att under nuvarande förhållanden en dubbel beskattning här eger rum. Mig synes också, att motionären såväl i sin motion som i sitt yttrande här i dag anfört fullgiltiga skäl för sitt förslag; och tillåter jag mig därför, herr talman, att med afslag å utskottets hemställan yrka bifall till motionen.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag begärde ordet närmast med anledning af ett yttrande, som fälles af bevillningsutskottets ärade vice ordförande. Han ville nemligen påvisa, huru tungt denna stämpelafgift hvilade på hypoteksbanken, och han anförde exempelvis, att om ett lån upptoges på 40 års tid och man sedan behöfde konvertera det samma efter 10 eller kanske redan efter 5 år, så skulle för hvarje gång erläggas en stämpelafgift af $\frac{1}{10}$ procent. Jag vill då anmärka, att så tillgår icke i praktiken, utan när en räntenedsättning eger rum, så lemnas de gamla obligationerna in till banken och förses der med afstämpling angående den skedda räntenedsättningen, hvarefter de å nyo utgifvas, utan att någon ny stämpelafgift erlägges för dem.

Vidare vill jag säga, att om här vore fråga om att helt och hållet upphäfva denna stämpelskatt, så skulle jag vara mycket tveksam, huruvida jag icke borde vara med derom, ty otvivelaktigt är, att man icke lyckats i sin afsigt att med stämpeln på obligationer beskatta kapitalet, utan det är endast kapitalet i låntagarens hand, som man träffat med beskattningen, och detta var ingalunda afsigten. Detta skulle dock endast vara under förutsättning, att borttagandet af stämpelafgiften skulle gälla alla obligationer. Deremot kan jag icke finna, att man kan anföra något skäl, hvarför man skulle upphäfva denna beskattning särskildt för hypoteksbankens obligationer. Det har anförts såsom ett skäl härför, att staten kraftigt trädt emellan för att till lättnad för jordbruket bereda hypoteksbanken tillfälle att få låna så mycket penningar som möjligt, och så har ju också skett genom den garanti, som staten iklädt sig för bankens förbindelser. Det är dock ett egendomligt skäl detta; derför att man fått en fördel, skall man ovilkorligen hafva flera. Åtminstone för mig synes detta vara ett dåligt skäl.

Vidare anfördes, att jordbruksfastigheterna genom denna stämpelafgift skulle komma att drabbas af en dubbel beskattning. Först får nemligen en egare af en dylik fastighet taga inteckning i densamma, hvilket ju medför kostnader och särskild stämpelafgift, och sedan skulle han dessutom nödgas betala stämpel för hypoteksbankens obligationer. Ja, en dylik dubbel eller åtminstone ojemn beskattning eger ju alltid rum i fråga om fastigheter så till vida, att den, som eger en skuldfri fastighet, icke betalar högre skatt för denna än den, som har en fastighet till samma värde, hvilken är i större eller mindre mån belånad. Detta är ju icke heller som det borde vara, men vi känna alla, hvilka svårigheter det möter att kunna åstadkomma någon rättelse härutinnan. Jag vill också tillägga, att jordbruksfastigheterna icke i detta afseende äro sämre ställda än stadsfastigheter. Som herrarne känna, hafva vi ju också en hypotekskassa för Sveriges städer, som äfven utgifver obligationer. De, som hafva lån i denna kassa, äro således underkastade samma olägenhet att nödgas betala stämpel för både inteckningarna och obligationerna.

Jag ber att få upprepa, att om här vore fråga om att taga bort stämpeln på alla obligationer, skulle jag möjligen kunna vara med om saken, men såsom saken nu står, finner jag intet skäl, som talar för

Angående stämpelfrihet för obligationer, utfärdade af Sveriges allmänna hypoteksbank.
(Forts.)

Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utfär-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
teksbank.
(Forts.)

borttagande af stämpeln på just dessa obligationer, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr vice talmannen förenade sig herr *Lundström*.

Herr Bergendahl: Herr talman! Med anledning af en föregående talares beräkning öfver de belopp, till hvilka stämpelafgiften för dessa obligationer skulle kunna uppgå i vissa fall, vill jag nämna, att afsigten är att under första decenniet af nästa århundrade konvertera obligationer till ett belopp af cirka 150 millioner kronor. Stämpelafgiften härför är ju helt och hållet beroende på, om de nuvarande innehafvarne af obligationerna åtnöjas med att få räntan nedsatt. I så fall bortfaller visserligen stämpelafgiften, men om de icke åtnöjas med räntenedsättningen, får hypoteksbanken inlösa obligationerna och i stället utgifva nya, för hvilka ny stämpel måste erläggas. Vid den konvertering, som egde rum år 1895, voro innehafvare af obligationer till belopp af omkring 9 millioner kronor icke nöjda med räntenedsättningen, utan hypoteksbanken fick inlösa dem, och då dessa obligationer åter utsläpptes, drogo de en stämpel af 28,500 kronor.

I öfrigt är det ganska ovisst, huruvida detta förfarande att, då räntenedsättningen sker, endast påskrifva detta å obligationen och å nyo utsläppa denna utan ny stämpel är alldeles riktigt, om äfven så ock skett inom andra penninginstitut.

Med bestämdhet kan man således icke nu säga, huru stor den ifrågavarande stämpelafgiften vid de närmaste konverteringarna kommer att blifva, men det är ju egentligen om principfrågan, som saken här rör sig, om huruvida det är riktigt eller icke, att hypoteksbankens obligationer skola beläggas med den ifrågavarande stämpeln, och då jag fortfarande intager den förre ståndpunkten, så vidhåller jag mitt yrkande om afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Kihlberg: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af herr vice talmannen. Han sade, att om här vore fråga om att taga bort denna stämpelafgift för alla obligationer, så skulle han kunna vara med om detta, men att han icke ville vara med om att taga bort den nu ifrågavarande stämpelafgiften, därför att äfven andra obligationer vore i samma ställning och borde anses lika berättigade till befrielse från stämpelafgift. Deremot vill jag invända, att så icke är förhållandet. Hypoteksbanken är, därför att den måste arbeta efter föreskrifter, som stadgats af statsmagtarna, förhindrad att upptaga penninglån på annat sätt än genom obligationer. Andra åter, såsom kommuner och bolag, som drifva industriell verksamhet, hafva ju rätt att äfven på annat sätt förskaffa sig sitt kapital och sålunda frigöra sig ifrån den dubbla beskattning, som i följd af omständigheter, till hvilka lånesökanden icke är orsaken, verkligen drabbar dessa lån. Ty att här föreligger en dubbel beskattning, kan ju icke bestridas, och denna dubbla beskattning har sin grund deri, att staten på ett alldeles särskildt sätt tagit hand om denna institution och meddelat föreskrifter, som gifva anledning till denna dubbelbeskattning.

Vidare har framhållits, att det icke är kapitalet, som här blir beskattadt, utan den lånebehöfvande. Det är visserligen sant, att så någon gång är förhållandet äfven på andra områden, men dock icke i så stor utsträckning, som här är fallet.

Hvad som nu särskildt gifver betydelse åt denna motion äro de anmärkningar, som framstälts mot hypoteksbanksinstitutionen, derutinnan att låneinnehafvarnes intressen icke blifvit af banken tillgodosedda. För att hjälpa låneinnehafvarne är det nödvändigt, att banken sättes i tillfälle att kunna snabbt konvertera de stående lån, som banken har, men då bör man också se till, att banken icke hindras härutinnan genom denna stämpelafgift å dess obligationer, hvilken dock är af ganska stor betydelse. Konvertering af lån är i och för sig dyrbar och har svårigheter med sig, och har man dertill denna stämpelafgift, så blir denna för visso af icke ringa betydelse, och när man nu vill understödja jordbruket, som dock är landets hufvudnäring, bör man icke heller försvåra dess kreditförhållanden genom att pålägga särskilda skatter för åtgärder, som äro nödvändiga för att lättare erhålla för jordbruket behöfliga lån.

Sälunda synes mig, att särskilda skäl finnas, som tala för att just de nu ifrågavarande obligationerna böra vara fria från stämpel, skäl, som icke finnas med afseende å andra obligationer, som äro spridda i vårt land. Jag vill visst icke heller motsätta mig borttagandet af stämpeln på andra obligationer, men detta må blifva en sak för sig. Från flera håll anser jag emellertid vara bevisadt, att särskilda skäl tala för att hypoteksbankens obligationer böra vara fria från denna stämpelskatt, och därför ber jag att få yrka bifall till motionen.

Herr Meyer: Herr talman! Jag skall med anledning af några invändningar, som blifvit gjorda mot hvad jag nyss yttrade, be att ännu en gång få säga några få ord.

Jag yttrade på tal om de garantier, staten lemnat hypoteksbanken, ingalunda, att jag ansåg staten derigenom hafva iklädt sig någon stor risk, utan blott att staten derigenom satt hypoteksbanken i sådan ställning, att den kunnat få billigare ränta på sina lån, än hvad den skulle hafva fått, om denna garanti icke funnits. Nu har en af de talare, som uttalat sig för motionen, yttrat, att en sådan garanti icke medför någon risk, därför att det aldrig skulle kunna komma i fråga, att hypoteksbanken skulle behöfva ens till någon del begagna sig af den garanti på 30 millioner kronor, som staten lemnat. En annan talare åter har yttrat, att staten genom denna garanti har iklädt sig en verklig risk och att staten således är solidarisk med hypoteksbanken, och vid sådant förhållande menade denne talare, att man också borde se till, att hypoteksbanken icke onödigtvis belastades med kostnader. Gent emot denna talare vill jag svara, att kostnaden för obligationsstämpeln under inga förhållanden kan inverka menligt på hypoteksbankens soliditet och solvens, så att af denna anledning behöfva vi icke hysa någon fruktan att bibehålla obligationsstämpeln.

Vidare yttrade en talare gent emot hvad jag nämnde angående tullarne, att det icke endast är jordbruket, utan äfven industrien, som

*Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utfär-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
teksbank.
(Forts.)*

*Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utfär-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
teksbank.
(Forts.)*

har fördel af tullen på vissa alster. Det finnes dock äfven många grenar af industrien, som hafva haft skada af tullarne, och äfven dessa grenar måste, om för dem upptagas obligationslån, betala stämpel för desamma och äfven lemna inteckningar såsom säkerhet för sina lån precis på samma sätt som jordbrukarne.

Vidare har man sagt, att hypoteksbankens obligationer böra vara fria från stämpel på samma sätt, som förhållandet är med statens. Härvid råda dock helt olika förhållanden. Att belägga statens obligationer med stämpel skulle ju vara ett komplett nonsens.

Men hvem är det, som får betala stämpeln å hypoteksbankens obligationer? Det är icke hypoteksbanken, utan jordbrukarne, och det är visserligen för närvarande ungefär detsamma som staten, men alldeles detsamma är det dock icke.

Vidare har samme talare yttrat, att då Riksdagen i fjol tog bort vaxel-stämpeln, borde Riksdagen i år också taga bort denna obligations-stämpel. Det är dock icke samma förhållande, ty i fjol tog Riksdagen bort *all* vaxel-stämpel — det blef sålunda lika för alla — men nu är det icke fråga om att taga bort *all* obligationsstämpel, utan endast att befria en viss klass af samhällsmedlemmar från dylik stämpel. Och detta är ju en betydlig skilnad.

Slutligen yttrade talaren äfven, att hypoteksbanken icke kan upptaga lån annat än genom utfärdande af obligationer. Ja, det är alldeles riktigt, men jordbrukarne äro icke skyldiga att anlita hypoteksbanken för erhållande af sina lån, utan de kunna ju, lika väl som hvarje annan enskild man, få lån på annat håll genom att lemna inteckning såsom säkerhet för lånet.

Herr Lundell: Äfven å deras sida, som motsatt sig borttagandet af denna stämpel, har erkänts, att man skulle kunna göra detta, om man toge bort stämpeln å *alla* obligationer. Som man emellertid icke kan komma ifrån alla olägenheter i fråga om stämpelbeskattningen, har man nu nöjt sig med den ifrågavarande stämpeln. En sådan hänsyn, som man nu vill göra gällande, tog man icke förra året, då man afskaffade stämpeln å vaxlar, en åtgärd, som jag för öfrigt anser alldeles berättigad och riktig. Men om detta var riktigt då, är det äfven nu berättigadt och öfverensstämmande med rättvisa att taga bort stämpelskatten å hypoteksbankens obligationer. Man skall pröfva den saken för sig och taga steget fullt ut, oberoende af andra omständigheter i fråga om stämpelskatten, hvilka nu icke äro under pröfning. Jag tror för min del, att just den nu ifrågavarande stämpelskatten behöfver tagas bort, ty det är jordbrukarne, som hafva hypotekslånen, och de behöfva just i detta fall en skattelindring och icke en skatteförhöjning.

Herr vice talmannen: Jag ber om ursäkt, att jag ytterligare besvärar kammaren, men det är ett uttalande af den ärade representanten på upplandsbänken, som uppkallat mig härtill. Han yttrade nemligen, att jag skulle hafva sagt, att om här fråga föreläge om borttagande af *all* obligationsstämpelafgift, skulle jag varit med om

den saken. Detta tror jag mig icke hafva sagt. Åtminstone har jag icke *velat* säga något sådant, utan hvad jag, såsom jag också tror, sade, var det, att om en dylik fråga förelåg, skulle man kunna känna sig tveksam och möjligen äfven frestad att vara med om den. Här om vill jag dock icke nu uttala mig, men man skulle i alla händelser då draga i betänkande, huru man skulle ställa sig till frågan.

I fjol borttogs stämpeln å vaxel, och man bör icke så ofta rubba förhållandena angående stämpelafgiften. Det är nu blott fem år, sedan den nu ifrågavarande stämpelskatten pålades, och det är därför skäl att behålla den qvar ännu så länge.

Samme talare påstod också, att denna stämpelskatt skulle vara till stor olägenhet för hypoteksbanken därför, att denna vore tvungen att upptaga sina lån genom obligationer, samt att den skulle vara till olägenhet äfven i det afseendet, att industriella bolag och andra äro berättigade att upptaga lån på annat sätt, mot säkerhet af inteckning eller dylikt. Jag har verkligen föreställt mig — och den åsigten tror jag för öfrigt är temligen allmän — att det tvärtom är till synnerligen stor fördel för hypoteksbanken att hafva den rätten uteslutande lagd i dess hand att få mot obligationer upptaga lån. Vi känna ju, att förut var det tillåtet för enskilda länshypoteksföreningar att få på dylikt sätt upptaga lån, men man fann, att det framkallade en konkurrens, som verkade rakt i motsatt riktning mot hvad man åsyftat, nemligen till räntans höjning, under det att låntagarens intresse naturligtvis är, att räntefoten blir så låg som möjligt. Det är just af dessa skäl, som Sveriges allmänna hypoteksbank erhållit uteslutande rätt att upptaga lån genom utfärdande af obligationer; och man måste sålunda betrakta denna rätt såsom en synnerligen stor fördel. Har nu denna banks administration varit sådan, att detta visat sig mindre fördelaktigt, hör detta icke till den nu föreliggande frågan. Det är en sak för sig, som icke alls bör kunna inverka på denna fråga.

Nog kan man ibland vara frestad att framställa stora anspråk, men synnerligen stort torde nog det anspråk vara, som framkommit i denna motion. Det heter der bland annat:

“Inom Riksdagen har vid flera tillfällen framställts förslag om vidtgående åtgärder för att förbättra våra jordbrukskreditförhållanden, och man har till och med härför velat kräva statens ytterligare mellankomst och dess fullständiga garanti för hypotekslånen.”

Ja, den omständigheten, att man finner sig böra framställa stora anspråk, är icke för mig ett tillräckligt skäl att bevilja desamma. Och jag kan icke underlåta att tycka, att det nu framställda icke hör till de allra mest blygsamma.

Jag ber att fortfarande få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr *Höjer* instämde häruti.

Vidare yttrade:

Herr Petersson i Påboda: Herr talman! Jag begärde ordet förnämligast för att få tacka den ärade representanten på blekingebänken,

*Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utfär-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
teksbank.
(Forts.)*

*Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utfär-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
teksbank.
(Forts.)*

hvilken nyss hade ordet, för det erkännande han lemnade, att det är jordbrukarne, som uteslutande få betala den stämpel, hvarom nu är fråga. Det är ju ändå ett erkännande, som är att sätta värde på.

Om jag icke missminner mig, var det just samma ärade representant, som, då frågan om borttagande af stämpel å vaxel förra riksdagen var före, just uppträdde och talade för att *den* stämpelskatten skulle borttagas. Nu säges det visserligen, att berörda skatt icke rörde någon viss näring, utan gälde lika för alla. Jag hemställer dock till honom, liksom till öfrige herrarne, om icke denna skatten hufvudsakligen drabbade just affärsintresset och industrien och allra minst jordbrukarne. Framställningen om borttagandet af samma skatt kom också just från det förra hållet och rönt äfven derifrån ett ganska välvilligt mottagande.

Jag hemställer för öfrigt till herrarne, huruvida, då vi nu en gång börjat att röra vid 1894 års stämpelförordning, det icke, såsom åtskilliga talare äfven sagt, vore skäl att fortgå med hela förordningen. Detta vore icke början, ty ett steg togs i fjol — jag minnes icke, om man börjat någon gång förut — men, som sagdt, ett steg togs i fjol, då stämpeln å vaxlar togs bort.

Jag vädjar slutligen till kammaren, huruvida det icke vore skäl att bifalla den nu ifrågakarande motionen, för hvilken verkligen talande skäl blifvit anförda. Jag yrkar bifall till motionen.

Herr Bergendahl: Jag ber kammaren om ursäkt, att jag ännu en gång upptager kammarens tid, men jag anser mig skyldig att bemöta några uttalanden, som herr Meyer gjorde i sitt sista anförande. Han sade, att det finnes sådana industrier, som lida skada af lifsmedelstullarne och som därför ej, när de behöfde låna penningar genom utgifvande af obligationer, borde erlägga stämpelafgift. Bestridande, att någon industri lider genom dessa tullars tillvaro, afse dessa obligationer kapitalbildning, hvarför de väl böra, enligt stämpelförordningens syfte, beläggas med stämpel.

Samme talare yttrade vidare, att det icke var jordbrukarne eller låntagarne, utan hypoteksbanken, som fick betala stämpeln å obligationerna i fråga. Ja, då har den ärade talaren icke observerat hvad jag yttrade första gången, då jag hade ordet, nemligen att hypoteksbankens närmaste mål var att påskynda afskrifningen af de kapitalrabatter, som tynga på 5 procent lånen. Men äfven i ett annat fall kan denna stämpel komma att träffa hypoteksbankens låntagare omedelbart.

Antagligt är, att banken under den närmaste tiden kan behöfva släppa ut några millioner obligationer för medels erhållande till utlemnande af nya lån; under nuvarande höga räntefot anses, att dessa ej kunna säljas till pari kurs, och då får låntagaren vid lånets erhållande betala genast såväl kursskillnaden som stämpelafgiften.

Herr Eriksson i Elgered: Jag skall endast be att få lemna en upplysning till herr Persson i Rinkaby, för att visa den undantagsställning, som jordbruket intager i förhållande till andra näringar.

Han yttrade, bland annat, att jordbruket är taxerad till det yttersta, under det att deremot andra näringar äro befriade från sådan taxering och inkomstbeskattning till det yttersta. Jag tror icke, att så är förhållandet. Visserligen känner jag icke till, huru förhållandena äro der nere i Skåne med afseende å taxeringsmyndigheterna, men det vet jag, att vi alla hafva samma högsta instans att vädja till. Jag skall be att åtminstone få säga, att hans uppgifter med hänsyn till jordbrukets beskattning icke håller streck. Ty särskildt hvad åtminstone min hemort vidkommer, gestaltar sig saken annorlunda.

Jag skall be att få konstatera ett enda exempel. Det var der ett hemman — jag kan icke precis säga, hvad det var taxerad till, men i jämförelse med andra hemman inom samma kommun, hvilka icke vore högre taxerade än på sin höjd till 10,000 kronor, kunde det ifrågavarande icke gerna varit taxerad till högre belopp — som sålunda under de senare åren varit upptaxerad till ungefär detta belopp, men dock för ett par år tillbaka såldes för ett belopp af 80,000 kronor.

Att jordbruket skulle, i taxeringsväg, befinna sig i en svårare ställning än öfriga näringar, anser jag för min del icke hålla streck. Jag är visserligen en varm vän af jordbruket, men jag tror ingalunda, att det gagnar jordbrukets intresse att komma med uppgifter, som icke hålla stånd inför rättvisan.

Herr Kruse: Herr talman! Jag skall endast be att i hufvudsak få instämna uti herr Bergendahls anförande och yrka bifall till motionärernas framställning.

Herr Persson i Rinkaby: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få rätta en missägning, om jag sagt något dylikt, som den ärade talaren nyss påstod. Jag menade naturligtvis, när jag talade om beskattningen, inkomsten af näringen och icke näringen sjelf, hvilken, såvidt jag vet, icke kan beskattas. Deremot påpekade jag, att jordbruket just får betala skatt efter taxeringen af fastigheten, men andra näringar efter den inkomst de hafva. Om nu en jordbrukare uppgifver sin verkliga inkomst, får han i allt fall bidra till skatten elter taxeringsvärdet å fastigheten, och får dessutom betala den skuld, hvari fastigheten häftar till hypoteksbanken.

Beträffande hvad talaren sedermera yttrade och som förut många gånger framhållits, att Skåne skulle vara det förlofvade landet, så vill jag säga, att i det fallet utgör det dock en skilnad, att jag aldrig hört talas om att det förekommer i Skåne, att ett hemman, som är taxerad till 10,000 kronor, skulle kosta 80,000 kronor. Måne det icke var ett förbiseende af vederbörande myndigheter, som kunnat tillåta ett sådant förhållande?

Hvad för öfrigt vidkommer denna fråga, har samme talare icke det ringaste ledt i bevis hvad han yttrat, att det vore bedröfligt att bibehålla stämpelafgiften på obligationerna i fråga. Jag behöfver därför icke vidare ingå i bemötande utaf hans anförande, utan skall be att fortfarande få yrka bifall till motionen.

*Angående
stämpelfrihet
för obliga-
tioner, utfär-
dade af
Sveriges all-
männa hypo-
teksbank.
(Forts.)*

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Herr talman! Den föregående talaren har redan besvarat hvad här anförts angående taxeringsvärdena å fastigheter i Norrland, men jag skall dock bedja att få tillägga några ord.

Nog har jag äfven förut hört, att Norrland befinner sig i en undantagsställning gent emot det öfriga Sverige, men om något sådant, som herr Eriksson i Elgered omnämnde, har jag förut aldrig förspört någonting. Om nu förhållandet skulle vara lika öfverallt i Norrland, så får jag säga, att detta är mycket orättvist, och ansvaret därför synes mig i synnerhet ligga på de personer, som hafva inflytande på valen af beskattningsnämnderna deruppe.

För öfrigt konstaterar jag, att de, som talat emot motionen, anført synnerligen svaga skäl. Herr vice talmannen brukar komma med starka skäl, då han tar till ordet, men denna gången får jag säga, att så ej var fallet. Han anförde, att det skulle vara till fördel för jordbrukarne, att upplånandet af de medel, som utlemnas till hypotekslån, sker genom en centralanstalt under statens garanti, men jag erinrar häremot, hvad som flera gånger blifvit framhållet, att, då denna anstalt bildades, bondeståndet undanbad sig den förmånen. De ville sjelfva sköta sina låneaffärer, men statsmagterna beslutade dock, att upplåningen skulle ske i ett sammanhang för hela landet. Föreningarne fingo ej ombesörja saken sjelfva, utan staten tog den i sin hand, tillsatte delvis styrelse och öfvertog ledningen. Detta var sålunda ej någon förmån för föreningarne, utan dessa blefvo rent af förhindrade att sköta sina låneaffärer på det sätt, som de funno förmånligast.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lundell: Jag skulle på det högsta beklaga, om befolkningen i Norrland sköter sig så illa, att jordbruksfastigheterna der taxeras blott till en sjundedel eller en åttendedel af värdet. Jag kan ej tro, att befolkningen der är så demoraliserad, att så sker. Det vore åtminstone högst beklagligt. Men jag får säga, att i våra trakter, i Småland och Östergötland, förhållandet icke är sådant, ty der finnas ganska många hemman, som ej kunnat säljas ens till halva taxeringsvärdet, utan hypoteksföreningarne hafva fått göra ganska stora förluster derpå. Och det är mycket vanligt, att hemman säljas till pris, understigande taxeringsvärdet.

Herr Andersson i Löfhult: Jag har begärt ordet endast för att förklara, att jag yrkar bifall till motionärernas förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag härå och bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen förstnämnda proposition vara besvarad med öfvervägande ja. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i första punkten af förevarande utlåtande n:o 13, röstar,

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Voteringen utföll med 101 ja och 93 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets framställning.

Punkten 2.

I anslutning till en af grefve *H. E. G. Hamilton* inom denna kammare afgifven motion, n:o 38, hemstälde utskottet i denna punkt, att Riksdagen måtte besluta, det rubriken "Vexel" under § 8 i förordningen angående stämpelafgiften skall erhålla följande ändrade lydelse:

*Angående
stämpel-
beläggningen
af vexel.*

"Vexel, godkänd eller protesterad; lika med Skuldebref.

Der vexel ställes att å utrikes ort betalas eller är utfärdad å utrikes ort, skall, oberoende af den stämpel, som i allmänhet är stadgad, vexeln, då den utställes eller, om den utfärdas utom riket, innan den här i riket öfverlåtes eller till godkännande eller betalning företes, förses med stämpel af 50 öre för belopp, ej öfverstigande 1,000 kronor, och derutöfver 50 öre för hvarje påbörjad tusental kronor, hvarå den lyder, dock att frihet från stämpel eger rum för vexel, som är stäld att vid uppvisandet betalas af medel, som hos bank eller bankir föras i räkning för utställaren, äfvensom för vexel, som är dragen från utlandet på utlandet och endast är betalbar i utlandet.

Är vexel utfärdad i flere exemplar och har ett af dem blifvit med nyssnämnda särskilda stämpel försedt, vare de öfriga från sådan stämpel fria."

Häremot hade reservation afgifvits af herr *J. H. G. Fredholm*.

I fråga härom anförde

Herr Fredholm: Herr talman! Emot andra, tredje och fjerde punkterna af bevillningsutskottets nu föreliggande betänkande har jag reserverat mig, och detta af skäl, som jag anser vara fullgoda. Jag har nemligen ansett, att de nu gällande bestämmelserna om stämpelpligt och stämpelfrihet i fråga om vaxlar och checkar icke medföra någon olägenhet och att det således icke nu förefinnes något behof att i gällande bestämmelser göra ändring. Men deremot har jag

*Angående
stämpel-
beläggningen
af vaxel.
(Forts.)*

befarat, att en sådan ändring, i stället för att förbättra, skulle försämra den nuvarande ordningen.

Men innan jag går att närmare tydliggöra denna min åsigt, skall jag bedja att få i utskottets knapphändiga och intetsägande motivering påvisa en der förekommande oriktig uppgift, som utskottet med någon ringa grad af förtänksamhet skulle hafva kunnat undvika. Det står nemligen på sista raderna af sjetten sidan i betänkandet, att de förändringar, som genom ett bifall till motionärens förslag skulle inträda, vore två, i det att befrielse från stämpel skulle komma att ega rum både för vaxel stäld att å utrikes ort betalas och för vaxel utfärdad å utrikes ort, i båda fallen naturligtvis der vaxeln är stäld att vid uppvisandet betalas af medel, som hos bank eller bankir föras i räkning för utställaren. Hvad nu beträffar det påståendet, att vaxel stäld att på utrikes ort betalas skulle blifva stämpelfri, så är detta så till vida en oriktig uppgift, som största antalet vaxlar af detta slag redan nu äro stämpelfria. Detta kunna herrarne finna genom att taga kännedom om ordalydelsen af gällande stadgande, sådant utskottet återger detsamma några rader högre upp på samma sida. Den förändring, som här ifrågasättes, inskränker sig således till att befria utländska vaxlar, som äro stälda att betalas af medel hos bank eller bankir här innestående för utställarens räkning, från stämpelpligt. Före den 1 januari innevarande år var detta en nödvändighet, för så vidt man icke ville lägga skatt på dem, som drogo ut egna medel, hos bank innestående, derför att man då ej hade att tillgå något annat medel än à-vista-vaxlar för att draga ut dylika medel. Men efter den 1 januari är det icke längre en nödvändighet, emedan man efter denna tid kan använda en stämpelfri check med lika stor fördel som förut en stämpelfri vaxel.

Den ordning, som inträdde den 1 januari detta år, har manat motionären att, stödd på knappast tre veckors erfarenhet, uttala den mening, att den nya ordningen skulle förorsakat mycket missnöje. Om man gör sig någon möda att taga reda på hvari detta missnöje bestått, så skall man finna, att detta myckna missnöje inskränker sig till att några utländska banker i början af detta år efter gammal vana drogo à-vista-vaxlar på härvarande banker och fingo betala stämpel derå. Men då de blefvo underkunniga om anledningen dertill, skyndade de sig att utbyta vaxel emot check, och nu äro de, i likhet med hvad förut varit fallet, fria från att för sådant ändamål betala stämpel. Det kan ju fortfarande finnas några banker, som ännu icke blifvit underkunniga om denna ändring i stämpelbeskatningen, men utan allt tvifvel komma de snart underfund dermed, i synnerhet om deras okunnighet kommer att kosta dem pengar. Vidare har i motionen anförts, att de nuvarande bestämmelserna vore betänkliga, särskildt med hänsyn till de s. k. "money ordres", som köpas af svenska emigranter i Amerika och utbetalas här i Sverige. Med dessa money-ordres förhåller det sig så, att de förekomma talrikast vid årets slut, under de tre sista månaderna. Således är det ännu god tid för de amerikanska bankerna att göra sig underkunniga om de ändringar i stämpelbeläggningen, som Riksdagen förra året beslöt, och rätta sig

derefter. Redan nu hafva, som jag vet, två amerikanska banker vidtagit den anordningen att för framtiden draga med check i stället för med money ordres.

Men icke kan den omständigheten — hvilken var, så vidt jag kunde finna, ett af de kraftigaste motiven, som utskottets ordförande anförde i Första Kammaren, då denna fråga för en stund sedan der var före — att om man underlåter att vidfoga den af utskottet förordade ändringen, skulle man derigenom komma att beskatta okunnigheten, tillräckligt motivera den ifrågasatta ändringen i stämpelförordningen. Hvilken okunnighet är det man nu beskattar? Jo, okunnigheten hos med våra banker i förbindelse stående utländska, som icke bemöda sig om att taga reda på våra bestämmelser rörande stämpel-skatten. Skall ett sådant motiv, frågar jag, utgöra en giltig anledning till att vi skola ändra våra stadganden? Hafva vi någon den ringaste skyldighet att bereda okunnigheten ostörd hvila? Jag kan icke föreställa mig, att ett skäl, sådant som det anförda, kan accepteras af denna kammare, och någon annan anledning till ändringen har, såvidt jag vet, icke påvisats.

Det synes mig dessförutom vara ganska oegentligt att genom en ändring, sådan som den utskottet föreslagit, dela utländska vexlar i två olika klasser: den ena klassen stämpelpligtiga, den andra stämpelfria. Vi hafva ingen anledning att göra detta. Utländingen skattlägger oss för alla de vexlar vi draga på utrikes ort; hvarför skulle vi icke då med fullkomlig reciprocitet skattlägga utländingen för alla de vexlar, som han skickar till vårt land att här infrias? Sant är, att den inkomst, som skulle komma staten till godo på detta sätt, är, såsom utskottet säger, icke afsevärd. Men huru liten den än är, frågar jag billigtvis: hvarför skola vi skänka utländingen något af våra statsmedel? Skola vi skänka bort något af dem, låtom oss då skänka det åt vårt lands egna söner. Utskottet förmenar dock, men utan att därför angifva något det minsta skäl, att vexlar böra enligt utskottets åsigt i afseende å stämpelpligt likställas med checkar. Utskottet kommer väl, som jag förmodar, till denna sin åsigt på den grund, att utskottet anser vaxel och check vara alldeles detsamma. Men enligt mitt förmenande förhåller det sig icke så. Check är ett betalningsmedel, som fordrar, att utställaren skall hafva medel inestående hos den som skall betala checken, och vidare är checken af beskaffenhet att skola infrias inom kort tid, om den icke skall förlora den egenkap af check, som checklagen tilldelar densamma. Annorlunda förhåller det sig med vaxel: den är ett kreditmedel och kan vara utelöpande.

Om man noga aktgifver på denna skiljaktighet, torde man kunna finna, att det för en sund affärsverksamhet är förmånligare att såsom betalningsmedel använda checkar än vaxlar, emedan den förra formen skapar större noggrannhet i liquiderna än den senare. Men dertill kan man, på grund deraf att man är allmänt ense i den uppfattningen, att i samma mån bruket af checkar får större användning, tagas de utelöpande banksedlarne mindre i anspråk, lägga önskvärdheten af ett allmänt användande af checkar som betalningsmedel. Det vill der-

*Angående
stämpel-
beläggningen
af vaxel.
(Forts.)*

Angående
stämpel-
beläggningen
af vaxel.
(Forts.)

för synas mig som vi icke böra försumma något tillfälle att befrämja användandet af detta nya betalningsmedel och är det af dessa anledningar som det bör för oss vara angeläget att vid lagstiftningen söka befrämja förenämnda lofvärda sträfvanden, och icke motarbete dem, hvilket blefve följden, derest man gjorde ifrågavarande à-vista-vexlar stämpelfria och derigenom af dem skapade en konkurrent till checken.

Man bör icke vara misstänksam, men då jag i detta fall funnit, att utskottets kompakta majoritet, som förra året så kraftigt motsatte sig hvarje då ifrågasatt ändring, nu lika kraftigt är benägen att gå längre än den då gjorda ändringen med afseende på stämpelfrihet, kan jag icke undgå att förnimma en känsla liknande den, som i gamla tiden fick sitt uttryck i de bekanta orden: "Jag fruktar grekerna, äfven då de komma med skänker". Vi skola nemligen i detta sammanhang icke förgäta, att vi här i landet hafva två olika bankintressen, det allmänna och det enskilda.

Såsom jag förut framhållit, vill det synas mig, som om den nu föreslagna ändringen, så litet betydande den än i och för sig är, icke kan medföra några fördelar. Deremot kommer den, enligt min uppfattning, att medföra olägenheter. Derom kan man ju emellertid vara af olika mening. Men hvad som är visst och säkert, eftersom ingen kunnat påvisa motsatsen, är, att den nuvarande ordningen icke medfört några olägenheter. Under sådana förhållanden förefaller det mig något underligt och i strid med all förut af kammaren iakttagen praxis att utan gifven anledning ändra ett beslut, som Riksdagen förra året antog med en betydande röstöfvervigt i båda kamrarna. I synnerhet bör det för de personer, som förra året motsatte sig hvarje förslag till ändring, endast på den grunden, att den ändring, man då föreslog, rörde bestämmelser, som icke egt gällande kraft mer än 3 år, vara mycket motbjudande att nu vara med om ändring i bestämmelser, som icke gäلت i längre tid än 2 månader.

Det vill synas mig, som om ett sådant vacklande mellan åsigter icke skulle vara egnadt att hos allmänheten öka förtroendet till Riksdagens mogenhet vid beslutens fattande.

På grund af hvad jag således anfört, tillåter jag mig, herr talman, att yrka afslag på utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Herrarne torde mycket väl på förhand veta, att jag icke kan följa den föregående talaren i hans långa anförande, ty han är naturligtvis mycket mera fackman än jag. Men jag vill säga det, att ehuru jag hört en god del af hans föredrag, jag icke kan finna, hvarför han så mycket håller på sin mening. Ty det blir, så vidt jag kan döma af hans yttrande, precis samma resultat, antingen man bifaller hans reservation eller utskottets förslag, nemligen samma resultat i afseende på statens inkomster af stämpelbeläggningen.

Samme ärade talare begynte sitt anförande med att säga det, att han icke kunde förstå, hvartill det skulle tjena att bifalla utskottets

förslag, ty utländingen kunde mycket väl begagna den stämpelfria checken och derigenom slippa att betala stämpel på à vista vexlar. Han håller således på bibehållandet af stämpel på à vista vexlar för att derigenom förmå allmänheten att begagna checkar. Men i så fall blir väl inkomsten precis densamma, ty då allmänheten icke begagnar à vista vexlar, som äro belagda med stämpel, utan den stämpelfria checken, så lära vi väl icke få in någon stämpelskatt.

Längre fram sade talaren, att utländingen är den, som får vinsten af denna stämpelskatt, och hvarför då skänka utländingen denna vinst? Jag hemställer till den ärade talaren, huruvida vi verkligen skänka utländingen denna stämpelskatt genom att befria vexeln från stämpel och hänvisa allmänheten till att begagna den från stämpel fria checken, i stället för att använda den stämpelbelagda à vista vexeln? Härigenom uppstår, så vidt jag kan förstå, ingen bortskänkning alls.

Utskottet, och likaså den ärade talaren, har sagt, att skälet, hvarför utskottet tillstyrkt motionen, är det, att det fins personer, som äro okunniga derom, att checken är fri från stämpel, och hvilka således i följd af denna sin okunnighet kunna komma att begagna den med stämpelskatt belagda à vista vexeln. Sådant tycker utskottet vara oegentligt, och i följd deraf har utskottet tillstyrkt motionen. För min del vill också jag erkänna, att detta är en oegentlighet, och att ett antagande af utskottets förslag synes mig egnadt att befordra större reda i stämpelförordningen. Ty, såsom också den ärade talaren framhållit, endast de personer, som lefva i okunnighet om gällande stämpellagstiftnings bestämmelser, blifva utsatta för att drabbas af stämpelskatt derigenom att de begagna à vista vexeln. Men det kan väl icke vara riktigt att bibehålla en stämpelförordning, som är sådan, att de, som icke känna till förhållandena rörande vexlar och vexelaffärer, få erlægga stämpel, då deremot de, som äro inne i dylika förhållanden, slippa betala stämpel derigenom att de förstå sig på att begagna checkar.

Då jag således anser, att ett antagande af utskottets förslag bringar ordning och reda i hithörande förhållanden, i det att detsamma medför lika stämpelskyldighet för alla, så skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner, bifölls utskottets hemställan.

Punkterna 3—6.

Biföllos jemväl.

§ 12.

Skedde föredragning af lagutskottets utlåtande n:o 27, i anledning af väckt motion om ändring af 36 § i stadgan angående skjutsväsendet.

Om ändring af 36 § i stadgan angående skjutsväsendet.

*Angående stämpelbeläggningen af vexel.
(Forts.)*

Om ändring
af 36 § i
stadgan an-
gående skjuts-
väsendet.
(Forts.)

Uti en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 150, hade herr *E. Eriksson* i Qväcklingen föreslagit, att Riksdagen för sin del ville besluta sådan ändring af § 36 i gällande skjutsstadga, att dess senare del må erhålla följande lydelse:

“Resande må icke på åkdon, som han för resan nyttjar, medföra gods till större tyngd än efter beräkning af *en centner* för hvarje häst, som för åkdonet användes; dock att, etc. — —. I öfrigt lika med nuvarande lydelse.”

Utskottet hemställde dock, att herr Erikssons förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid föredragning af utlåtandet begärdes ordet af motionären

Herr Eriksson i Qväcklingen, hvilken yttrade: Herr talman! Då utskottet enhälligt afstyrkt motionen, utan att en enda reservant vågat sig på att understödja densamma, torde den derigenom vara dödsdömd. Det oaktadt skall jag likväl tillåta mig att med några ord söka försvara densamma.

Som lagutskottets motivering är mycket kort, skall jag tillåta mig att söka bemöta dess innehåll.

Utskottet säger först:

“Sedan den tid, då nu gällande, af Riksdagen granskade och godkända stadga angående skjutsväsendet af den 31 maj 1878 af Kongl. Maj:t utfärdades, lära förhållandena icke hafva utvecklats i sådan rigtning, att den maximivigt för resgods, som då ansågs böra fastställas, nu behöfver nedsättas.”

Härom skall jag tillåta mig att uttala motsatt mening. Förhållandena hafva åtminstone utvecklat sig i den rigtning, att en viss klass af resande, de s. k. handelsresandena, mycket ensidigt begagna sig af, för att icke rent af säga missbruka, denna bestämmelse om maximivigt, och det är också hufvudsakligen med anledning af detta, som min motion framkommit, hvori jag påpekat nyss nämnda förhållande och på samma gång, att detta slag af resande utgör en mycket stor del af hela antalet resande. Såsom stöd för detta sista påstående skall jag be att få anföra en notis, som för mycket kort tid sedan stod att läsa i den norrländska tidningspressen under rubriken “öfversvämning” och hvori omnämndes, att på en enda dag icke mindre än 16 stycken handelsresande logerat på en gästgifvaregård i Nederkalix.

Sedan säger utskottet: “Tvärtom torde såväl de allmänna vägarne som ock å de flesta orter åkdonens konstruktion hafva efter den tiden ganska väsentligt förbättrats.” Ja, hvad beträffar vägarne, kan jag åtminstone i viss mån ge utskottet rätt deruti, att de på vissa ställen blifvit förbättrade. Men skulle det finnas något stöd för mitt förslag om nedsättning af bestämmelsen om en maximivigt deruti, att det finnes dåliga vägar i vårt land, så får jag säga, att jag tror, att det återstår så många sådana, att detta ensamt skulle kunna fullt motivera min motion.

Hvad beträffar konstruktionen af åkdonen, skall jag be att få nämna, att de nog i allmänhet blifvit förbättrade, men jag tror icke,

att detta är fallet i det af mig särskildt påpekade fallet vis à vis handelsresande, ty för att de skola kunna föra med sig sina ofta i hög grad skrymmande koffertar och lådor, hafva de konstruerat åkdon af mycket rymmande beskaffenhet, och jag ser häri icke någon förbättring af åkdonens beskaffenhet, utan snarare tvärtom, ty följderna deraf har blifvit, att åkdonen blifvit mycket tyngre.

Till sist säger utskottet:

”Då den ifrågasatta lagändringen icke lär kunna anses påkallad af något allmänt känt behof för de skjutsande, men deremot tvifvels utan skulle i många fall medföra olägenhet för den vägfärande allmänheten, föranlåtes utskottet hemställa“ etc.

Ja, hvad det påståendet beträffar, att den ifrågasatta lagändringen icke skulle vara af behofvet påkallad, skall jag be att få försäkra herrarne, att i de trakter, som jag känner närmare till, det åtminstone är så förhållandet. Hvad återigen beträffar de olägenheter, som utskottet tyckes befara skulle blifva en följd af den af mig föreslagna nedsättningen af maximivigten, tror jag icke, att de skulle komma att drabba ”den vägfärande allmänheten“, ty förutom dessa handelsresande torde resande blott i mycket sällsynta fall föra med sig resgods, som uppgår ens till den maximivigt, som jag föreslagit.

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten att i korthet anföra och på grund af hvad jag förut i min motion påpekat, skall jag be att få yrka bifall till den af mig väckta motionen.

Häruti instämde herrar *Nydahl* och *Styrlander*.

Vidare anförde:

Herr Petersson i Fräntorp: Ingen kan väl gerna säga, att en tyngd af 15 pund är för mycket för en häst, svnerligast som efter nu gällande skjutsstadga den skjutsande icke är skyldig att åka fortare än en mil på $1\frac{1}{2}$ timme. Då är det just ingen anledning att klaga på, att det skulle blifva för tungt för hästen.

Hvad beträffar vägarne, känner jag naturligtvis icke till huru det förhåller sig i Norrland, men det förefaller mig alldeles själfklart, att, om de skola hafva statsbidrag till sina väganläggningar der uppe, de också böra hålla vägarne i fullgodt skick.

Hvad åkdonen angår, så hafva dessa öfverallt förbättrats, och hvad särskildt beträffar reseexpediterna i vår trakt, så hafva de i allmänhet icke vagnar själfva, och jag kan icke förstå, hvad det skulle vara för intresse för reseexpediten att hålla för tunga åkdon.

Då jag icke anser, att giltiga skäl äro anförda för bifall till motionen, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 13.

Härefter företogs till behandling lagutskottets utlåtande n:o 28, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 33 § i förordningen om kyrkostämma m. m.

Om ändring af 36 § i stadgan angående skjutsväsendet.
(Forts.)

Angående ändring af 33 § i förordningen om kyrkostämma m. m.

Angående
ändring af
§§ i förord-
ningen om
kyrkostäm-
ma m. m.
(Forts.)

Herr *A. Petersson* i Påboda hade uti en inom Andra Kammar-
ren väckt motion, n:o 79, föreslagit, att Riksdagen ville för sin del
antaga följande lag angående ändrad lydelse af § 33 i förordningen
om kyrkostämma m. m. den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att § 33 i förordningen om kyrkostämma
m. m. den 21 mars 1862 skall hafva följande ändrade lydelse:

“§ 33. Kyrkoråd och skolråd utse för hvarje år inom sig en
kassaförvaltare.

En hvar ledamot af kyrkorådet eller skolrådet ansvarar gemen-
samt med de öfrige för de medel, detsamma under sin förvaltning
haft, äfvensom för de säkerhetshandlingar, mot hvilkas antaglighet
han icke till protokollet gjort anmärkning. Denna ansvarighet fort-
far till dess förvaltningen blifvit antingen af kyrkostämman eller, om
klander anställes, af vederbörande domstol godkänd, eller ock till dess
natt och år efter räkenskapernas aflemnande förflutit, utan att klan-
der i laga ordning blifvit anställt.”

På anförda skäl hemställde emellertid utskottet, att förevarande
motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade häremot afgifvits af herr *J. Anderson* i Ten-
hult, som ansett, att motionen bort af utskottet tillstyrkas.

Efter föredragning af utlåtandet anförde

Herr *Petersson* i Påboda: Herr talman! Liksom öfriga mo-
tionärer, hvilkas framställningar här i dag behandlats, hafva ansett
skäl föreligga för bifall till af dem framställda förslag, så anser också
jag att goda skäl finnas beträffande den af mig väckta motionen, och
skall jag därför be att få till förmån för densamma yttra några ord.
Lagutskottet har nu varit af annan åsigt än jag och således afstyrkt
bifall till min motion. Hvad jag i densamma föreslagit, är, att § 33 §
i förordningen om kyrkostämma m. m., hvilken § innehåller bestäm-
melser om gemensam ansvarsskyldighet för kyrko- och skolråd i fråga
om förvaltade medel, skulle bringas i öfverensstämmelse med motsva-
rande § i kommunalstämmoförordningen, hvilken handlar om en dy-
lik ansvarighet för kommunalnämnden, och hvilken § numera stadgar
så väl rättighet som skyldighet för kommunalnämnden att hvarje år
utse kassaförvaltare. Utskottet har emellertid, såsom jag redan nämnt,
afstyrkt motionen. För detta sitt afstyrkande har utskottet andragit
tvenne skäl. Det första är det, att den föreslagna rätten att utse
särskild kassaförvaltare redan förut finnes. Något sådant har jag
emellertid icke i min motion bestämdt förnekat. Men detta af ut-
skottet andragna skäl kunde också hafva anförts mot ändring i den
af mig åberopade § i kommunalstämmoförordningen, ty denna § inne-
höll icke heller något förbud för kommunalnämnden att utse en sär-
skild kassaförvaltare. Men icke förty har man funnit skäl föreligga
att ifrågasätta såväl rättighet som skyldighet i detta hänseende för
kommunalnämnden, och man beslöt en ändring i detta syfte.

I fråga om den af mig väckta motionen kan man visserligen säga,

att ett prejudikat, en kongl. dom, föreligger, som utvisar, att vederbörande kyrko- och skolråd hafva rätt att utse kassaförvaltare. Ja, detta är sant; äfven jag har mig bekant ett sådant prejudikat, men just detta synes mig tala för att ett förtydligande stadgande i det af mig begärda afseendet är på sin plats. Det antydda fallet förekom år 1880. Kyrko- och skolrådet i Motala hade beslutit öfverlemnna förvaltningen af de detsamma anförtrodda medel åt en särskild kassaförvaltare; vice pastorn i församlingen önskade att få kassan till sig öfverlemnad, och då han icke fick det, så klagade han hos domkapitlet och begärde, att kyrko- och skolrådet skulle förständigas att öfverlemnna kassan till honom. Domkapitlet var af samma mening som denne vice pastor och resolverade, att kassans förvaltning skulle anförtros honom. Detta beslut öfverklagades hos Kongl. Maj:t, hvilken ändrade domkapitlets utslag och gillade kyrkorådets beslut. Man kan således se, att det härvidlag föreligger en otydlighet, som till och med föranledt ett domkapitel att förklara, att kyrko- och skolrådet icke är berättigadt att bestämma angående kassans handhafvande.

Men det nu föreliggande, af mig väckta förslaget innehåller icke endast att det skulle stadgas rättighet för kyrko- och skolrådet att utse särskild kassaförvaltare, utan äfven en skyldighet i detta afseende. I fråga härom säger utskottet: "Väl kan det, såsom motionären anfört, stundom möta svårigheter för kyrkorrådet eller skolrådet att begagna sig af rättigheten att utse särskild kassaförvaltare, i det att sådan åtgärd lätt komme att anses såsom ett uttryck af misstroende mot ordföranden, men denna omständighet bör, derest den finnes förtjena beaktande, föranleda till ett stadgande om skyldighet för kyrkoråd och skolråd att utse kassaförvaltare, vare sig inom eller utom rådet". Ja, det förhåller sig verkligen så, att äfven om man är medveten om denna rätt — hvilket emellertid icke alltid är säkert, och jag skulle härvid vilja påpeka, att det är bra mycket bättre att i detta afseende hafva ett fullt tydligt stadgande, än att hänvisa allmänheten att i arkiv och prejudikatsamlingar taga reda på hvad som är rätt eller icke rätt — man i flere fall icke vill, af konsideration, komma fram med ett förslag om särskild kassaförvaltare, äfven om det vore högst önskvärdt eller rent af utaf nöden påkalladt, och just detta bör utgöra ett skäl för lagstiftaren att komma de ansvarsskyldiga ledamöterna till hjälp och stöd.

När lagutskottet år 1895 inkom till Riksdagen med sitt utlåtande öfver den då föreslagna ändringen i kommunalstämmoförordningen, i ett fall som alldeles motsvarar det nu föreliggande, innehöll detta utlåtande ett förslag till stadgande om endast rättighet, men icke skyldighet för kommunalnämnden att utse kassaförvaltare. Men då förklarade Andra Kammaren: "Vi äro icke nöjde med att kommunalnämnden skall hafva endast en sådan rättighet, utan vi vilja också, att nämnden skall hafva skyldighet att hvarje år utse en kassaförvaltare", och den omredigering i detta syfte, som vid samma tillfälle föreslogs, blef också af kammaren antagen. Förslaget fick emellertid stå öfver till 1896 års riksdag samt antogs då i den form, hvori lagstadgandet nu föreligger. Denna kammare och Riksdagen i sin helhet

*Angående
ändring af
§§ i förord-
ningen om
kyrkostämna
m. m.
(Forts.)*

*Angående
ändring af
§§ i förord-
ningen om
kyrkostäm-
ma
m. m.
(Forts.)*

för öfrigt ansåg således då, att ett stadgande om så väl rättighet som skyldighet för kommunalnämnden i anförda afseendet vore välbetänkt. För min del kan jag nu icke finna annat än att samma skäl, som då talade till förmån för en ändring i kommunalstämmoförordningen, också talar för en ändring af motsvarande bestämmelse i kyrkostämmoförordningen.

Nu säger utskottet vidare, att ett antagande af mitt förslag skulle medföra inskränkning af den rätt, kyrko- och skolrådet redan eger. Vid första påseendet förefaller verkligen ett sådant skäl för afstyrkande temligen sökt. Vid det förhållande emellertid, att förordningen om kyrkostämman m. m. gäller så väl för land som för stad och då det för städerna möjligen understundom kan vara lämpligt att utse kassaförvaltare äfven utanför kyrko- och skolrådet, så skall jag för min del icke vara emot att rätten blir utsträckt derhän, att kyrkorådet och skolrådet kan utse kassaförvaltare vare sig inom eller utom detsamma. På landet lär det nog sällan eller aldrig inträffa, att kassaförvaltare utses bland andra personer än dem, som tillhöra kyrko- eller skolrådet. Jag är emellertid icke emot den förändringen i mitt förslag, att efter orden "kyrko- och skolråd utse för hvarje år" borttagas orden "inom sig", hvarigenom 33 §:s 1 mom. skulle komma att lyda: "kyrkoråd och skolråd utse för hvarje år en kassaförvaltare". Dermed har det skälet, som lagutskottet anført, eller att mitt förslag skulle leda till inskränkning af kyrko- och skolrådets rätt, förfallit.

Då jag anser, att ett bifall till den föreliggande motionen endast utgör en enkel konsekvens af det beslut, som år 1896 fattades rörande ändring af kommunalstämmoförordningen, så skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till min motion med den ändring, som jag nyss föreslagit, eller att orden "inom sig" uteslutas.

Herr Anderson i Tenhult: Jag har, såsom af betänkandet synes, mot utskottets afstyrkande utlåtande anmält min reservation. Jag har inom utskottet yrkat bifall till motionen, sådan den till Riksdagen framkommit, men då motionären nu har gjort en liten förändring deri, i det han hemställt, att orden "inom sig" måtte utgå, har jag för min del ingenting emot en sådan förändring och skall därför frånträda hvad jag förut yrkat och instämman med honom.

Orsaken, hvarför jag velat vara med om och inom utskottet påyrkat en sådan förändring som den föreslagna, är den, att då § 33 af kyrkostämmoförordningen af den 21 mars 1862 tydligen föreskrifer, att ledamöterna af kyrko- och skolråd äro gemensamt ansvariga för de medel, som de hafva om händer, så har jag för min del ansett, att bestämmelserna i densamma gerna kunde, på sätt motionären föreslagit, ändras i öfverensstämmelse med den ändring, som skedde förlidet år i kommunalförordningen i fråga om skyldigheten för kommunalnämnden att utse kassaförvaltare.

Jag skall som sagdt instämman med motionären och yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den framställning, som motionären nu har gjort.

Herr Svensson i Karlskrona: Herr talman, mine herrar! Inom utskottet var jag emot den motion, som nu är i fråga, sådan den då förelåg. Det enda skälet, hvarför jag var emot den, var, att hittills något hinder för kyrko- och skolråd ej förekommit att äfven utom sig utse kassaförvaltare, men att om motionärens förslag skulle vinna Riksdagens bifall och sedan blifva lag, ett sådant hinder skulle uppstå.

Då emellertid motionären nu har ändrat sitt förslag, så anser jag, att man skulle gå in derpå. Inom lagutskottet, der jag uttalade mig i samma riktning, som den, hvori motionären nu uttalat sig, var likväl uppfattningen den, att detta vore en utvidgning af motionen, och därför kunde utskottet af formella skäl ej vara med om detta förslag.

Om emellertid herr talmannen tillåter, att ett sådant förslag blir framställt och ger proposition derpå, så skall jag för min del gå in på förslaget, och under denna förutsättning yrkar jag afslag å utskottets hemställan och bifall till det förslag, som af motionären under öfverläggningen blifvit framställt.

Herr Husberg: Det utlåtande, utskottet här afgifvit, rigtar sig mot motionen, sådan den i oförändradt skick föreligger.

Enligt nu gällande lagstiftning är det helt säkert så, att kyrko- och skolråd har rätt att vare sig inom eller utom sig utse kassaförvaltare. Nu har motionären, såsom redan förut framhållits, yrkat, att denna rätt att utse kassaförvaltare, som kyrko- och skolrådet redan har, skulle utbytas mot en skyldighet. Motionären vill sålunda, att det skall stadgas ett formligt åläggande för kyrko- och skolråd att utse kassaförvaltare.

Men i sin motion föreslår han, att bestämmelsen i detta syfte skall formuleras så, att de "inom sig" skola utse kassaförvaltare, och det är särskildt mot denna formulering, som utskottet opponerat sig.

Nu vill motionären taga tillbaka orden "inom sig" och endast bibehålla, att man bör ålägga kyrko- och skolråden att utse kassaförvaltare, men med öppen rätt för dem att utse dessa funktionärer icke endast inom, utan äfven utom sig, och detta förslag ser ju i formelt juridiskt afseende rätt oskyldigt ut, ty det innebär blott, att ur förslaget till lagtext strykas bort två ord. Men i sak är detta nya yrkande, för så vidt jag kan förstå, en utvidgning af motionen. Motionen innehöll, att man skulle antaga en skrifvelse till Kongl. Maj:t i syfte att ålägga kyrko- och skolråden såsom en skyldighet att utse kassaförvaltare, och denna skyldighet var bestämd derhän, att de skulle kunna utse den inom sig. Nu åter yrkar motionären, att det måtte åläggas dem att utse kassaförvaltare, men med rätt att utse den icke blott inom sig, utan äfven utom sig.

Detta yrkande innebär, såvidt jag kan förstå, en utvidgning af motionens omfång, så att jag för min del är tveksam huruvida detta yrkande rätteligen kan göras till föremål för kammarens beslut. Jag anhåller därför att få vidhålla den slutkläm, till hvilken utskottet kommit och som går ut på ett afstyrkande af motionen.

Med herr Husberg förenade sig herr *Jönsson* i Gammalstorp.

*Angående
ändring af
§§ i förord-
ningen om
kyrkostäm-
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring af
33 § i förord-
ningen om
kyrkostäm-
ma.
m. m.
(Forts.)

Herr Lundell: Äfven om det från juristernas sida skulle vara temligen klart, att skol- och kyrkoråd hafva rättighet att utse kassaförvaltare inom sig, så är förhållandet i många delar af vårt land, att kyrko- och skolråd anse det obehagligt att begagna sig af rättigheten att utse särskild kassaförvaltare och med anledning af detta förhållande är det på många ställen som de draga sig för att utse en kassaförvaltare, äfven om det vore af högsta nöd påkalladt. På grund häraf anser jag, att motionen är fullt berättigad, så mycket mera som ett dylikt stadgande äfven finnes i förordningen om kommunalstyrelse på landet och har ansetts behöfligt af samma anledning.

Jag kan icke finna, att denna utsträckning af motionen kan vara af så väsentlig art att den kan förhindra, att motionen behandlas och afgöres här i kammaren. Med anledning häraf anhåller jag att få yrka bifall till motionärens senast framställda förslag.

Herr Petersson i Påboda: Jag ber endast med anledning af hvad utskottets vice ordförande nyss anmärkte derom, att mitt yrkande skulle utgöra en utvidgning af eller gå utöfver min motion samt rörande hans betänkligheter, huruvida detta kunde vara riktigt eller icke, få hänvisa till den förändring, som en gång förut vidtagits med ett utskottsbetänkande rörande ändring i kommunalstämmoförordningen, hvilket jag nyss påpekade. Betänkandet inkom till kamrarna och uti detta föreslogs, att kommunalnämnden skulle ega *endast rättighet*. Emellertid framställdes under diskussionen yrkande från åtskilliga personer, bland andra af herrar Danielson och Lasse Jönsson i Sandbyn, på en omredigering af utskottets förslag, eller att kommunalnämnden äfven skulle hafva *skyldighet*.

Detta var enligt min uppfattning äfven en utvidgning af det ursprungligen afgifna förslaget, men talmannen framställde proposition på det gjorda yrkandet, hvilket också af kammaren godkändes.

Skulle emellertid betänkligheter förefinnas mot mitt yrkande och det anses formelt origtigt, så skall jag icke hålla på detsamma.

Herr Anderson i Tenhult: Herr talman! Då det sagts mig, att herr talmannen icke kommer att framställa proposition på det förslag, som motionären för en stund sedan afgaf, så skall jag anhålla att få återtaga mitt sist gjorda yrkande och i stället vidblifva mitt första nemligen om bifall till motionen oförändrad.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Sedan herr talmannen till proposition upptagit de återstående yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14.

Angående
sättet för med-
delande af un-
derrättelser i
utsöknings-
ärenden.

Vidare föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 29, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser i fråga om meddelande af underrättelse i utsökningsärenden.

Uti berörda, inom denna kammare väckta motion hade herr *J. A. Sjö* föreslagit, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t låta omarbete utsökningslagen af den 10 augusti 1877 i förenämnda hänseende, så att den deri föreskrifna underrättelsen antingen afskaffas eller må meddelas genom posten.

*Angående
sättet för med-
delande af un-
derrättelser i
utsöknings-
ärenden.
(Forts.)*

Emellertid hemställde utskottet, att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet fans fogad reservation af herrar *Nilsson, F. Andersson, J. Anderson, P. G. Petersson* och *E. Svensson*, som ansett, att en skrifvelse i motionens syfte bort af utskottet tillstyrkas.

Sedan herr talmannen lätit uppläsa utskottets hemställan, lemnades på begäran ordet till

Herr *Sjö*, som anförde: Anledningen till att jag väckt den motion, som nu föreligger, har varit att jag hört många klagomål deröfver, att utmätningsmännen tagit sig för att göra ganska dryga och kostbara resor för meddelande af de uti 59:e och 60:e paragraferna utsökningslagen omförmälda underrättelser. Det tillgår nemligen på så sätt, hvilket jag äfven omnämnt i min motion, att då en utmätningsman kommer för att förrätta utmätning, men icke träffar gäldenären i hans bostad, — denne kan ju vara ute på åkern, i skogen eller hos granarne — utmätningsmannen lemnar den uti lagen föreskrifna underrättelse till gäldenärens husfolk med tillsägelse, att han inom några dagar återkommer för att verkställa utmätning. Dessa underrättelser äro ganska dyrbara för en stackars gäldenär, för hvilken det kan vara godt, om han kan betala kapital och ränta. För några dagar sedan hörde jag af eu kamrat här i kammaren talas om en kronofogde, huru han förhåller sig inom sitt fögderi i dylika frågor, hvarom jag motionerat. Kronofogden skall eljest vara en mycket hygglig och sympatisk person, men då han får ett utslag till verkställighet, så skrifer han till gäldenären och säger: "kom till mig inom den och den tiden och utgör din skuld, så slipper du någon utmätning". Kommer då gäldenären inom den bestämda tiden och betalar sin skuld, så lärer kronofogden taga 5 kronor för att han skrivit brevet. Kommer gäldenären icke, så skrifer han till länsmannen i det distrikt, der gäldenären är boende, och förelägger honom att göra utmätning äfvensom att uttaga de fem kronor, som han anser sig böra hafva för att han skrivit brevet. Anser sig sedermera länsmannen böra underrätta och därför taga betaldt, kan man deraf finna, hur dyrt det skall blifva för den, som skall gälda dessa kostnader.

Det är sådana förhållanden, som jag anser borde på ett eller annat sätt rättas derhän att de kunde för framtiden undvikas. Man borde vidtaga uti nu gällande lag en ändring uti af mig angifvet syfte.

Herrarne torde erinra sig, att det enligt § 100 uti utsökningslagen går an att genom posten meddela underrättelse till en inteckningshafvare, som skall bevaka sin rätt vid en exekutiv auktion, när en

*Angående
sittlet för med-
delande af un-
derrättelser i
utsöknings-
ärenden.
(Forts.)*

fastighet skall försäljas. Dervid erfordras endast ett simpelt meddelande genom posten, och då har det synt mig att ett sådant tillvägagående skulle vara tillräckligt äfven uti nu förevarande afseende.

Enligt utslag af den 4 juli 1894 har Kongl. Maj:t förklarat, att underrättelse icke erfordras, då utmätning skall verkställas för auktionsfordran. Utskottet erkänner rigtigheten häraf, men framhåller, att en sådan utmätning alltid förutsätter, att gäldenären erkänt sin skuld i närvaro af utmätningssmannen.

Mig synes att förhållandet är alldeles detsamma med de fall, som jag åsyftat i min motion. Innan utmätning kan verkställas på grund af ett utslag, så har det föregått en så lång procedur genom delgifning och rättegång, att gäldenären erkänt eller öfverbevisats om sin skuld i vittnens närvaro inför rätten. Han har så länge förut varit i tillfälle att få reda på att han har en skuld, som är förfallen till betalning och som han således måste söka godtgöra. Utskottet förmenar dock att detta icke är samma förhållande.

Lagutskottet framhåller, att ifrågavarande underrättelse skall meddelas gäldenären derför att gäldenären skall vara tillstädes vid utmätningens verkställande. Jag vill dock påpeka, att utsökningsslagen icke innehåller något derom, och jag vet, att sådana fall hafva inträffat att, då utmätningssmannen underrättat gäldenären om dagen och tiden, då utmätningen skulle verkställas, denne gått bort och till och med tagit med kreatur och körredskap för att sedermera återkomma, när utmätningssmannen rest.

Det är dessa skäl, som föranledt mig att väcka förslag om borttagande af den uti utsökningsslagen föreskrifna underrättelsen, då det visat sig, att gäldenären får vidkännas dryga kostnader derför.

Jag har i min motion omnämnt, att en utmätningssman såsom ersättning för meddelande af en underrättelse tagit 37 kronor 50 öre och för utmätningen, som verkställdes några dagar derefter, lika mycket eller tillhoppa 75 kronor.

En utmätningssman i ett annat län tog 30 kronor 50 öre för underrättelsen och dessutom 55 kronor 40 öre för utmätningens verkställande. Häraf framgår, att gäldenären får betala ganska stora belopp, och kunde man ställa så till, att detta undvekes, tror jag det vore skäl. Jag har nu vidrört det första alternativet uti mitt förslag.

Beträffande det andra, eller att underrättelsen, om den anses nödvändig, skulle ske genom posten, så säger utskottet, att utmätningssmännen redan nu kunna göra det. Detta är dock för mig en nyhet, och jag har talat vid flera af kammarens ledamöter och till och med jurister, men ingen har haft kännedom derom.

Jag har tänkt mig, att qvittot från den postanstalt, der utmätningssmannen inlemnade brevet till gäldenären, skulle kunna gälla, men af § 60 uti utsökningsslagen kan jag icke finna annat än att detta icke låter sig göra. Jag har vidare tänkt mig, att qvittot å en rekommenderad försändelse om underrättelsen, utfärdadt på den postanstalt, som är gäldenären närmast, skulle kunna gälla, men jag har icke kunnat finna att utsökningsslagen medgifver något sådant, och så mycket mera skäl att det för närvarande icke anses gällande torde

vara, att utmätningsmannen icke gerna kan få ett sådant qvitto, utan skall detta stanna på postanstalten, der gäldenären qvitterat brevet. Huru jag än ser saken, så kan jag icke finna annat, än att det förefinnes stora skäl för kammaren att bifalla min motion.

Då jag nu ser utskottets vice ordförande, som underskrifvit detta betänkande, här närvarande, så skall jag vördsamt be att få till honom framställa ett spörsmål. Han är chef för öfverexekutionen inom det län, han tillhör. Är det verkligen så, att utmätningsmännen uti hans län förfara såsom han omnämnt, så skulle det vara ofantligt angenämt att få höra detta, så att det kunde spridas öfver hela landet, om det ansåges lagenligt.

För närvarande kan jag icke annat än ödmjukligen anhålla, att kammaren ville bifalla min motion. Jag medgifver gerna, att detta beslut icke kan blifva annat än en opinionsyttring, då Första Kam-maren redan bifallit lagutskottets förslag, men så mycket vore åtminstone dermed vunnet, att Andra Kam-maren sagt hvad den önskar i denna fråga och att den icke gillar, att utmätningsmän förfara på sätt jag i motionen omnämnt. Jag skulle kunna anföra flera fall, men jag tror att hvad jag redan framhållit kan vara nog.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

Herr Husberg: Motionärens framställning gick uppenbarligen ut derpå att detta underrättelseväsende, som i utmätningsväg är föreskrifvet, till gäldenären, när utmätning skall hos honom verkställas, helst skulle helt och hållet afskaffas. Jag tror dock näppeligen, att man kan gå så långt, ty att gäldenären bör vara varskodd om att utmätning är i faggorna påkallas af så pass stort intresse för gäldenären, att en sådan lagstiftning verkligen kan sägas vara gifven uti den fattige gäldenärens egna intresse.

Det kan icke gerna vara likgiltigt för en gäldenär, huru utmätning i hans hus och hans bö går till. Han kan hafva i sitt bo eller i sin vård föremål, som icke tillhöra honom. Han har enligt lag rätt att uppgifva det som han företrädesvis vill afstå. Detta är en rättighet, som det kan vara värdefullt för honom att bevaka. Och att stryka den bestämmelsen ur lagen, att utmätning skall föregås af ett meddelande eller en kungörelse om densamma, kan således icke vara välbetänkt.

Det yttrades nyss af herr Sjö, att man kan få exempel på, huru litet värde en gäldenär sätter på att på förhand få underrättelse om utmätningen. Det kan gå till så, att han reser bort och håller sig undan från utmätningen. Ja, det *kan* vara så; men i många och väl de flesta fall är det af intresse för gäldenären att vara tillstädes och bevaka sin rätt. Det är därför skäl att låta honom på förhand blifva varskodd.

Huru ett sådant varskoende skall ske, det lemnar gällande lag temligen fritt, så vidt jag kan förstå. Utmätningssmannen kan göra det muntligen; han kan skicka en närboende fjerdingsman eller en närboende länsman; och jag tror äfven, att han kan skicka under-

*Angående
sättet för med-
delande af un-
derrättelser i
utskottings-
ärenden.
(Forts.)*

Angående
sättet för med-
delande af un-
derrättelser i
utsöknings-
ärenden.
(Förts.)

rättelsen genom allmänna posten, om han rekommenderar brevet. Jag förutsätter, att postkontoret ligger i närheten af gäldenärens bostad. När då utmätningsmannen kommer till platsen, går han till posten och efterhör, om gäldenären har utlöst det rekommenderade brevet. Om det visar sig att så är, kan han få intyg derpå, och hvad brevet innehöll, framgår af fogdens eget diarium. Då är det fullt bevisadt, att underrättelsen blifvit gäldenären tillståld.

Men herr Sjö vill göra det obligatoriskt att använda posten. Det kan dock vara ganska vanskligt att göra postvägen till den obligatoriska för dylika underrättelser. Det finnes många orter, der ett bref, vare sig det rekommenderas eller icke, behöfver ganska lång tid, innan det kommer fram till gäldenären, ja kanske icke alls kommer honom till handa. Man kan icke veta, hvartill en sådan föreskrift, att underrättelsen obligatoriskt skulle ske genom posten, skulle leda, då det icke gerna kan såsom en ovilkorlig skyldighet föreskrifvas, att brevet skall vara rekommenderadt. Det kunde medföra stora olägenheter.

Nå, lagen har således lemnat temligen fritt det sätt, hvarpå meddelandet skall ske. Det är klart, att utmätningsmannen härvid kan förfara på ett sätt, som verkligen blir stötande i enstaka fall. Herr Sjö har i sin motion och äfven nu omförmält sådana exempel, som kräfva rättelse. Han frågade mig såsom Konungens befallningshafvande i Norrbottens län om min erfarenhet. Jag har icke hört några anmärkingar göras till länsstyrelsen i afseende på det sätt, hvarpå de exekutiva myndigheterna i länet fullgöra sin skyldighet att underrätta. Det är mycket möjligt, att det är finnas missförhållanden. Det kan jag hålla för möjligt. Jag vill endast säga, att jag för min del icke har fått till mig anmaldt något sådant missförhållande. Men jag säger också, att om sådant anmäles till mig eller till andra länsstyrelser, så föreställer jag mig, att länsstyrelsen, när dess uppmärksamhet på saken blifvit väckt, skall meddela utmätningsmännen och länsmännen förståndigande att vid meddelandet af sådana underrättelser iakttaga ett förfaraude, lämpadt efter omständigheterna på sådant sätt, att icke gäldenärerna ådragas sådana obilliga och oskäligen kostnader, som skulle kunna undvikas.

Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Herr Lundell: I fråga om underrättelse genom posten, herr talman, kan jag meddela, att det nog går för sig för utmätningsmannen att skicka en sådan underrättelse. Man kan på posten få poststationsföreståndarens vidimation på brevet, och man kan äfven på afsändningsstationen få mottagningsbevis, d. v. s. en afskrift af det quitto, som postanstalten på mottagningsplatsen har erhållit af adressaten; och på sådant sätt kan ju utmätningsmannen få fullt bevisadt, att gäldenären har mottagit ett bref af det eller det innehålllet. Men jag tror för visso, att det behöfves ett stadgande, att utmätningsmannen är skyldig att göra meddelandet genom posten. Ty det kan hända, att han vill tillgodogöra sig den förtjenst, som han kan hafva genom underrättelsen. Och jag har hört åtskilliga

klagomål af dem, som bo långt från utmätningsmannen, att kostnaden kan bli alldeles oerhörd. Den kan verkligen gå till 50 kronor för en skuld, som endast är 5 à 10 kronor. Derfor finnas ganska stora skäl för att uttryckligen stadga, att underrättelsen skall göras på billigt sätt.

Angående sättet för meddelande af underrättelser i utsökningsrätten.
(Forts.)

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Vice ordföranden i lagutskottet upplyste om, att icke några anmärkningar gjorts mot utmätningsmännen deruppe i hans län. Det förvånar mig icke alls, att det icke gjorts några anmärkningar; ty dessa utmätningsmän förfara ju helt enkelt lagligt, då de gå till väga på det sätt, som motionären påpekat, och således är det ganska svårt att göra anmärkningar till Konungens befallningshafvande, då utmätningsmännen förfara lagligt. Men denna lagbestämmelses lämplighet kan man hafva olika åsigtter om. Mig synes det som om lagutskottet behandlat denna motion alltför lättvindigt; ty jag hoppas i alla fall, att lagutskottet erkänner, att det är orimligt, att utmätningsmännen gå till väga på det sätt, som motionären har påvisat. Om det vore ett eller två enstaka fall, så vore det icke så mycket att säga derom. Men det är långt ifrån så. Det är icke endast i hans län, som sådant förekommit, utan det har också förekommit på åtskilliga andra ställen. Utskottet har afstyrkt motionen på två skäl, som jag för min del tycker vara ganska svaga. Utskottet säger i sista stycket:

“Men å andra sidan måste man med kändedom om postförhållandena i stora delar af vårt land befara, att underrättelsen icke alltid kunde genom posten komma gäldenären till handa före utmätningen, med mindre man för underrättelsens meddelande ansloger mycket rundlig tid, i hvilket fall åter borgenärens intresse att snarast möjligt få liqvid för sin fordran ej blefve såsom sig bör tillgodosedt.”

Jag undrar, om det finnes någon nämnvärd fara i det fallet, ty en utmätningsman reser väl icke fortare än posten. Faran skulle således endast ligga i den tid, som går åt mellan gäldenärens hemvist och postkontoret. Om man t. ex. fastsloger i lagen, att utmätningsmannen skulle sända ett rekommenderadt bref åtta dagar, innan utmätningen skulle ske, månne man då icke skulle kunna taga för gifvet, att ett sådant bref skulle kunna komma gäldenären till handa till den dag, som utmätningsmannen bestämt för förrättningen? Om då utmätningsmannen skickat ett rekommenderadt bref, så hade han ett qvitto och således ett bevis på det datum, då han lemnat in brefvet. Skulle icke brefvet komma gäldenären till handa, kunde man ju tillåta, att utmätningsmannen ändå fick företaga förrättningen. Jag tror, att det finnes åtskilliga skäl för att sålunda åstadkomma bättre lagstiftning härutiinnan. Detta har naturligtvis icke motionären föreslagit. Men ett annat sätt vore, att man åtminstone kunde påpeka i nämnda lagparagraf, att utmätningsmännen böra i en skrivelse tillkännagifva den dag, då de skola komma och verkställa utmätningen. Då har man ändå gjort något för att gäldenären skall få upplysning om, hvilken dag utmätningsmannen skall komma. Att på det sätt, som här har sagts, vissa snikna, hjertlösa utmätningsmän be-

Angående
sättet för med-
delande af un-
derrättelser i
utsöknings-
ärenden.
(Forts.)

gagna sig af lagen och gå orimligt till väga, tror jag ingen vill förneka.

Om nu motionären begärt något af hvad jag sagt, så skulle måhända lagutskottet icke hafva tillstyrkt det. Men motionären har ju endast föreslagit en skrivelse till Kongl. Maj:t. Och så vidt jag kan erinra mig, har lagutskottet tillstyrkt skrivelser, som varit af mindre betydelse än denna. Jag måste säga, att jag verkligen beklagar, att icke utskottet tillstyrkt detta skrivelselförslag. Ty utan tvifvel skulle Kongl. Maj:t kunnat utreda denna fråga och ställa så till, att gäldenären i de flesta fall skulle blifvit befriad från ett sådant förfarings-sätt, som motionären här påpekat. Det är orimligt, att, om en person är skyldig 40 eller 50 kronor, utmätningssmannen går till väga på sådant sätt, att han tager vittnen med sig och reser fram och åter och derigenom föranleder en kostnad af 75 kr. blott för att meddela upplysning, när han skall komma tillbaka och göra utmätning. Då det existerar sådana orimligheter, synes det mig, att lagutskottet bort tillstyrka en skrivelse; ty derigenom kunde man hafva åstadkommit någon rättelse härutinnan.

Jag skall för min del yrka afslag på utskottets afstyrkande hemställan och bifall till motionärens skrivelselförslag.

Herr Anderson i Tenhult: Sedan Första Kammaren antagit utskottets betänkande, kunna våra förhandlingar här icke hafva annan betydelse än såsom opinionsyttringar. Inom utskottet har jag haft den uppfattningen — och äfven uttalat den — att underrättelsen om en förestående utmätning icke bör afskaffas, utan att den bör bibehållas. Men jag har ansett, att en sådan underrättelse bör kunna göras mycket billigt, t. ex. antingen genom närmast boende fjerdingssman eller också genom rekommenderadt bref. Men då ett sådant förslag ligger utom motionens område, har jag icke kunnat inom utskottet och kan ej heller här framställa sådant yrkande. Jag hoppas dock, att motionen som säkerligen nu faller, skall återkomma i den form, som jag föreställer mig vara den bästa, nemligen att dylik underrättelse må kunna ske genom fjerdingssman eller förmedelst rekommenderadt bref.

Jag har således intet yrkande att nu framställa.

Herr Sjö: Herr vice ordföranden i utskottet befarade, att, derest man finge en lag derom, att underrättelse skulle kunna meddelas genom posten, detta skulle draga så lång tid, att den exekutiva åtgärden derigenom försenades. Hvad detta beträffar, skulle man ju — såsom jag för en stund sedan nämnde — kunna framställa samma anmärkning mot det i utsökningslagens 100 § meddelade stadgande, att fordringsegare, inteckningshafvare m. fl. rättsegare i en fastighet, som skall säljas, skola underrättas om den förestående auktionen genom särskilda kallelsebref, som med posten afsändas. Dessa bref behöfva icke ens vara rekommenderade, utan kan kallelse ske genom vanligt bref. Jag har föreställt mig, att så äfven skulle kunna ske i det fall, som här föreligger till behandling. Men anser Kongl. Maj:t — derest

Riksdagen skrifver till honom i frågan — att underrättelse om förestående utmätning bör meddelas genom rekommenderad skrifvelse, så lärer väl detta ändå blifva betydligt billigare, än som nu är fallet, då en gäldenär kan få betala så höga summor, som jag här omnämnt.

Jag är vice ordföranden i lagutskottet mycket tacksam för de upplysningar han lemnat, men jag ber att få anmärka, att jag fick dock icke den upplysning, om hvilken jag hos honom anhöll, nemligen huruvida han, i sin egenskap af öfverexekutor inom det län, för hvilket han är chef, vidtagit den åtgärden att ålägga utmätningsmännen inom länet att meddela dessa underrättelser på det sätt, som utskottet här angifvit vara i gällande lag medgifvet. På denna förfrågan fick jag icke något svar, utan herr vice ordföranden meddelade endast, att han icke förspört några klagomål öfver utmätningsmännens förfarande i ty fall. Det var allt hvad man fick veta. Jag drager för den skull den slutsatsen, att det går till på samma sätt i det länet som i hela det öfriga Sverige, att sålunda äfven der utmätningsmännen trakassera de stackars gäldenärerna på sådant sätt, som jag här lemnat exempel på.

Herr Anderson i Tenhult nämnde, att han inom utskottet förfäktat den åsigten, att underrättelse borde meddelas gäldenären genom fjerdingsman. Redan nu eger utmätningsmannen på detta sätt meddela underrättelser genom sina underordnade; men det gör han icke, ty då får han icke sjelf förtjena något på underrättelsen. Jag medgifver, att det finnes många humana och hyggliga utmätningsmän, som så förfara; men de, som vilja förtjena penningar, söka alla tillfällen dertill, och det är just detta, som man gerna vill ha undanröjdt.

Herr vice ordföranden yttrade vidare detsamma, som i utskottets betänkande är anfördt, nemligen att äfven gäldenärens intressen borde vid utmätningstillfället tillgodoses. Hvem vill icke det? Det vill äfven jag, men jag tror, att detta intresse redan är tillgodosedt derigenom, att gäldenären blifvit flera gånger på ett eller annat sätt anmanad, innan det går så långt, att han dömes skyldig att betala sin skuld.

Det är af dessa skäl jag vidhåller det yrkande, som jag redan framställt.

Häruti instämde herr *Olsson* i Frösvi.

Vidare anförde

Herr *Husberg*: Jag gissar, att kammaren gerna vill se debatten rörande denna fråga afslutad. Emellertid ber jag att få yttra några ord i anledning af hvad de båda senaste talarne anförde.

Af hvad jag förut yttrat lärer framgå, att jag i egenskap af Konungens befallningshafvande icke utfärdat något dylikt cirkulär eller föreskrift för utmätningsmännen, som herr *Sjö* eftersport. Detta framgår af hvad jag anförde derom, att till min kännedom icke kommit några klagomål öfver särskilda missförhållanden inom denna del af utsökningsväsendet och att jag således hittills hade saknat uppfordran att göra mig underrättad, huru dermed kunde i särskilda fall förhålla sig inom länet. Men detta utesluter icke, att, sedan saken numera

*Angående
sättet för
meddelande af
underrättelser
i utsöknings-
ärenden.
(Forts.)*

Angående
sättet för
meddelande af
underrättelser
i utsköknings-
ärenden.
(Forts.)

blifvit föremål för ett särskildt intresse, jag kan komma att närmare undersöka densamma.

Hvad vidare beträffar motionen, yttrade den näst siste talaren, att här blott vore fråga om en skrivelse till Kongl. Maj:t, och att lagutskottet många gånger förr hemställt till Riksdagen att ingå till Kongl. Maj:t med skrivelser, i hvilka innebörden af hvad man velat föreslå varit lika obestämd som här. Jag vet dock icke, om detta är fullt riktigt; i allmänhet plägar lagutskottet hålla på den principen att icke föreslå skrivelser, med mindre lagutskottet kan äfven angifva de botemedel, som lagutskottet tänkt sig böra användas. Jag medgifver naturligtvis, att det kan finnas frågor af sådan omfattning och så invecklad innebörd, att Riksdagen icke kan angifva sättet för deras lösning, utan måste af denna anledning skriva till Kongl. Maj:t. Hvad åter angår den föreliggande frågan, huru detta kungörelseväsen lämpligen bör ordnas, synes mig densamma vara af så liten omfattning, att man billigtvis kan fordra, att lagutskottet, derest utskottet tillstyrker en sådan skrivelse, också skall kunna angifva det sätt, hvarpå utskottet anser frågan böra lösas. Så har här icke skett, bland annat af det skäl, att lagutskottet funnit, att af olika sätt det ena passade i vissa fall och det andra i vissa fall. Deremot har lagutskottet haft mycket svårt att tänka sig en generel regel för alla förekommande fall. Lagutskottet har på detta sätt återförts precis till det nuvarande tillståndet, då faktiskt enligt gällande lag underrättelserna kunna meddelas på många olika sätt. Lagutskottet har för öfrigt tillföressett sig, att, derest länsstyrelsernas uppmärksamhet blifver ordentligt fäst derpå, att oskick i detta hänseende bedrifves, länsstyrelserna också skola öfva det inflytande på sina utmätningmän, att sådant kan för framtiden undanrödjas.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Jag ber endast att få uttala mina lifliga sympatier för motionen. Jag tror verkligen, att det är de lagstiftande myndigheternas skyldighet att se till, att kostnaderna för gäldenären blifva i dylika fall så små som möjligt.

Man har sagt, att det vore så svårt att finna något lämpligt sätt för meddelande af sådan underrättelse, hvarom här är fråga. Den lagstiftning, som vi redan hafva, gifver emellertid en lämplig fingervisning i detta fall. Saken har redan påpekats, men jag skall tillåta mig göra det om igen.

I utskökningslagens 100 §, der fråga är om kungörelse af auktion å fast egendom, är föreskrifvet, att "de, hvilka hafva inteckning i egendom eller fordran eller rättighet, hvarför egendomen enligt 11 kap. 2 § jordabalken häftar, eller ega rätt till ränta eller annan afgäld, som bör ur egendomen utgå med förmånsrätt enl. 17 kap. 6 § handelsbalken, skola derjemte, *der de äro kände och inom riket boende*, om auktionen underrättas genom särskilda kallelsebref, hvilka auktionsförrättaren skall till dem med posten afsända så tidigt, att kallelserna må kunna komma dem tillhanda minst fjorton dagar före auktionen". Jag har haft befattning med ofantligt många dylika auktioner och har

aldrig förmärkt någon olägenhet i detta fall. Nu har emellertid lagstiftaren tänkt sig, att just genom försenad postgång eller på annat sätt det i något fall skulle kunna inträffa, att ett dylikt bref icke komme fram inom fjorton dagar före auktionen, men lagstiftaren har också ansett, att detta icke bör utgöra hinder för auktionen. I öfverensstämmelse dermed har, i en kongl. dom af år 1880, underlåtenhet att om auktionen särskildt underrätta inteckningshafvare ansetts icke föranleda auktionens upphäfvande. Jag erinrar mig äfven ett specielt fall från min hemort, då klagan öfver en auktion, om hvilken klaganden erhållit kännedom först tretton dagar före auktionen, lemnades utan afseende.

*Angående
sättet för
meddelande af
underrättelser
i uttecknings-
ärenden.
(Forts.)*

Om detta enkla tillvägagående komme att praktiseras äfven i fråga om utmätning, så vore mycket dermed vunnet. Jag kan icke finna, att utmätningarna äro viktigare förrättningar än de exekutiva auktionerna, vid hvilka det är fråga om att bevaka intecknade rättigheter och andra betydelsefulla intressen. Och skulle någon gång till följd af särskilda förhållanden svårigheter inträffa, så tror jag, att dessa fullt skulle uppvägas af de stora fördelar, som förenklingen komme att medföra. Jag tror, att saken är förtjent af vida större beaktande än den fått af lagutskottet, och jag beklagar, att frågan icke blifvit bättre utredd än som skett. Ty i sådana fall som dessa, hvilka repeteras dagligdags året om, får man icke betunga gäldenärerna mer än som är alldeles oundgängligt.

I ärendets förefintliga skick skall jag emellertid icke göra något yrkande. Jag har blott velat säga detta för att dermed lägga Riksdagen på hjertat att närmare öfverväga frågan.

Med herr Zetterstrand förenade sig herrar *Zotterman, Eklundh* i Lund, *Pehrson* i Törneryd, *Johansson* i Stensjö, *Anderson* i Hasselbol, *Jönsson* i Gammalstorp, *Göthberg, Emthén* och *Bromée*.

Slutligen yttrade

Herr Husberg: I det fall, som herr Zetterstrand anført, gäller det sådana rättsegare, inteckningshafvare och andra, om hvilka man i regel kan förutsätta, att en med post afsänd skrifvelse kommer dem till handa. I hvarje fall är den exekutiva handling, som der förekommer, sådan, att allt, som kan befrämja dessa rättsegares intressen, skall på grund af lagens stadganden iakttagas. Förrättningen försiggår efter gifna former. Det kan visserligen vara till nytta för dessa rättsegare, att de äro tillstädes, men äro de det icke, behöfver man icke förutsätta, att derigenom någon rättsförlust eller skada skall för dem uppkomma. Vid utmätningen åter finnes en positivt gifven anledning för gäldenären att vara tillstädes, nemligen den, att han må kunna uppgifva viss egendom till utmätning.

Men detta hindrar ju icke, skulle man kunna säga, att i alla händelser sända underrättelserna med vanlig post. Detta låter ju mycket bra, då fråga är om sådana personer, om hvilka man vet, att de verkligen få sina postförsändelser. Men utmätningar och sådant

Angående
sättet för
meddelande af
underrättelser
i utsöknings-
ärenden.
(Forts.)

träffa ju äfven en massa fattigt folk, som bo här och der i skog och mark, kanske långt bort från någon postanstalt. Särskildt gäller detta om de nordliga delarne af landet. Det kan då vara ovisst, huruvida öfver hufvud bref komma fram till dessa personer, vare sig brefven äro rekommenderade eller icke.

Sättet för delgifningen bör lämpas efter omständigheterna. Man invänder, att, om afståndet är långt, det är förenadt med stora kostnader att framföra underrättelsen på annat sätt. Men fjerdingssmannen bor väl i allmänhet icke på så långt afstånd från gäldenären, och det ligger då nära till hands att låta honom förmedla underrättelsen. Denna väg är säker, och den vägen bör också utmätningssmannen kunna gå. Som jag hoppas och tror, skall det väl också under länsstyrelsernas medverkan gå derhän, att det sätt för delgifningen, som i de faktiska och praktiska fallen är det bästa, också må i regel komma till användning.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt propositioner af herr talmannen gifvits å hvartdera af de gjorda yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll den i ämnet väckta motionen.

§ 15.

Angående
ändring af 8
och 23 §§ i
förordningen
om kyrko-
stämma m. m.

Slutligen föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 30, i anledning af väckt motion om ändring af 8 och 23 §§ i förordningen om kyrkostämma m. m.

Herr *J. Ericsson* i Vallsta hade uti förevarande inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 110, föreslagit, att Riksdagen ville antaga följande förslag till ändring af 8 och 23 §§ uti Kongl. Maj:ts nådiga förordning om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd af den 21 mars 1862:

8 §.

Kyrkostämman utser bland å stämman röstberättigade, inom församlingen bosatte män, som äro valbara till ledamöter uti kyrko- och skolrådet, en ordförande och en vice ordförande för fyra år. Kyrkoherden eller den hans embete förestår är äfven valbar.

Om rätt till afsägelse af detta uppdrag gäller i tillämpliga delar hvad som om rätt till afsägelse af ordförandeskapet i kommunalstämman finnes stadgad.

23 §.

Kyrkoherden eller — — — — — är i kyrkorådet ordförande. I skolrådet skall kyrkoherden eller den hans embete förestår vara ledamot.

Ledamöter i kyrkorådet äro — — — — — finnes lämpligt utse.

Till ledamöter i skolrådet — — — — — afsäga sig uppdraget.

Kyrkostämman utser bland skolrådets ledamöter en ordförande och en vice ordförande att tjenstgöra för den tid de blifvit såsom ledamöter invalde, dock att, der kyrkoherden eller den hans embete förestår väljes till ordförande eller vice ordförande, skall valet ske för fyra år.

I såväl kyrkorådet, som — — — — — ledamöterna i skolrådet.

*Angående
ändring af 8
och 23 §§ i
förordningen
om kyrko-
stämma m. m.
(Forts.)*

Utskottet, som funnit att ifrågavarande förslag innefattade hemställen om tvenne särskilda lagändringar, som ej till hvarandra stode i nödvändigt samband, hemställde emellertid på anförda skäl:

1:o att herr Ericssons förevarande motion, i hvad den afser ändrad lydelse af 8 § i förordningen om kyrkostämman, samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, icke må af Riksdagen bifallas; och

2:o att samma motion, i hvad den innefattar förslag om ändring af 23 § i nämnda förordning, ej heller må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan *punkten 1* blifvit föredragen, lemnades ordet till motionären

Herr Ericsson i Vallsta, som yttrade: Ehuru jag visserligen tror att den föreliggande motionens öde redan är besegladt, skall jag likväl anhålla att få säga några ord.

Lagutskottet har åberopat ett uttalande af 1870 års lagutskott, der det bland annat heter "att kyrkoherden i anseende till beskaffenheten af de ärenden, som tillhöra kyrkostämman, onekligen är den, hvilken det företrädesvis bör tillkomma att såsom ordförande i stämman leda förhandlingarne". Jag för min del kan icke inse nödvändigheten af, att kyrkoherden skall vara ordförande i kyrkostämman. Jag tror, att de ärenden, som förekomma der, icke äro af mera invecklad natur än de ärenden, som behandlas på kommunalstämma; men der har jag icke försport, att några oegentligheter egt rum, därför att kyrkoherden icke är ordförande.

Vidare säger utskottet, "att någon olägenhet af den i gällande lag stadgade själskrifvenheten ej försports". Jag får då gratulera lagutskottets ledamöter, som varit nog lyckliga att icke hafva fått röna någon erfarenhet af, hvilka strider det kan uppstå just på grund af den själskrifne ordförandes sätt att sköta ordförandeskapet. Jag känner till kommuner, der besvär öfver kommunalstämmans beslut icke anförts på 10, 15 år, under det att under samma tid flere och långvariga rättegångar pågått om ärenden, som tillhört kyrkostämmans behandling.

Vidare förmenar utskottet "att det är sällsynt, att den, som fått pastoralvården sig anförtrodd, är oduglig till ifrågavarande bestyr". Jag vill fästa uppmärksamheten på, att jag icke sagt, att han är oduglig, men att jag sagt, att det kan hända, att han är olämplig, och

Angående
ändring af 8
och 28 §§ i
förordningen
om kyrko-
stämma m. m.
(Forts.)

det måste jag vidhålla. Ty äfven om en person är god predikant och kan i allo tillfredsställande sköta sin presterliga tjänst, är dermed icke sagdt, att han är passande till ordförande. För dessa olika verksamhetsgrenar fordras olika egenskaper.

De i detta afseende af lagutskottet anförda skäl anser jag för min del sålunda icke synnerligen tungt vägande. Men deremot måste jag medgifva, att de formella skäl, som utskottet uttalat emot att ändra den nu ifrågavarande paragrafen utan att på samma gång ändra andra paragrafer i kyrkostämmoförordningen, exempelvis 11 och 12 paragraferna, äro väl grundade. Då något förslag om ändring äfven af dessa paragrafer emellertid icke nu föreligger, skall jag, herr talman, icke framställa något yrkande.

Härefter anförde

Herr Sandquist: Herr talman! Jag skall be att få gifva till känna, att jag i detta fall hyser en helt och hållet annan åsigt än motionären, en åsigt som jag grundar på mångårig erfarenhet, då jag i mer än 30 års tid såsom lärare sorterat under flere herrar pastorer. Jag får säga, att den åsigten vunnit stadga hos mig under denna tid, att herrar pastorer på *sådant* sätt fullgjort sina skyldigheter, att jag icke funnit mig föranlåten att antaga, att, om man till förtroendeuppdraget att sitta som ordförande vare sig i kyrkostämman eller skolrådet tagit andra personer inom församlingen, det skulle hafva funnits utsigt till, att dessa mera nöjaktigt fullgjort sina åligganden, än herrar pastorer gjort det. Och det torde nog icke kunna bestridas, att pastorerna på landet många gånger, ja, i allmänhet taget, fått lida svåra obehag för den nitälskan de ådagalagt för skolväsendets förande framåt. Det synes mig därför vara mindre välbetänkt att fråntaga herrar pastorer denna sjelfskrifvenhet att vara ordförande i kyrkostämma och skolråd, en sjelfskrifvenhet, som de hafva på grund af sin embetsställning. Men, mina herrar, denna fråga har också sin ekonomiska innebörd. Enligt motionärens åsigt skulle ordförandeskapet i kyrkostämma och skolråd härefter komma att blifva ett kommunalt förtroendeuppdrag. Men tror någon af herrarne, att, om så blefve händelsen, någon duglig person skulle befinnas villig att åtaga sig ett sådant uppdrag utan något arvode. Jag tror det icke, och jag har fullt skäl för denna min uppfattning uti förhandenvarande kommunala förhållanden, sådana de i verkligheten gestaltat sig. Om till berörda förtroendeuppdrag utses enskilda personer, blifver följdén gifvetvis den, att dessa skola hafva ersättning. Jag vill påpeka detta, emedan jag anser det vara skäl att icke glömma det. Vi hafva i allmänhet redan nu tillräckligt stora kommunalutgifter, och det är enligt mitt förmenande alldeles säkert, att, om den önskan förverkligades, som den ärade motionären framställt, vi finge ett nytt plus till kommunalskatterna.

Då jag nu icke vill vara med om att till men för folkskolan gifva herrar pastorer den prickning, som genom ett bifall till motionen skulle

komma att gifvas dem, och då jag ännu mindre kan vara med om att i *onödan* tillskapa några *nya* kommunalutgifter, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning derefter af *punkten 2* anförde

Herr Ericsson i Vallsta: Lagutskottet har återopat 1885 års lagutskotts afstyrkande utlåtande i afseende på en lika lydande motion med den nu föreliggande. Utskottet säger der bland annat, "att folkskolan hos oss har likasom i allmänhet vårt undervisningsväsende, vuxit upp ur en kyrklig grund, och att densamma har sin rot i religionsundervisningen". Då lagutskottet sålunda återopat hvad 1885 års lagutskott sagt, må det tillåtas mig att återopa ett uttalande af en dåvarande ledamot af kammaren, nemligen herr P. A. Siljeström i denna fråga. Han säger: "Denna folkskola har icke sin grund i religionsundervisningen, såsom utskottet säger utan i 1840 års Riksdags beslut. Och syftningen af detta beslut framgår tydligt af ett yttrande ur det sammansatta stats- samt allmänna besvärs- och ekonomi-utskottets betänkande vid nämnda års riksdag, hvilket ligger till grund för Riksdagens beslut i ämnet. Utskottet säger: Folkbildningens grundpelare är onekligen en redan tidigt väckt och hos ynglingen till lifvande kunskap bragt känsla af religionens enkla och höga sanningar, förenad med förmåga att vid sjelfläsning med förståndet uppfatta hvad ögat ser och munnen uttalar. I dessa ord har utskottet gifvit sitt fulla erkännande åt den folkundervisning, som förut existerat, hvilken väsentligen består i religionsundervisning, på samma gång utskottet gifver en antydning om sättet för meddelande af denna undervisning, som ännu i dag borde förtjena att tagas vara på. Det leddes sålunda långt ifrån af några religionsfientliga tänkesätt. Men, säger utskottet vidare, i ett sådant land som Sverige, hvarest jordbrukaren, bergsmannen och handtverkaren hafva en närmare andel i statens offentliga värf, der få de till allmänna folkundervisningen utöfver religionen hörande ämnen en större vikt genom sjelfva samhällsförfattningen, och ett billigt afseende måste fästas vid nödvändigheten att för dem af det uppväxande släktet, hvilka i sin ordning en gång komme att deltaga i lagstiftning, lagskipping och beskattning, öppna tillfällen för inhemtandet af en mot tidernas stigande fordringar svarande bildning. Det var denna fordran på en mot tidernas ökade anspråk svarande bildning äfven hos massan af nationen, som ledde till inrättandet af den svenska folkskolan, det var för att åstadkomma en medborgerlig bildning hos folket, som denna nya organisation ansågs nödvändig, men icke närmast, huru viktigt äfven detta moment erkändes vara, för att befrämja kristendomsundervisningen, mot hvilken man, sådan den då var, icke — minst från presterlig sida — annat än undantagsvis gjort anmärkingar. Jag har ansett det vara af vikt att accentuera denna omständighet, på det ingen må vilseledas i afseende på vår folkskolas mål och bestämmelse."

*Angående
ändring af 8
och 23 §§ i
förorrdningen
om kyrko-
stämma m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring af 8
och 23 §§ i
föreläggningen
om kyrko-
stämma m. m.
(Forts.)

Vidare säger utskottet längre ned i betänkandet, att "presternskapet till följd af sin bildning och sin öfvervägande intellektuella verksamhet synes vara i hög grad egnadt att fatta folkskolans stora betydelse och att inom församlingen föra dess talan". Beträffande den saken hade ofvannämnde talare, herr P. A. Siljeström vid samma tillfälle också ett uttalande. Han yttrade i detta hänseende bland annat: "Då man i ett för ej länge sedan utfärdadt så kalladt herdabref af styresmannen för ett af våra större stift läser, hurusom folkskolan väsentligen uppfattas såsom ett oundvikligt ondt, såsom en ny stormagt, af hvilken man kan hafva allt ondt att frukta, men tillika såsom en magt, hvilken icke lärer kunna undertryckas, huru vidare — för att liksom förmildra det stötande i detta uttryck — det heter, att man icke ens bör eftersträfvat ett sådant undertryckande, utan söka att vända det onda till godo, derigenom att folkskolan så nära som möjligt införlifvas med kyrkan, och skolläraren, om möjligt, göres till en kyrkans tjenare; — när än ytterligare det heter, att presternskapet ändock bör omfatta synderskan folkskolan med all kristlig kärlek, vare sig de äro böjda att betrakta den med fruktan eller förhoppningar, med misstankar eller kärlek, och man deraf finner, huru det förutsättes, att bland presternskapet finnas de, som betrakta folkskolan väsentligen med känslor af fruktan och misstankar; — när man slutligen af ett herdabref af senare datum finner styresmannen för ett annat af våra största stift helt enkelt acceptera de åsigtter i afseende på folkskolan, som i det förutnämnda herdabrefvet uttalats, då tillstår jag, att man icke saknar skäl att sätta i fråga, huruvida den af utskottet omhandlade bildningen och öfvervägande intellektuella verksamheten just är af bästa beskaffenhet att leda till en "rätt uppfattning af folkskolans stora betydelse" och till "förande af dess talan inom församlingarne", eller om det ej kan vara tid för representationen att något betänka sig i fråga om vidden af den kyrkliga sjelfskrifvenheten i afseende på handhafvandet af folkskolans angelägenheter."

Utskottet fortsätter vidare att orda ganska mycket om presternskapets nitälskan för folkskolan. Jag torde icke behöfva inlåta mig på att vidare behandla den saken. Ty med det citerade anförandet är det nog bemött. Jag vill endast betona det, att jag ingalunda sagt, att icke presternskapet har nitälskan för folkskolan. Tvärtom vill jag gifva dem det erkännandet, att de i allmänhet hysa denna nitälskan, men icke alltid, och just därför är det, som jag önskar en förändring.

Så säger utskottet vidare, "att äfven ur inspektions- eller ur rent administrativ synpunkt kyrkoherdens sjelfskrifvenhet såsom ordförande i skolrådet torde vara förtjent af att bibehållas". Jag har tänkt mig, att inspektionen öfver skolorna i första rummet åligger folkskoleinspektörerna. Finnes det nit för folkskolan hos pastorn i en församling, förmodar jag, att han inspekterar antingen han är sjelfskrifven ordförande i skolrådet eller ej. Finnes åter icke detta nit, torde det föga hjälpa om han är sjelfskrifven ordförande. Öfvervakandet torde nog blifva lika slappt för det.

Så talas det vidare i betänkandet om statistiska uppgifter, som

skola ingå från skolrådet, och att ingen torde vara lämpligare än pastor att afgifva dessa. Nu vet jag icke, huruvida det är nödvändigt, att just ordföranden i skolrådet skall afgifva dessa uppgifter; jag föreställer mig, att pastorerna kunna göra det äfven utan att vara ordförande. Men om det nu skulle vara nödvändigt, att de afgifvas af skolrådets ordförande, så måtte de väl lika bra kunna lemnas af den valde ordföranden, då jag föreställer mig, att de icke äro af vidlyftigare natur än de statistiska uppgifter, som affordras kommunalstämmornas ordförande.

Till sist skall jag be att få säga ett ord gent emot talaren på stockholmslänsbänken. Han sade vid behandlingen af 1:sta punkten i betänkandet, att han icke ville vara med om en prickning mot pastorerna. Det är icke heller min mening. Jag har sagt, att det icke är emot presterskapet i allmänhet, som min motion syftar, utan mot de missförhållanden, som äro rådande i detta afseende. På grund af hvad jag nu anført, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till min motion i hvad den afser ändring af 23 § i kyrkostämmoförordningen.

Herr Nydahl: Jag är den ärade motionären tacksam för att han upptagit detta gamla reformkraf, emedan enligt mitt förmenande denna fråga verkligen förtjenar att hållas vid lif. Jag vill också därför, ehuru den vanliga tiden för afslutande af ett förmiddagsplenium för länge sedan är förliden, yttra några ord i saken.

Utskottet åtnöjer sig med att återgifva den motivering för afstyrkande af en dylik motion, som lagutskottet vid 1885 års riksdag afgaf. Det hade varit önskligt, att utskottet hade upptagit till bemötande äfven den kritik, som denna motivering underkastades i Andra Kammaren, då ärendet der föredrogs. Det hade ju bidragit till frågans utredning, och motionären hade då i dag icke behöft stå här och delvis uppläsa för kammaren denna kritik. Men antingen att utskottet icke sett sig i stånd till ett sådant bemötande, eller att det vid tanken på "den kända majoriteten" i Riksdagen och särskildt inom Andra Kammaren ansett något sådant alldeles öfverflödigt — nog af, utskottet låtsar som om rigtigheten af de skäl, som anfördes 1885, när lagutskottet afstyrkte den då väckta motionen, icke alls skulle ha varit ifrågasatt. Så får man nu åter till lifs den bevisligen grundlösa uppgiften, att "folkskolan hos oss vuxit upp ur kyrklig grund" och att "densamma har sin rot i religionsundervisningen". Det är sant, att intresset för folkbildningen, liksom allt annat verkligt godt hos vår civilisation, är en frukt af den kristna religionen. Men det är icke sant, att kyrkan som en yttre inrättning, eller fattad liktydig med presterskapet, gifvit upphof åt folkskolan, eller att folkskolans ursprungliga eller ens förnämsta uppgift — enligt deras mening, som beslöto hennes upprättande — varit att tillhandagå presterskapet med religionsundervisningen. Det var tidens ökade kraf på allmänbildning bland folket i dess helhet, som ledde till upprättandet af den svenska folkskolan. Så har åtminstone anledningen till vår nuvarande folkskolas uppkomst förklarats af de

Angående
ändring af 8
och 23 §§ i
förordningen
om kyrko-
stämma m. m.
(Forts.)

Angående
ändring af 8
och 28 §§ i
förordningen
om kyrko-
stämma m. m.
(Forts.)

män, som i viss mening kunna anses vara denna skolas fäder. Men ur det medgifvande, som jag nyss gjorde, att folkskolan kan sägas ha sin grund och sin rot i den kristna religionen, följer alldeles icke, att presten bör anses som själskrifven målsman för denna skola, lika litet som att presten bör anses som målsman för andra kulturområden och institutioner, som kristendomen kallat till lif eller blomstring. Men om det nu icke ligger i sakens natur, att pastorerna skola vara själskrifvna skolrådsordförande, böra de icke heller vara det. Att det fins många pastorer, som med nit och skicklighet vårda sig om folkskoleväsendet och äfven i öfrigt hafva egenskaper, som göra dem lämpliga till skolrådsordförande, må gerna erkännas, jag vill till och med hoppas, att detta kan sägas om de fleste. Men å andra sidan är det alldeles obestriddigt, att det finnes tillräckligt många pastorer, som icke äro lämpliga till skolrådsordförande, för att yrkandet på denna själskrifvenhets upphörande kan anses fullt befogadt.

Somliga pastorer äro olämpliga därför, att de äro fångna i den villfarelsen, att folkskolans väsentliga, för att icke säga enda, uppgift är att förbereda barnen till nattvardsskolan. Denna sin uppfattning lägga de i dagen vid afgangspröfningar, vid årsafslutningar och andra tillfällen; och följden blir — såsom man lätt kan förstå — gerna den, att såväl barnen sjelfva som deras föräldrar och lärare ledas till samma åskådning, eller att "bibliskan" och katekesen — hvilkas mekaniska utanoläsning sådana skolrådsordförande bruka hålla mycket strängt på — är det enda af folkskolans läroämnen, som är af någon vikt. Äfven en *vald* skolrådsordförande skulle ju kunna visa sig allt för ensidig i en eller annan riktning; men det är ju alldeles påtagligt, att en sådan icke skulle så lätt kunna gifva auktoritet åt sina meningar som den andra, på grund af sin själskrifvenhet och sin egenskap af församlingens pastor, kan göra. Andra pastorer — för att inte nämna sådana, som i följd af mindre berömvärda egenskaper icke äro tjenliga såsom skolrådsordförande — andra pastorer, säger jag, äro mindre lämpliga för ifrågavarande befattning på den grund, att deras håg är så utslutande eller åtminstone så öfvervägande rigtad på det rent religiösa, på själavården, att de känna alla de mera världsliga pligter — deribland icke minst bestyret med skolorna — som äfven åligga dem, såsom ett tungt ok, som de bära endast därför, att de måste bära det. Och hvad man icke gör med lust, det gör man sällan väl. Jag har känt mer än en sådan prest. De ha varit utmärkta själavårdare, men temligen klena skolrådsordförande. Då jag reste till min första riksdag, skref en sådan prest till mig och bad mig väcka motion om pastorernas befriande från skyldigheten att vara skolrådsordförande, emedan han ansåg, att med det ständigt ökade arbetet för skolæ presten allt för mycket rycktes bort från hvad som enligt hans uppfattning borde vara prestens egentliga kall, nemligen själavården. Jag efterkom icke hans önskan, emedan jag på den tiden icke hunnit bilda mig en egen åsigt angående denna sak. Sedan har jag haft god tid och goda tillfällen att bilda mig en uppfattning i frågan och jag tvekar ej längre att förklara såsom min bestämda öfvertygelse, att det skulle

lända till verklig fromma för folkskolan och, jag vågar tillägga, äfven för församlingen, om denna sjelfskrifvenhet blefve upphäfd.

Då man säger, att "många församlingar bland sina medlemmar sakna andra personer, lämpliga och oförhindrade att utöfva den ifrågavarande befattningen", så borde man verkligen tänka efter en smula, om icke detta förhållande — som är mycket beklagligt, om det är sant — till ganska stor del kan skrivas på den presterliga sjelfskrifvenhetens konto. Folket fostras icke till sjelfstyrelse genom att hållas i förmynderskap under embetsmyndigheter. Det vänjer sig dervid att åt embetsmyndigheten öfverlemna allt, som skall göras, och att på den ensam öfverlåta ansvaret för hvad som försummas eller göres illa. Det var en tänkvärd sanning 1868 års lagutskott uttalade med dessa ord: "Genom känslan af egen magt och eget ansvar framkallas låg och intresse för kommunens angelägenheter; genom blindt förlitande på embetsmyndigheterna slappas hågen och minskas intresset." I denna anda skrifer icke 1899 års lagutskott sina betänkanden.

Lagutskottet omnämner slutligen, att ifrågavarande sjelfskrifvenhet också förefinnes i våra grannländer Norge och Danmark. Det hade varit intressant, om utskottet äfven nämnt, huru det förhåller sig med denna sak i vårt tredje grannland, Finland, och den erfarenhet man der gjort. I Finland existerar icke denna sjelfskrifvenhet, och efter allt hvad jag inhemtat, går det mycket bra derförutan, ehuru den finska folkskolan är jemförelsevis ung. Då folkskolereformen derstädes var genomförd, uttalade biskop Schaumann i "Tidskrift för Finska kyrkan" sin "glädje deröfver, att uppsigten öfver folkskolorna i landet icke kommit att utöfvas af kyrkliga auktoriteter, utan af en skild styrelse"; och han uttryckte i sammanhang dermed sin "önskan, att samma lyckliga förhållande måtte inträda äfven för landets öfriga skolor". Det har, så vidt jag vet, icke försports, att finnarne behöft ångra, att de stälde sin folkskola under en lekmannastyrelse, och min lifliga öfvertygelse är, att om vi gjorde sammalunda, vi, långt ifrån att behöfva ångra det steget, snart skulle finna, att det varit en mycket förständig och lycklig åtgärd.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till motionen och afslag å utskottets hemställan.

Med herr Nydahl förenade sig herrar *Eriksson* i Elgered, *Olsson* i Åsak och *K. G. Karlsson* i Göteborg.

Herr Petersson i Fräntorp: Herr greffe och talman! Det är nog möjligt, att presterna i allmänhet förr icke varit så lämpliga att vara ordförande i skolrådet. Men jag tror icke, att i det skede, i hvilket folkskoleväsendet nu befinner sig, något finnes att klaga öfver. Det förhåller sig icke så, som den siste talaren nämnde, att det är presten, som uteslutande bestämmer, huru läsningen i skolan skall ske. Det går så till, att inom församlingen sättes upp ett reglemente, som skickas in till domkapitlet för stadfästelse, och det måste lända till efterrättelse. Det förhåller sig således på helt annat sätt: det är folkskoleinspektören, som tillser, att skolan skötes ordentligt och att regle-

*Angående
ändring af 8
och 23 §§ i
förrordningen
om kyrko-
stämma m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring af 8
och 23 §§ i
förordningen
om kyrko-
stämma m. m.
(Forts.)

mentet fullföljes. Sköta nu ej sockenborna sin skola som sig bör, så indrages statsbidraget. Hvarje sockenbo är rädd för att det skall ske, därför tillser han, att skolan blir på förnuftigt sätt skött. Jag kan icke inse, att det finnes något skäl, som ligger till grund för motionärens yrkande, utan jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Byström: Herr grefve och talman! Blott ett par ord ber jag att nu få säga. Jag vill i anledning af min närmaste grannes ord säga, att, ehuru vi i kammaren äro så nära grannar, jag ändå icke i denna fråga har precis samma åsigt som han. Jag vill särskildt erinra om detta med afseende på de frikyrkliga i landet och dervid påminna om att i åtskilliga fall tror jag, att det skulle vara fördelaktigt, om man hade frihet att välja äfven en sådan ordförande, som nu icke är sjelfskrifven. Jag vet, att prester på åtskilliga håll begagnat sig af sin sjelfskrifna myndighet ganska hårdhänt gent emot barn, hvars föräldrar icke delat statskyrkans religiösa lärouppfattningar. Jag skall icke framdraga vare sig några exempel i detta hänseende, som jag personligen kan framvisa, ej heller några andra, som jag har på att föräldrar i detta fall kommit och beklagat sig. Men jag vill säga gent emot herr Sandquist, att icke är motionen alldeles utan fog och för min del skulle jag gerna se, att man äfven i detta fall finge, såsom i åtskilliga andra fall, fritt förrätta val af ordförande. Ty icke är väl åtminstone i denna tid presten den ende, som kan i en församling vara skolrådsordförande. Det finnes på många ställen i vårt land personer, som lika bra som han skulle kunna fylla detta förtroende-uppdrag. Jag skall icke upptaga tiden längre, jag har blott velat med anledning af en föregående talares ord erinra om hvad jag nu sagt.

Herr Sandquist: Den ärade motionären har gifvit till känna, att han på intet sätt med motionen afsett någon prickning af svenska kyrkans presterskap. Jag medgifver gerna detta. Men om icke han har velat pricka herrar pastorer, så har åtminstone, så vidt jag kan förstå, en talare efter honom gjort det, och det ganska påtagligt ändå. Jag anser det nemligen vara en mycket stark prickning, då han såsom ett grunddrag hos presterskapet låtit påskina, att det skulle vara fångat i den "villfarelsen" att vara ljusskyggt för all annan kunskap än kristendomskunskapen. Jag tillåter mig, emedan jag anser mig vara hemma på denna mark, då jag sorterat under elfva pastorer, säga, att ingen enda af dessa har vid examens- eller avslutningsförhör satt tillbaka något annat undervisningsämne för kristendomsundervisningens skull. Detta vill jag konstatera. Jag har såsom varm folkskolevän lärt känna hundratals pastorer, som varit skolrådsordförande — jag har nemligen varit med vid många läraremöten — men jag har ej kommit i beröring med något enda så misslyckadt exemplar till prest, att han varit fången i den "villfarelsen", att endast kristendomskunskap borde meddelas i folkskolan.

Jag ber också att få framhålla, att man i fråga om befrielse för presterskapet ifrån vissa åligganden ej bör gå för långt. Ty om man u befriar herrar pastorer från den embetsysslan att vara ordförande

i kyrkostämman och skolråd, så kunna herrarne vara öfvertygade om att dessa, sedan de möjligen blifvit *valda* dertill, ej skulle komma att åtaga sig uppdraget utan arfvode. Presten skulle nemligen då känna sig prickad af att i *denna* sak hafva blifvit stäld på samma ståndpunkt som hvilken annan röstberättigad församlingsmedlem som helst. Denna, den ekonomiska sidan af frågan, förtjenar dock att framhållas, fastän den af motionären blifvit totalt förbisedd. Ty så vidt jag har mig bekant, betyder det för en landsortsförsamling ej så litet, om den måste åtaga sig en ny utgift på tre à fyrahundra kronor om året.

Min ärade granne, herr Byström, som jag i mångt och mycket delar åsichter med, talade i denna fråga till förmån för de frireligiöse. Ja, mina herrar, det må tillåtas mig nämna, eftersom man kommit in på denna fråga, att det första tryck, som jag erfarit deraf, att pastor varit sjelfskrifven skolrådsordförande, bestod deruti, att jag, emedan jag för folket föreläste Luthers huspostilla, miste min småskolelärarebefattning i en af Roslagens församlingar. Men på den tiden, 1861, tror jag, att hvilken som helst, som haft samma myndighet som presten inom den församlingen, från baronen ända ned till den lägst stående bonden, skulle hafva förfarit på samma sätt som han, emedan uppfattningen *då* var sådan. Jag tror, att man åt de frireligiöse vindicerar föga eller ingen större frihet genom att bifalla motionen. Presten är liksom hvarje annan menniska ett barn af sin tid och äfven han får böja sig för den frireligiösa rigtningen, när den är befogad. Jag anser, att de frireligiöse må ha sin frihet skyddad så långt denna frihet är berättigad; men den sant frireligiösa ställningen blifver ingalunda mera betryggad om motionen bifalles, utan tvärt om. Ty då kan det hända, att man rent af kan få en rationalist till ordförande i skolrådet. Hvad deremot presten beträffar, kan man, åtminstone på grund af hans embetsställning, fordra, att han icke delar en rationalistisk uppfattning.

Jag ber därför fortfarande att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Eriksson i Elgered: Jag tror icke, att det finnes någon, som under sitt yttrande här i fråga om den föredragna punkten, för såvidt jag kunnat höra, gjort något uttalande, som tyder på att det är för de frikyrkliges skull, som man yrkar på den föreslagna ändringen. Att då vederlägga ett sådant påstående blir ju detsamma som att måla hin onde på väggen för att sedan få nöjet att piska honom. När sedan herr Sandquist kom fram med påståendet, att det skulle talats om ljusskygghet hos presterskapet, så är detta icke fullt med sanningen öfverensstämmande. Jag medgifver, att herr Nydahls anförande gick något i den rigtningen, men hans uttalande var icke sådant, som herr Sandquist påstod. För att försvara den position, som herr Nydahl intog, ber jag att få gent mot herr Sandquist, ehuru jag måhända icke har lika lång och lika tydlig erfarenhet i denna sak som han, få säga, att jag har på flera håll varit i tillfälle att bevittna, att presterna vid afgangsexamen framför allt intresserat sig för kristendomsundervisningen och, märk väl, just för katekesutanläsningen,

*Angående
ändring af 8
och 28 §§ i
förordningen
om kyrko-
stämman m. m.*
(Forts.)

Angående
ändring af 8
och 23 §§ i
förrordningen
om kyrko-
stämma m. m.
(Forts.)

hvilken redan blifvit temligen illa anskrifven hos allmänheten och som säkerligen kommer att mot sig väcka ännu starkare opinion. Jag ber, för att få visa i hvilken riktning presterna i fråga om katekesutanläsningen gå, få erinra om den strid, som i den saken förts i Stockholms stad af öfverstyrelsen för folkskolorna. Hvem var det, som väckte katekesutanläsningen till lifs och förde frågan till process, till dess den afgick med seger, och hvem är det, som vill behålla denna utanläsning i sitt nuvarande skick? Jo, presterna. För min del anser jag, att katekesutanläsningen betydligt inkräktat på öfriga ämnen, exempelvis modersmålet, historia och geografi, matematik m. fl., och om dessa ämnen vid folkskolorna skola komma att mera beaktas, tror jag, att det är nödvändigt att inskränka katekesutanläsningen. Men om presterna såsom sjelfskrifna ordförande i skolråden framför allt intressera sig för katekesutanläsningen, så följer deraf, att en nödig förutsättning för vinnandet af framgång i detta hänseende är, att denna sjelfskrifvenhet borttages. Men detta hindrar icke, att presterna i de flesta fall komma att intaga ordförandebefattningen i skolråden. Ty när de dertill äro lämpliga, bli de nog utan vidare valda.

Jag vidhåller det yrkande jag tillkännagaf, då jag instämde med herr Nydahl.

Herr Sandquist: Jag begärde ordet endast för att tillkännagifva, att hvad som föranledde mig att vidröra frågan om de frikyrkliga var min närmaste grannes, herr Byströms yttrande. Hvad den siste ärade talarens ordande om katekesutanläsningen beträffar, så synes mig detta vara ett kapitel, som icke hör hit.

Jag vidblifver därför mitt yrkande.

Härmed var öfverläggningen afslutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag härå och bifall till den i ämnet väckta motion i nu förevarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Eriksson i Elgered begärde likväl votering, hvilken ock företogs enligt följande nu uppsatta, justerade och anslagna omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i andra punkten af förevarande utlåtande n:o 30, röstar,

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr Ericsson i Vallsta i ämnet väckta motion i nu förevarande del.

Omröstningen visade 53 ja och 37 nej; och hade utskottets hemställan alltså af kammaren bifallits.

§ 16.

Under återopande af i sådant afseende mellan herrar talmän träffad öfverenskommelse, hemställde herr talmannen, det kammaren ville besluta att nästa lördag den 11 dennes företaga val af tjugufyra valmän och sex suppleanter för utseende af dels fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret efter dem, som nu äro i tur att afgå, dels ock suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Denna herr talmannens hemställan bifölls.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsöromålen beviljades:

herr vice talmannen <i>A. Swartling</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 7 dennes
herr <i>L. M. Kruse</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 7 dennes
” <i>P. O. Lundell</i>	” 3 ” ” 6 ”
” <i>S. Arnoldsson</i>	” 5 ” ” 6 ”
” <i>J. A. Sandwall</i>	” 5 ” ” 6 ”
” <i>A. L. Apelstam</i>	” 4 ” ” 7 ”
och ” <i>A. P. Johansson</i>	i Stensjö under 5 dagar fr. o. m. den 7 dennes.

§ 19.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:
statsutskottets utlåtanden:

n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

n:o 24, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan;

n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

n:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till utrotande af den s. k. trädgårdsnunnan inom Kalmar och Blekinge län;

n:o 27, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående villkoren för sådana statsbidrags åtnjutande;

n:o 28, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för sjökommunikationer; och

n:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om löneförbättring för vissa betjente vid statens jernvägar;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående meddelande af officielt intyg rörande svensk lag och rättspraxis; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 8, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående bestämmelser i fråga om försäljning eller spridning af i lungshot affiden persons tillhörigheter.

Härefter åtskildes kammaren ledamöter kl. 5,9 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Tisdagen den 7 mars.Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 28 nästlidne februari.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att herr riksdagsmannen K. E. Holmgren, som lider af sjukdom i gallvägarne och tillfällig ledgångsrenmatism, för närvarande är hindrad att deltaga i Riksdagens arbete, intygar

Stockholm den 7 mars 1899

Otto Sandberg

Legitim. läkare.

§ 3.

Herr statsrådet m. m. grefve *H. Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående jordafsöndring från indragna militiebostället Postebol n:o 1 i Ny socken af Vermlands län;

angående anslag till bestridande af kostnaderna för en expedition till nordöstra Grönland för efterforskande af S. A. Andréé och hans följeslagare;

angående anslag till bestridande af kostnaden för en gradmätning å Spetsbergen;

med förslag till lag angående civile tjensteinnehafvares rätt till pension af staten m. m.;

med förslag till lagar om ändrad lydelse af § 31 i kungörelsen angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar den 12 juni 1874 samt af 18 § i lagen angående bankaktiebolag den 19 november 1886;

angående försäljning till Umeå stad af en del af Klabböle kronolaxfiske i Ume elf;

angående upplåtelse af mark från förra öfverjägmästarebostället 1 mantal Gate n:o 1 i Vermlands län för en vattenledning till Arvika köping;

angående försäljning af en till förra militiebostället 1 mantal Skrukeby n:o 8 i Östergötlands län hörande lägenhet;

angående försäljning af en till förra kronofogdebostället 1 mantal Vik n:o 1 i Södermanlands län hörande lägenhet;
 angående försäljning af en till häradskrifvarebostället $\frac{1}{2}$ mantal Plittorp n:o 1 i Kalmar län hörande lägenhet;
 angående försäljning af två under kronohemmanet $\frac{5}{8}$ mantal Askö n:o 1 i Södermanlands län lydande lägenheter; samt
 angående anslag för uppförande af en byggnad, inrymmande matsalar m. m. å gården till sjömanscorpsens kaserner i Karlskrona.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 4.

Föredrogs hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, å kammarens bord hvilande propositioner:
 angående en väganläggning inom Norrbottens län mellan Jäckvik och riksgränsen;
 angående pension för statistikern hos telegrafstyrelsen E. S. Severin;
 angående understöd åt förre sergeanten F. Bergman; samt
 angående understöd åt arbetsledaren August Andersson.

§ 5.

Herr *A. V. Ljungmans* i senaste sammanträdet afgifna motion, n:o 232, hvilken härefter föredrogs, hänvisades till konstitutionsutskottet.

§ 6.

Föredrogs men bordlades å nyo:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 8, angående reglering af utgifterna under riksstatens sjuude hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

n:o 24, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan;

n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af länemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

n:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till utrotande af den s. k. trädgårdsnunnan inom Kalmar och Blekinge län;

n:o 27, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående villkoren för sådana statsbidrags åtnjutande;

n:o 28, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för sjökommunikationer; och

n:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om löneförbättring för vissa betjente vid statens jernvägar;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående meddelande af officiellt intyg rörande svensk lag och rättspraxis; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 8, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående bestämmelser i fråga om försäljning eller spridning af i lungshot affiden persons tillhörigheter.

§ 7.

Nya motioner afgåfvos af:

herr *M. Dahn*, n:o 233, angående ändring af §§ 6 och 15 rege-
ringsformen; och

herr *J. Persson* i Årboga, n:o 234, om skrifvelse till Kongl. Maj:t
angående förbud mot att till personer under en viss ålder sälja eller
utlemna tobak.

Båda dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *E. Andersson* i Upsala under 14 dagar från och med den
15 dennes,

herr *G. H. Wallentin* under 10 dagar från och med den 7 dennes,

herr *O. G. Eklund* i Stockholm under den 8 dennes och

herr *O. Larsson* i Mörtlösa under den 8 och den 9 dennes.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes

lagutskottets utlåtanden:

n:o 31, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t
angående lagstiftning i fråga om sockenbibliotek; och

n:o 32, i anledning af väckt motion om ändring af 1 § i förord-
ningen angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning
af ungskog inom Vesterbottens och Norrbottens län.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,49 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.